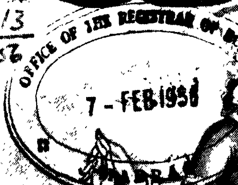
గుడ్డివాడు

ధనికొండ...

8 అణాలు

గుడ్డివాడు

[పెద్దకథ]

రచన:

ధనికొండ హనుమంతరావు

ప్రచురణ:

జ్యోతి కార్యాలయం

మదరాసు-18.

మొదటి ముద్రణ: డిసెంబర్,
2,000 కాపీలు 1955

ఎనిమిది అణాలు

ముద్రణ:
యం. వి. ఎన్. ప్రెస్, మద్రాసు-1.

గుడ్డివాడు

జగన్నాథానికి తెలివి వొచ్చింది. తలమీద కొన్ని టన్నుల బరువు వున్నట్లు, తలను అన్ని వైపులనుంచీ వొత్తిడి చేస్తున్నట్లుతోచింది... తను ఎక్కడవున్నాడు? ఏమైంది? ఇది ఏ లోకం? తనింకా బతికే వున్నాడా? ఇలాటి ప్రశ్నలు అనేకం ఒక్కసారిగా కలగాపులగంగా ముంచెత్తినవి.

తనకు కొంత దూరంలో బాగా గంజిపట్టించిన గుడ్డలు వేసుకొని నడుస్తూన్నప్పుడు వొచ్చేశబ్దం వినిపిస్తోంది. తమాషావాసన—ఏం టీసెప్టిక్ మందుల వాసన తగిలింది. ఒక కొసనుంచి సన్నగా యీలపాటలు పాడుకుంటూ, చల్లగా హాయిగావుండే గాలి తన మీదినుంచి దూసుకొని పోతోంది. బహుశా రాత్రయి ఉండొచ్చు. ఆ చుట్టుపక్కల తిరిగే వ్యక్తుల పాదాల సవ్వడి చాలా మృదువుగావుంది; బహుశా తేలిక మనుషులైనా ఐవుండాలి; లేదా మునివేళ్ళమీద నడుస్తూనైనా వుండాలి. లేక మెత్తని పాదరక్షలు ఏ కాన్వాస్ బూట్లలాటివో వాడే వాళ్ళయి ఉండాలి.

కళ్ళు తెరుస్తే తన అనుమానాలు దాదాపు అన్నీ తీరుతవి. కాని కళ్ళకు ఏదో పెద్దగంత కట్టివేయబడింది. చీకటి తప్ప వేరేమీ లేదు... ఎంత అంధకారం! చీకట్లో కూడా కొంచెం వెలుగనేది లేకపోతే అది చీకటని ఎలా తెలుసుకోవటం? ఐతే తనకు కనిపించే యీ చీకట్లో ఆ వెలుతురు కిరణంకూడా లేదు; ఇది కటిక చీకటైవుంటుందని తోచింది.

ఒళ్ళంతా నలగ బాదిచినట్లు వుంది. ఎటు కదిలేందుకూ తోచ లేదు. ఏమిటీ—ఇది తన మృత్యుశయ్యేమో? పాతికేళ్ళ వయస్సులోనే చావటం తనకు ఇష్టంలేదు. ఐతే ఇష్టాయిష్టాల్ని అడిగి మృత్యుదేవత కరుణించదు. జీవితంలో తనింకా చేయవలసిన పనులు అనేకం ఉన్నవి. అవి సత్కార్యాలే ఐనప్పటికీ మృత్యువుకు వాటితో సంబంధం లేదు... అసలు తనెక్కడ వున్నాడు? ఇది ఆసుపత్రయి ఉండొచ్చు. దూరాన ఎక్కడో బాధతో మూలిగే మానవకంఠం మరో రోగిదై వుండొచ్చు. తనుకూడా మూలుగుతే శరీరంలోని నరాలబిగువు కొంతసడలి, కొంచెం హాయిగా వుంటుందేమో? విచారం కలుగుతే కన్నీళ్ళు ఐపొయ్యేదాకా ఏడవటం ఒకమార్గం కదా!

మూలిగాడు బాధతో. తనమూలుగే ప్రశాంత వాతావరణాన్ని భంగపరిచింది; ఆ మూలుగుకు ఎవ్వరూ జవాబివ్వలేదు. ఒకవేళ చావ టం తప్పనిసరైతే తను యీ దిక్కులేని చావుకు గురికావటం జరగదు కదా! తన వాళ్ళందరూ ఏమయ్యారో? ఇలాటి కష్టకాలంలో తనను ఎక్కడో, దుర్మార్గుల రక్షణలో, కనీసం తనముక్కూ మొహమూ ఎర గని కొత్తవ్యక్తుల కాపలాలో దిగవిడిచారా? ఇది ప్రమాదమే ఐనా, ఎలాటి ప్రమాదమో తెలుసుకుంటేనే తప్ప నిలవలేదు.

మళ్ళీ మూలిగాడు; యీసారి పెద్దగా, చాలా దూరంలో వున్న వాళ్ళకూడా వినిపించాలని...తన మూలుగు తన చెవులకే విచిత్రంగా తోచింది. అర్థంలేకుండా కుక్క మొరుగుతూ ఏడిచినట్లువుంది. సంగీతంతో ఏడ్చి ఉండాల్సింది. యీ కళలన్నీ యీ బాధలోనా?

మెత్తని పాదాలసవ్వడి తనవైపు రాసాగింది...తన ప్రశ్నలన్నిటికీ జవాబులు పొందొచ్చు. ఆశతో ఆ వ్యక్తి రాకకు ఎదురుచూస్తున్నాడు.

మృదువైన హస్తమేదో మీదపడింది; తేలిగ్గావుండటాన్ని బట్టి అలా అనుకున్నాడు; తాకి తెలుసుకోవాలనిపించింది కాని, ఎవరో, ఏమిటో అని వూరుకున్నాడు.

'మిస్టర్.. ఎలావుంది?' కంఠస్వరాన్ని బట్టి స్త్రీ అని గ్రహించాడు; ఎంత మృదువుగా, హాయిగా అడిగింది! ఆమె అడిగాక సగం బాధ తగ్గినట్లనిపించింది. బాధ తగ్గిందంటే ఆమె జాలి చూపదేమో నని భయం; అందుకని మారాం చేసే చిన్నపిల్లవాడిలాగు, కొంత నటనకూడా అవసరం అనిపించింది.

'చాలా బాధగావుంది...ఇది ఆసుపత్రా?'

'ఔను ..తెల్లవారుజామున జరిగిన రైలుప్రమాదంలో ఇరుక్కున్నారు...ఇప్పుడు మీకు చికిత్స జరుగుతోంది—'

ఇప్పుడు బాగా గుర్తొస్తోంది. తను మాంఛినిద్రలో వున్నాడు; అంతకు ఒక గంటకుముందే నిద్రపోస్తున్నట్లు తోచింది తనకు...గాఢ నిద్రను చీల్చుకుంటూ పెద్ద బాంబుపడ్డంత శబ్దమైంది. తను ఎక్కడికో విసిరివేయబడ్డాడు. క్షణాలలోంచి మెలుకూ వొచ్చినట్లయింది. ఏమిటో తెలుసుకునేందుకు లేద్దామనుకున్నాడు...కాని లేవలేకపొయ్యాడు. తను మొయ్యలేని బరువుకింద అణిగివున్నాడు...అంతా చీకటి...మనుషుల హాహాకారాలు, ఏడ్పుగోల, హత్యలు జరిగేప్పుడు వినిపించే విచిత్ర కంఠస్వరాలు, ఏదో గందరగోళం...సహాయంకోసం ఎలుగెత్తి పిలిచాడు...లాభం లేకపోయింది...ఏదో లోకంలోకి, బహుశా పాతాళానికేమో తొక్కివేయబడుతూన్నట్లు తోచింది. తను కుంగిపోతున్నాడు...మళ్ళీ మగతవొస్తూన్నట్లుంది; ఎలాగైనా స్మృతి తప్పకుండా ప్రయత్నంచేశాడు. మృత్యుముఖంలో వున్నట్లు బాధగావుంది. అంతా ఒకక్షణమో, రెండుక్షణాలో...అంతే!...తరువాత ఏమైందో తెలియలేదు...ఇక్కడ యీ లోకంలో తేలాడు.

'మిస్టర్!' అందామె 'మీరు బాధ భరించ లేకపోతే మత్తు ఇంజక్షన్ ఇస్తాను'

మత్తు అంటేనే భయంగావుంది; నిద్ర అంటే అంతకన్న భయం. ఒకవేళ ఆ నిద్రనుంచి మళ్ళీ మెలుకూరాదేమోననే దిగులు. నిజానికి

అలా మెలుకువ రాకుంటే, విచారించవలసింది మాత్రం ఏముంటుంది కనుక?

'ఫర్వాలేదు...భరించగలను...నాకు చాలా నీరసంగావుంది... ఆకలిగాకూడా వుంది'

'కాస్త రొట్టె తిని, పాలు తాగుదురు కాని...ఉండండి...మీరు కదలవొద్దు'

రెండు నిమిషాలపాటు జగన్నాధం మళ్ళీ ఆ రైలుప్రమాదాన్ని గూర్చిన ఆలోచనల్లోపడ్డాడు. బహుశా చాలామంది గాయపడి వుంటారు; చాలామంది చనిపోయి కూడా వుంటారు. ఆ దృశ్యాన్ని తలుచుకుంటేనే కంపరమెత్తుతోంది; ఒణికిపోతున్నాడు; కాని మనో వీధినుంచి తుడిచివేయలేక పోతున్నాడు...పాపం! తనలాగే ఎంతమంది బాధపడుతున్నారో? అసలు ఆ లెక్కలు ఎవరన్నా తేల్చారో? లేదో? ...వాళ్ళ గొడవ ఎలావున్నా ముందు తన సంగతేమిటి? తన స్థితి ఏమిటి? తనకు ఎన్నిగాయాలు, ఎంతబలంగా తగిలినవి? అన్నిటికన్నా ముఖ్యం తన కళ్ళకు యీ గంతలేమిటి? కళ్లుపోలేదు కదా!

'మిస్టర్...నోరు తెరవండి...' అందామె.

నోరు తెరిచాడు; ఆమె అందించే రొట్టెముక్కలు నమిలాడు; నోటికికూడా బలమైన గాయంతగిలి, ఏమీ తినేందుకు వీల్లేంకుండా అవ లేదు—అంతవరకూ నయమనిపించింది...యీ రొట్టె ఎంత మధురంగా వుంది! ఆకలిబాధ తీవ్రతనుబట్టి, దీని రుచికూడా. అసాధారణంగా పెరిగి వుంటుందనే సంగతి జగన్నాధానికి తెలియలేదు.

'చాలు—' అన్నాడు.

'ఇంకొక్క ముక్కేవుంది...తినెయ్యండి...నోరు తెరవండి... ఆఁ.' కడుపునిండినా తనచేత ఆ ముక్కకూడా తినిపించిందామె. తరు వాత కాఫీ ఇచ్చింది. ఇంత మంచికాఫీని గూర్చి తను కలలుకన్నాడే కాని, ఆ కలను యీామె నిజంచేసింది.

'చాలా బాగుంది—కాఫీ!' అన్నాడు.

ఆమె వినపడీ వినపడనట్లు నవ్వింది.

'ప్రమాదంలో ఎంతమంది చచ్చారు? ఎంతమందికి గాయాలు తగిలినయ్?' అన్నాడు, ముందుగానే తన సంగతి అడుగుతే బాగుండదని.

'ఇప్పటికి ఎనిమిదిమంది పోయ్యారు; డెబ్బైమందికి గాయాలు తగిలినయ్...యాభైమందికి చాలా స్వల్పగాయాలు...మిగతా...'

ఆమె మాట పూర్తికాకుండానే 'చచ్చేందుకు సిద్ధంగావున్న వాళ్ళలిస్టులో నేను వున్నానా?' అన్నాడు ఆతృతతో.

'లేదు ..ఆ ప్రమాదంలేదు...కాని...' అని ఆమె చెప్పేందుకు సందేహించినట్లు వూరుకుంది.

'చెప్పండి...ఫర్వాలేదు. చెప్పండి...నేను మృత్యువును కళ్లారా చూశాను...ఆ ఇనుపగజ్జల తల్లి భయంకరంగా ఘీంకరిస్తూ నా వైపు రావటం, ఆమె తన కౌగిలిలోకి తీసుకునేందుకు చేతులు జాచటం, ఎలా తప్పించుకుందామో తెలియక నేను తికమకపడుతూంటే, ఆమే త్వరత్వరగా పొరపాటున నన్నువొదిలి, చకచకా ముందుకు సాగిపోవటం చూశాను. మృత్యుదేవతకు కళ్లులేవనే సంగతికూడా అప్పుడే తెలుసుకున్నాను. ఆ దేవి గుడ్డిది కనుకనే ఆమెకు విచక్షణా జ్ఞానం లేదు...' అని ఆగాడు.

'మీకూ ఆ దేవిగతే పడుతుందేమోనని అనుమానం!' అందామె.

చాలా మృదువుగా ఆ మాటలన్నప్పటికీ, అవి ఎంతో వాడిగా, వేడిగా తన హృదయంలో గుచ్చుకున్నవి! తను గుడ్డివాడైతే...!

మృత్యుదేవతనే ధిక్కరించి, మోసపుచ్చి తప్పించుకో గలిగాననీ, ఆమె రాక తనకు భయంలేదనీ ఇంతకుముందే గప్పాలుకొట్టిన తను యీ మాటలు వినగానే వొణికిపొయ్యాడు. నిజంగానే తను గుడ్డివాడైతే, మృత్యువు వికటాట్టహాసం, భూమినే దద్దరిల్లచేసే ఆమె భీకరనాట్యం మాత్రమే తానీ ప్రపంచంలో చూసిన చిట్టచివరి దృశ్యమౌతుంది; దాన్ని తానెన్నడూ మరిచిపోలేడు. మృత్యుదేవత తనను కరుణించి వొదిలింది, జీవితమంతా బాధపడటానికేనా? యీ సంగతి ముందుగా తెలిసివుంటే ఆ గుడ్డిదేవతను కౌగిలించి, ఆమె బాహువుల్లో ఆనందంతో కరిగిపొయ్యేవాడు కదా!

అంధత్వం! శాశ్వత అంధత్వం! పుటకనుంచీ గుడ్డివాడైన వాడికి భేదం తెలియదుకాని, తానీ కళ్ళతో చూసిన అనేక ప్రకృతిసౌందర్య దృశ్యాలు—వినీలాకాశం, లయతో నొచ్చిపడే సముద్రపుటలలు, అందమైన పువ్వులు, ఆహ్లాదకరమైన ప్రకృతిశోభ, సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయాల రంగులు, ఇంద్ర ధనుస్సులోని చాయలు, చల్లని చందమామ, వింత వింత రంగుల మేఘాలు, మానవ నిర్మితాలైన భవనాలు, ప్రశాంతంగా పారే నదులకు అడ్డంగాకట్టిన ఆనకట్టలు, మహా సముద్రాన్నికూడా దాటేందుకు నిర్మించిన నౌకలు—అబ్బ ఎన్నని! వీటన్నిటినీ చూస్తూనే తనుకూడా ఒక నిర్మాత ఐతే బాగుండునని, తన అభిరుచుల ప్రకారం నిర్మించి ఆనందించవొచ్చని తలిచి, నిజజీవితంలో అది కుదరక, ఎన్ని కలల్ని సృష్టించుకున్నాడు! చూపులకందని అనేక దృశ్యాలు మనోవీధిలో పరుగెత్త గలిగినవంటే, వాటి పునాదులన్నీ యదార్థజీవితంలోనే ఉన్నవి. జీవితంలోని యీ యదార్థమే దూరమవటంతో ఆ కలలుకూడా కరిగిపోతవి.

తనింకేమీ చూడలేడు. 'ఆహా! ఎంతబాగుంది!' అని ఎవరైనా అనటం వింటే, అది నిజంగా ఎంతబాగుందో తెలియక, ఊహసాగక కొట్టుమిట్టాడుతాడు. తనకు లేకుండా ఆ సౌందర్యాన్ని తన చుట్టుపక్కలవాళ్ళందరూ పంచుకోవటం ఎంత అన్యాయం! ఎంతమంది చూసినా తరగని ప్రకృతిశోభ తనకే జీవితంలో మరిలేదు. ఎన్నిసార్లు చందమామనుచూసినా ఎప్పటికప్పుడు కొత్తగా కనిపిస్తుంది. అంబరాన్ని చుంబించే ప్రయత్నంలో పైకి ఎగబాకిన మహోన్నత పర్వతాగ్రాల ఠీవి ఎన్నిసార్లుచూస్తే తనివి తీరుతుంది? ఉరుకులు పరుగులుగా పారే మహానదుల నడకలోని సౌందర్యం, మెత్తగా, ఒడ్డుల్ని వొరుసుకుంటూ గలగలలాడుతూ ఒడ్డుకు విసిరే అలల కదలిక చూసేందుకు విసుగెత్తుతుందా? ఆకుల పచ్చదనం, భానుని బంగారు కిరణాలతో సింగారించుకున్న పచ్చికబయళ్లు, ప్రకృతిలోని వివిధ జంతుజాతుల అందచందాలు...సమయానికి జ్ఞాపకంరాని ఇంకెన్నో — వీటన్నిటికీ నీళ్ళధారేనా? మధురతమమైన పదార్థాలు ఆరగించాక, సముద్రపునీళ్లు తాగినట్లు, ఆ చివరి దృశ్యమే తనకు మిగిలివుంటుందేమో?

పసిపాపల బోసినోటి నవ్వుల వెన్నెల, స్వప్నసుందరులే రక్త మాంసాలతో ప్రత్యక్ష మయ్యారేమో ననిపించే యవ్వనపు శోభతో వెలుగొందే రమణీమణుల సౌందర్యం, ముసలి ముఖాలమీద అనుభవాలతాలూకు ముచ్చటైనముడతల వంకర టింకర్లు,తనకిక కలలేనేమో? నిద్రపోయి లేచేప్పటికి తనను భ్రమింపజేసేట్లు స్వాగతమిచ్చే ప్రకృతి దృశ్యాలకూ తనకూ మధ్య ఎంతదూరం!

యీ కళ్ళు కాకుండా, ఏ కాలో, చెయ్యో పోతుందంటే తానింత విచారించి ఉండేవాడు కాదు. తన యవ్వనపు పొంగు, తన పాపను చూసేందుకు మరి నోచుకోలేదు కదా! జీవితమంతా చీకటి లోకమే ఐతే తనకీ కలియుగం అంతరించినట్లే లెక్క!...ఏడుద్దామని, కంటినిండా నీటిని పూరిద్దామని వుంది. కాని ఏమీ చూడలేని కళ్ళు, నీటినన్నా కారుస్తవో లేదో తెలియదులేదు.

తన వూహల బాధతో కుమిలిపొయ్యే జగన్నాధాన్ని ఆమె పలకరించింది.

'మిస్టర్!...మిస్టర్! ..మీ పేరేమిటి ?'

జగన్నాధానికి వొళ్ళు మండిపోతోంది. యీ దుర్వార్తను తన మీద ప్రయోగించి, మరణవేదనను మించిన బాధకు గురిచేసిన యీ రాక్షసిని ఏం చెయ్యాలా అని ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆమె ప్రశ్నకు మళ్ళీ వర్తమానంలో పడ్డాడు. కాని జవాబు చెప్పేందుకు వెంటనే నోరు పెగలలేదు.

'భయపడకండి...ఆ పరమేశ్వరుని దయవుంటే మీకు దృష్టి రావొచ్చు' అందామె, గొంతులో దయాతరంగాల్ని ఉరికిస్తూ.

యీ మాటలు చాలా ఊరడింపు కలిగించినవి. ఏమైతేనేం గడిచిన తన పాతికేళ్ళ వయస్సూ యథార్థంగానూ, బతికాల్సిన ఆ భావి జీవితం, అది ఎంత తక్కువదైనాసరే, అది ఒక భ్రమగానూ, మిధ్యగానూ పరిణమిస్తుందేమో?

'మిస్టర్!...ఇప్పుడే ఎవ్వరూ చెప్పలేరు...కాని మీరు చాలా ధైర్యంగా వున్నారని, ఉన్న సంగతి చెప్పాను. మీకు చాలా బాధ కలిగించినందుకు నన్ను క్షమించండి' అందామె...

యీామె ఎవరు? చేయెత్తి నమస్కరిద్దామనుకున్నాడు; దేవతల్లే వొచ్చి, దైన్యంవలె భ్రమింపజేసి, శాశ్వత దేవత్వాన్ని స్థాపించుకున్న మధుర మూర్తి! తన బాధను పంచుకోగలిగిన యీామె విశాల హృదయాన్ని తేలిగ్గా ఊహించగలడు...దృష్టి లేదుకాని యీామెను చూడగలగటం తన ఇలవేల్పుల్ని చూడటమే కాగలదు! భగవాన్! ఒక్కసారి యీా దేవతను చూసేందుకైనా తనకు దృష్టివుంటే బాగుండు! అలనాడు శ్రీకృష్ణుని విశ్వరూప సందర్శనాపేక్షతో ధృతరాష్ట్రుడు దృష్టి నిమ్మని కోరింది, ఇలాటి సందర్భమే నేమో?

'నేను మిమ్మల్ని చూడలేక పోతున్నాను...నాకిప్పుడు దృష్టి రాదనే విచారంకూడా లేకుండా చేయగలిగారు ..తమ పేరేమిటి?' అన్నాడు జగన్నాథం.

'నర్స్ అని పిలవండి...'

'కాదు...పేరు చెప్పండి'

ఆమె ఒక్క క్షణం ఆలోచించి 'రాధ' అంది.

రాధ! తన యీా విషాద గాథలో ఎదురైన రాధ! అలనాడు బృందావనంలో నృత్యగీతాలు ధ్వనింపజేసిన మధుర మూర్తి యీామే నేమో?

'రాధాదేవిగారూ!...' అన్నాడు.

'దేవి ఏమిటి?...నా పేరు రాధ...వొట్టి రాధ...అంతే!' అందామె, సున్నితహాస్యంతో వాణికే కంఠంతో.

'నన్నలా పిలనివ్వండి—నా కృతజ్ఞతను ఎలా తెలియపరచాలో అర్థం కాకుండా వుంది'

'నన్ను నా డ్యూటీ చెయ్యనివ్వటమే మీారు చూపే కృతజ్ఞతగా స్వీకరిస్తాను...మీారు దిగులుపడకండి. శ్రమకాకుంటే నే నడిగే ప్రశ్నలకు జవాబులు చెపుతారా?' అందామె.

'అడగండి'

'తమ పేరు?' చెప్పాడు.

'ఎడ్రసు?'

'ప్రస్తుతం ఏం లేదు; కేరాఫ్...యీా ఆసుపత్రి-'

'అంటే?...మీకు పర్మినెంట్ ఎడ్రస్...హోల్డుకాం...'

'అవేమీ లేవు...ఏదన్నా ఉద్యోగం కోసం ప్రయత్నిద్దామని మద్రాసు వెళ్తున్నాను'

'పోనీండి ఏదన్నా ప్రమాదం జరిగేట్లయితే, ఎవరికి తెలియ పరచాలి...ఇవన్నీ ఫార్మల్‌గా అడిగే ప్రశ్నలే సుమండీ...భయ పడొద్దు'

'ఎవ్వరికి అవసరం లేదు'

'తల్లిదండ్రులు?'

'లేరు—'

'అన్నదమ్ములు కానీ, అక్కచెల్లెళ్లు కానీ—'

'లేరు'

'భార్యా...'

'నాకింకా పెళ్ళి కాలేదు'

'ఇక కాదుకూడాను!' అందామనుకొని దిగమింగాడు; కళ్లు వున్నప్పుడే తానొక అందగత్తెను ఎన్నుకొని పెళ్ళాడి వుండాల్సింది. ఎంతమంది అమ్మాయిల్ని చూసినా, ప్రతివారికీ ఏదో వొంక సృష్టించి, తనకళ్ళు వారించినవి. ఇప్పుడు ఆ కళ్ళు చూడలేవు; తనెలా అను కుంటే అలా—అంతే! మంచిశాస్తి జరిగిందనిపించింది; కాని ఎంత అక్రమమైన శిక్ష! ఒకవేళ ఇప్పుడు తనకెవరైనా నచ్చినా, తను వాళ్ళకు నచ్చుతాడం? గుడ్డివాణ్ని భర్తగా కోరే అభాగ్య ఎవరుం టారు?

'మీకు స్నేహితులుకానీ చుట్టాలుకానీ...అవసరమైతే మిమ్మ చూడగోరేవారు, లేదా మీరు చూడదలుచుకున్న వారెవరన్నా ఉన్నా రేమోఆలోచించి చెప్పండి' అందామె.

'ఆలోచించక్కర్లేదు రాధాదేవిగారూ! ఎవరైనా నన్ను చూడ దల్చుకున్నవారు ఉన్నప్పటికీ, నేనుమాత్రం ఎవర్నీ చూడదలుచుకో లేదు; అలా అనుకున్నవాళ్ళు, ఎంత ఆప్తులైనా, నేను చూసేస్థితిలో లేను కదా! ఇందాక మీరన్నట్లు నేను ఆ సర్వేశ్వరుణ్నే నమ్ముకోవాలి, ఆయన యీ అంధుడికి తప్పక దర్శన మివ్వగలడు...'

'మీరు చాలా బాధపడుతున్నారు. జగన్నాథంగారూ! ఎక్కువ ఆలోచించకండి...ఆలోచనలవల్ల సౌఖ్యం పెరగటమే కాదు, బాధ కూడా పెరుగుతుంది...ఒక్కసారి నోరు తెరుస్తారా? టెంపరేచర్ చూస్తాను.'

ఆమె థర్మామీటర్ నోట్లో పెట్టి, అరనిమిషమయ్యాక తీసేసింది.

'ఎంత వుంది?' అన్నాడు.

'నార్మల్‌కు కొంచెం పైగా వుంది...రేపు ఉదయానికి తగ్గిపోతుంది'

'నాకు ఎక్కడెక్కడ గాయాలు తగిలినవి? వీటిల్లో నయమయ్యేవీ, నయంకానివీ వివరాలు నాకు చెప్పగలరా?'

'చేతులకూ, కాళ్ళకూ పెద్ద గాయాలు తగలలేదు. రేపు కట్లు విప్పెయ్యవొచ్చు. తలమీద మాత్రం పెద్ద గాయం తగిలింది; కళ్ల సంగతి ఇందాకే చెప్పానుకదా!'

'ఒక కాలు విరిగినా బాగుండేది' అని గొణిగాడు.

'కళ్ళు పోవటంకన్న...ఔను'

'కాదు...కళ్ళతోపాటు. కంపెన్సేషన్ ఎంత వొస్తుందోనని ఆలోచిస్తున్నాను'

'గట్టివారు. విషాదంలోకూడా హాస్యాన్ని ఆలోచించగలరు...' అని నవ్వింది ఆమె.

కాస్సేపు నిశ్శబ్దంగా వుంది.

'రాధా విగారూ! టైం ఎంతై వుంటుంది?'

'రాత్రి పదకొండు దాటింది'

'యీ గదిలో-లేక హాలా?'

'గదే...పెద్ద గది'

'నేను కాకుండా ఇంకా ఎవరైనా ఉన్నారా?'

'మరో ముగ్గురున్నారు—'

'వాళ్ళూ ప్రయాణీకులేనా?'

'ఔను...వాళ్లు నిద్రపోతున్నారు. మీకుకూడా విశ్రాంతి అవసరం...పడుకోండి.'

'నాకు నిద్రరావటంలేదు మరి...యీ గదిలోని రోగుల్లో ఎవరన్నా నాలాగు, కళ్ళు పోగొట్టుకునేందుకు సిద్ధంగా వున్నారా?'

'ఊహుం...మిమ్మల్నిచూస్తే జాలేస్తోంది. ఏం చెయ్యగలను? ఒక్కోరోగికి ఒక్కోరకంబాధ. బాధపడేవాళ్ళను చూస్తూనే, బాధపడుతూనే వారి బాధల్ని ఎలా పోగొట్టాలా అని ఆలోచిస్తూంటాను—'

'నేనడిగింది అందుకుకాదు...ఒకళ్ళతో పోల్చుకుంటా, నాకు ఎక్కువ కంపెన్‌సేషన్ వొస్తుందో రాదోనని...'

'ఏం మాటలండీ? కంపెన్‌సేషన్ కోసం కళ్ళు పోగొట్టు కుంటారా ఎవరన్నా?'

'ఎవరి సంగతో నాకెందుకు రాధా విగారూ? కంపెన్‌సేషన్ కోసం నేను కళ్ళు పోగొట్టుకోలేను; కాని కళ్ళుపోయినందుకు కంపెన్‌సేషన్ ఆశిస్తాను—'

'ఆ మాట కొస్తే మీరు సెకండ్ క్లాస్‌లో వున్నారు. పెద్ద మొత్తమే రావొచ్చనుకుంటాను.'

'నేనూ అదే ఆలోచిస్తున్నాను. కొద్ది దూరానికే ఎక్కువ డబ్బు చెల్లించే వాళ్ళకూ్కడా ప్రమాదాలుండటం...చూడండి'

'మృత్యు దేవతకు లంచం ఇచ్చి తప్పించుకోవటం సాధ్యమనేట్లు మాట్లాడుతారేం? అసలు పై తరగతుల పెట్టెలే ముందు వుండటంలో రైల్వేవారి ఉద్దేశ్యం—ప్రమాదం సంభవించేట్లయితే చాలా తక్కువ మం దెబ్బతింటారని.'

'అందువల్ల కంపెన్‌సేషన్ కూడా తగ్గుతుందనీను!'

'అది కాదనుకోండి. వారి ఉద్దేశ్యంలో అర్థం లేక పోలేదు. మీరు సెకండ్ క్లాస్‌లో వున్నారు కనుకనే చావు తప్పించుకున్నారు. కిక్కిరిసివున్న పెట్టెల్లోని జనం తుక్కు తుక్కయ్యారు'

'చావు తప్పి కన్ను లొట్టపోయింది. కంటి లొట్ట సంగతి తెలియని, వూహించనివాడు చావుకన్న ఇది నయమని, భ్రమించాడు. అంతే!'

'పోనీండి. పోనీ మీరన్న కంపెన్‌సేషన్ మీకు కాకుండా పోతే, అది చేరవలసిన వాళ్లెవరన్నా వున్నారేమో చెప్పండి'

'యీ ప్రశ్నకు మరోసారి జవాబు చెపుతాను.'

'సరే ఐతే మీరు పడుకోవాలి.'

'నాకు నిద్రరాంటే'

'మాట్లాడకుండా వుంటే అదే వొస్తుంది. నేను తెల్లవార్లూ ఇక్కడే వుంటాను. అవసరమైతే పిలవండి...ఇక మాట్లాడకండి—'

రకరకాల ఆలోచనల్తోనూ బుర్రనిండిపోతోంది. రాధాదేవి తనను అడిగిన ప్రశ్నల్లాటివే ఆమెనూ అడుగుతే బాగుంటుంది. కాని ఏమనుకుంటుందో? మానవసేవ చేసేందుకు భూమిమీద అవతరించిన దేవకన్యల్ని తను అగౌరపరచట మౌతుందేమో? అలాటి పొరపాటే జరుగుతే తను భౌతిక దృష్టితోపాటు, జ్ఞానదృష్టినికూడా కోల్పోయినవాడవుతాడు.

రాధాదేవి! పేరుకుతగిన అందగత్తే ఐవుంటుంది. ఆ నడకలోని వయ్యారాన్ని, కంఠస్వరంలోని మృదుత్వాన్ని, మాటలతీరులోని పొందికను, కాలనులోని అలల సవ్వడిని ధ్వనింపజేసే సన్నని నవ్వును, కేవలం శబ్దంద్వారా తెలుసుకోగలిగాడు. దీన్నిబట్టి నిజంగానే ఆమె మల్లెపువ్వు వలె తెల్లగా, నిర్మలంగా, కోమలంగా వుంటుంది; ముఖారవిందం రోగులపాలిట ధర్మదేవతను జ్ఞాపకం చేస్తుంది. ఆ ముఖంలోని ప్రశాంతత, ఎదుటివ్యక్తి బాధను ప్రతిఫలింపచెయ్యగల సౌకుమార్యం, మందహాసంలోని మృదుత్వం, మెరిసే కన్నులు కురిసేవెన్నెల...తన స్వాప్నిక సుందరే రూపంధరించి తనముందు ప్రత్యక్షమైందనే భ్రమలు గొల్పక తప్పదు...కాని ఆమె దర్శనం, అంతా మించిపొయ్యాక లభించింది. తానామెను చూడలేడు; కాని వూహించగలడు!

'రాధాదేవీ!' అన్నాడు, ఇదంతాకూడా కలేనేమోననే అనుమానంతో.

మెత్తని పాదరక్షల సవ్వడి దగ్గరైంది.

'ఏం కావాలండీ?'

తనకు నిజంగా కావాల్సింది మనశ్శాంతి. ఆ మాట చెప్పే సాహసం లేదతనికి.

'దాహమౌతోంది'

ఆమె చల్లని నీరిచ్చింది; తాగాడు.

'నేను వెళ్ళనా ?'

'ఎక్కడికి ?'

'యీ గది మధ్యలో నాకోపడక కుర్చీవుంది. అందులో పడు కుంటాను...నిద్రపోను లెండి...నరకంలో ఎవరికి నిద్రపడుతుంది?... మీరు ఎప్పుడు పిలుస్తే అప్పుడొస్తానుగా !'

'రాధాదేవిగారూ ! మీకు చాలా శ్రమ ఇస్తున్నాను... చూడండి : తెల్లవార్లూ ఎలా మేలుకోగలరు ?'

'ఏదో చదువుతూంటాను...'

'ఏం చదువుతారు ?'

'మానవ చరిత్ర...శతాబ్దాలు గడిచినా తరగని చరిత్ర. నరుని జీవిత నాటకంలోని వివిధ రంగాలు.. చూసి అర్థం చేసుకోలేని అనేక విషయాలు...చెప్పేందుకు మాటలు రావు...వొస్తే నేనూ రాద్దును—'

'ఏం రాస్తారు ?'

'నాకు తెలిసిన రోగుల దీనగాథలు...నా మనస్సును కరిగించి, నాకు మనస్సే లేకుండా చేసిన సంఘటనలు...'

'మీకు మనస్సు లేదనుకోవటం ఆత్మవంచన'

'కాదు...అది ఏనాడో కరిగి శిలారూపాన్ని ధరించిందేమో ననుకుంటాను. ఎంతో సేవ చెయ్యాలనుకుంటాను. ఎంతో జాలి కలుగు తుంది...కాని ఏం చెయ్యను ?'

'రాధాదేవిగారూ ! నేను మిమ్మల్ని స్పష్టంగా చూడగలుగు తున్నాను...చచ్చి స్వర్గంలో పడ్డాననే భ్రాంతి కలుగుతోంది.'

'ఆ భ్రాంతినే నమ్మండి...మనశ్శాంతన్నా మిగులుతుంది.'

'మీలాంటివారు పక్కనవుంటే మృత్యుదేవతకూడా భయపడుతుంది'

'అది గుడ్డదని చెప్పారుమీరు...బహుశా రోగిని కబళించబోయి, పక్కనవున్న నన్ను మింగుతుందని మీ అభిప్రాయమా?'

'రోగులు ఎంతోమంది వొస్తూంటారు; పోతూంటారు. కాని

మీలాటి దయామయులు ఏ కొద్దిమందో? మిమ్మ్మ, ఆ దయామయుడే కాపాడగలడు...'

'సరే పోనీండి... ఇక నిద్రపోరా?'

'పోతాను... కాని మిమ్మ్మగూర్చే నేనిప్పుడు ఆలోచిస్తున్నాను. అది మానలేననుకుంటాను' అన్నాడు.

'ఇంకేం బాగా ఆలోచించండి. రేపు మాట్లాడుకుందాం... నేను వెళ్ళనా?'

'రేపు మాట్లాడుకుందాం... సరే...'

అడుగుల సవ్వడి దూరమైంది. రేపుఅనే దానిమీద మానవుడు మోపే పర్వతపు బరువులు అతని బుర్రలో అవతరించినవి. యీ రేపు మీదనే సామ్రాజ్యాలు నిర్మించబడినవి; అవి సర్వనాశన మాతున్నవి. యీ రేపుకోసమే మానవుడు బ్రతుకుతున్నాడు; యీ రేపుకోసమే మానవుడు మృత్యువును బతిమాలి, ప్రస్తుతానికి పంపేస్తున్నాడు .యీ రేపు లేకుంటే యీ జీవితానికి అర్థమేమిటి? ఎన్ని రేపుల్ని చూసినా రాబొయ్యే 'రేపు' కున్న విలువ గతించినవాటికి లేదు కదా! ఎన్ని ఆలోచనలు!... ఆ ప్రశాంత వాతావరణంలో చాలాసేపు తనతో తానే ముచ్చటించుకున్నాడు... ఏ తెల్లవారుజామునో తనకు తెలియకుండానే నిద్రపట్టింది.

2

మొహంమీద పడిన సూర్యకిరణం చురుక్కుమనిపిస్తూ జగన్నాథాన్ని నిద్రనుంచి లేపింది ..బహుశా చాలా పొద్దెక్కి ఉండొచ్చు. తన గదిలో మనుషులు హడావిడిగా తిరుగుతూన్న సవ్వడి వినిపిస్తోంది. నాలుగు స్తంబాలాటలావున్న నలుగురు రోగుల్లోనూ ఒకడికి మూడిందేమో? ఆ 'ఒకరు' తనుకాదు; కానందువల్ల కలగవలసిన ఆనందం కలగటం లేదు; ఆ ఆనందాన్ని 'చూడలేక' పోవటమే కారణం కావొచ్చు!

తనకు ఎదురు మూలనుంచి బాధతో మూలగటం వినిపిస్తోంది; కాదు...ఏడుస్తున్నారు. కంఠస్వరాన్నిబట్టి పురుషుడేనని తోస్తోంది.

ఏం బాధో? బాధను అనుభవించి తెలుసుకోవాల్సిందే కాని వూహించి తెలుసుకోవటంలో ఎంతో పొరపాటు వుంటుంది!

తన చుట్టూ జరిగేదాన్ని కేవలం శబ్ద సహాయంతో మనో వీధిలో సృష్టించుకొని చూస్తున్నాడు. కొంత సేపటికి ఆ 'ఇంటరెస్ట్' కూడా లేదు. తను అంధుడవుతున్నాడు; అంధుని మనస్తత్వం అలవడు తోంది. తనకది ఏ మాత్రమూ ఇష్టంలేదు; ఎవరో బలవంతంగా తననీ అధోగతికి తోసినట్లనిపించింది. ఎవర్ని నిందించాలో, అందువల్ల కలిగే లాభమేమిటో తెలియదు...'ఖర్మ!...ఖర్మ!' అని గొణుక్కున్నాడు.

ఏడుపు వినిపించటంలేదు; సన్నని మూలుగు, ఉండి వుండి శూలాలు పొడుస్తున్నప్పుడు ఎగిరెగిరిపడే మాదిరి వినవొస్తోంది. భయానక దృశ్యం నుంచి దూసుకున్నాక, దాని తాలూకు తలపుల తాకిడికి లోణికి పోవటం మాదిరి వుంది. నిజంగా ఆ రోగిపడిన బాధను తెలుచుకుంటేనే యీ బుద్బుదప్రాయపు జీవితంమీద ఏవగింపు కలిగింది. కాని యీ కష్టాలూ బాధలూ లేకుంటే సౌఖ్యానికి ఇంత ప్రాముఖ్యత, సౌఖ్యంలో దాగిన మాధుర్యం తెలిసేది కాదుకదా! అందుకని కష్టాల్ని ఎవ్వరూ కోరుకోరు; వాటంతటవి వొస్తేనే భరించటం కష్టమాయె! ఆ రోగి బాధను నిజంగానే తను చూడలేదు; తనకు చూపుఉన్నట్లయితే, యీపాటికి గిరికీలు తిరిగి పడిపోయి వుండును...అందుకని దృష్టి లేక పోవటాన్ని అభినందించుకొని ఉండాల్సింది; కాని విచారించాడు; ఎందుకంటే యీ దృష్టితోనే సుందర దృశ్యాల్నికూడా చూసివుండే వాడు కదా!

మళ్ళీ ప్రశాంతత ఏర్పడింది. ఒకపక్క నేలమీద ఫినాయిల్ వేసి తుడిచినట్లున్నారు; ముక్కులు బద్దలయ్యే వాసన బయలు రింది. యీ నరకంలోంచి తనకు విముక్తి ఎప్పుడో?

ఆకలవుతోంది. తన సంగతి ఎవరూ కనుక్కోరేం? రాధాదేవి గుర్తొచ్చింది...ఏను-రాత్రి ఆ బాధలోనే వేరొక లోకాల్లో విహరించగలిగాడు; ఆమె చూపిన జాలే తనకు ఎంతో శక్తిని, యీ కష్టాల్ని భరించే త్రాణను ఇచ్చింది. ఆమె తన దగ్గిరికి రాదేం? ఆమె కోసమన్నా యీ ఆసుపత్రిలో మరి కొంతకాలం ఉండాలనిపిస్తోంది.

ఎవరన్నా తన సంగతి కనుక్కునేందుకు ముందు, తనకు మెల కువ వొచ్చిందనే సంగతి వారికి తెలియాలి కదా! ఒకపక్క ఆకలిగా కూడా వుంది.

'రాధాదేవిగారూ !' అని మెల్లిగా, ఆమెకు తప్ప మరెవ్వరికీ వినపడకూడదన్నట్లు పిలిచాడు.

జవాబులేదు. ఆమె ఇక్కడ దగ్గర్లో లేదేమో ?

పేరుపెట్టి పిలవటంకన్న బాధతో మూలుగుతే అదే తంతి వార్తగా ఆమెను బరబరా లాక్కొస్తుంది. ఇదొక కొత్త ప్రపంచం; దీని భాషా, భావాల రూపులు వేరు. వాటికి తను ఇప్పుడిప్పుడే అలవాటు పడుతున్నాడు.

పెద్దగా మూలిగాడు; అడుగుల సవ్వడి వినిపించ నందువల్ల మళ్ళీ మూలిగాడు. చూడగలుగుతే యీ అనవసరపు మూలుగులు తప్పేవి కదా!

అమ్మయ్య...మెత్తనిపాదాల చప్పుడు, గరగరమనే దుస్తుల రాపిడి తనకు దగ్గరవుతోంది...ఆ సవ్వడి తన మంచందగ్గిర ఆగింది. ఆమె మాట్లాడదేం? ఆమె మాట్లాడేవరకూ తను ఆగలేక పోయ్యాడు.

'గుడ్ మార్నింగ్! రాధాదేవిగారూ!' అన్నాడు.

'రాధాదేవిగారూ!...ఓహో రాధా? మిస్టర్...ఆమెకాదు... ఏం కావాలి?'

కంఠస్వరంలో కఠినత్వం మేళవించింది. స్త్రీత్వం కన్న పురుషత్వమే ధ్వనిస్తోంది. ఎవరీమె?

'రాధాదేవిగారు లేరా? ఎప్పుడొస్తారు?'

'ఏం కావాలో చెప్పరాదటయ్యా? ఆమె నైట్ డ్యూటీ... రాత్రికి వొస్తుందులే... నే నిప్పుడు డ్యూటీలో వున్నాను.'

తను లేవటం ఆలస్యమైంది కనుకే రాధాదేవి తనతో చెప్ప కుండా, తనకు నిద్రాభంగం కలిగించటం ఇష్టంలేక వెళ్లిపోయి ఉం టుంది. తనంటే ఆమెకు ప్రత్యేకాభిమానం, ఆపేక్ష వున్నదని నమ్మ గలిగాడు. అందులోనూ యీమె, యీ పగటి డ్యూటీ ఆమె మాట్లాడే తీరునుబట్టిచూస్తే తన నమ్మకం మరింత బలపడినట్లుంది.

'తన పేరేమిటి?'

'పేర్లతో పనేమిటయ్యా? పేర్లుచెప్పి నీతో పరాచికాలాడేందుకు మాకు తీరికలేదు...నర్స్ అని పిలు.'

తనెంతో మెత్తగా, బంగారం నేలమీద పడినట్లు మాట్లాడితే, కంచుగంట కిందపడినట్లు ఖంగుమంటూ, తనను కరువవొచ్చినట్లు మాట్లాడుతుందేం? తనేం తప్పుచేశాడనీ? నిజానికి తనలాటి రోగులవల్లనే కదా, యీ నర్స్‌లకు పనితగిలి, వారి వృత్తికి ఒక గౌరవం ఏర్పడి, బాధపడే మానవులకు సేవచేసుకునే అవకాశం కలిగింది?...రాధాదేవిలాటి నర్సులంటే రోగి జీవితపరిమితి రెండింత లవుతుంది; కాని యీమె...యీమె పేరేమిటో?...నర్స్ అనుకోమందిగా...యీమె సమక్షంలో జీవిత పరిమితి సగమే అవుతుంది. యీమె రోగులపాలిటా, ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీల పాలిటా బ్రహ్మరాక్షసిగా తోస్తోంది.

'మిస్టర్! నేనిక్కడ నిలబడే తీరికలేదు...బ్రెక్‌ఫాస్ట్ తెస్తాను—ఆరగిస్తావా?' అందామె.

ఆమె ఏకవచన ప్రయోగం మరీ కష్టంగా వుంది; తనలాటి రోగులు రావటం వల్లనే తానీ బాధలు పడుతున్నానని ధ్వనింపజేస్తోంది. మనిషిని విదిలించి పారెయ్యటం, హీనంగా చూడటం అలవాటైనట్లుంది. ధర్మాసుపత్రికి వొచ్చే బీదా బక్కాలంటే యీమెకు ఎంత యీసడింపో! ఐతే తను అనామకుడు కాదు...తనెవరనుకుంటోందో, ఏమిటో! బర్మాషెల్‌లో ఐదొందల రూపాయల జీతగాడు...ఇలాటి నర్స్‌ల్ని నెలకు ఐదుగుర్ని కొనగల తాహతుంది...యీ మాటలంటే, 'పోయి కొనుక్కోరాదా?' అంటుందేమో? మృత్యుదేవి ప్రపంచంలో వివిధ రూపాల్లో, అనేక అవతారాల్లో వుంటుంది; అందులో ఇదొక అవతారం కావొచ్చు. ఇంకా నయం...కళ్లుంటే చూసి భయపడి పారుమనేవాడేమో?...ఆమెకు జవాబుచెప్ప బుద్ధికాలేదు. కాని అందువల్ల తనకే నష్టం; ఇదేమన్నా తన ఇల్లా, తన ఇష్టప్రకారం జరిగేందుకు?

'జవాబు చెప్పండి స్వామీ! పని వొత్తిడిలో ఛస్తూంటే మమ్మల్ని మీరిలా వేధిస్తే ఎట్లా? మళ్ళీ ఏమైనా లోపం జరుగుతే పేరుకు మాత్రమే

ధర్మానుపత్రులంటారు. రోగులుచేసే ఆగడాల్ని గూర్చి ఎవ్వరూ ఆలోచించరు—' అందామె.

'తీసుకురండి'

ఆమె కదిలి వెళ్ళిన అలికిడి విన్నాడు. ఆమె చివరికి అన్నమాటలు నచ్చినయ్. నిజమే - పొద్దు కూకులూ యీ రోగుల్తో వాళ్ళ బాధల్తో సతమతమయే వాళ్ళకు, వారు చేసేది ఎంత గొప్ప పనైనా, వాళ్ళూ మనుషులే కనుక విసుగెత్తకుండా వుంటుందా? ఇంకో అరగంటకు ఆఫీసు మూసేస్తారనగా సంతకం కోసం కాగితాలు వొస్తే తను విసుక్కుంటూడే—వెధవ సంతకం ఇంతా ఏడుస్తే! తనలాటి మనుషులు కారూ వీరంతా? ఉచ్చమనక, నీచమనక మానవత్వపు విలువల్ని గౌరవించే పనిలోవున్న వీళ్ళను వేధించటంలో వారు పొందే మనోవ్యాకులతను కనీసం తనలాటి వాళ్ళన్నా గ్రహించి ఉండాల్సింది. తను పొరపాటే పడ్డాడేమో? యీసారి ఆమెకు క్షమార్పణలు చెప్పుకోవాలి.

కాదు...కాదు...మరి, రాత్రి డ్యూటీలోవున్న రాధాదేవి ఎంత సరసురాలు! ఆమెకు రోగుల మనస్తత్వం తెలుసు. ఆమెలో స్త్రీత్వంలోని మార్దవం, మాతృత్వం వుంది...కాని యీమె ప్రవర్తనలో బాధను ద్వేషించబోయి, బాధితుల్నే ద్వేషించే తత్వం వుంది. మనుషుల తత్వాలు భేదిస్తవి మరి! ఏమైనా వాళ్ళ తత్వాలతో తను సరిపెట్టుకోక తప్పదు; కష్టమైనా భరించాల్సిందే.

ఆమె బ్రెక్‌ఫాస్ట్ తీసుకొచ్చింది. రొట్టె తిన్నాడు. కాఫీతాగాడు. రాత్రంత రుచిగాలేదు. తన స్థితి తెలుసుకోవాలనిపించింది.

'చూడండి...మీకు కోపం రాపంటే—' అని మొదలు పెట్టాడు.

'కోపమెందుకూ? చెప్పండి. అనవసరంగా హాస్కువేసేందుకు వీలుండదు. అది రాత్రి డ్యూటీ వాళ్ళకే చెల్లుతుంది. సరే—ఏంకావాలో చప్పున చెప్పండి' అందామె.

'నా కట్లు ఎప్పుడు విప్పుతారు?'

'తలమీది కట్టు వారమయ్యాక విప్పుతారు. కాళ్ళవీ చేతులవీ పొయింత్రం విప్పేస్తారు.'

'కళ్ళ సంగతి చెప్పండి.'

'మూడు వారాలు పట్టొచ్చు.'

'మూడు వారాలూ నేను అంధుణ్నేనా?' అని గొణిగాడు.

'ఆ తరువాతమాత్రం గ్యారంటీ ఏమిటి?' అని ఆమె హేళనగా నవ్వింది. ఆమె అన్నమాటల్లోని సత్యం కన్న, కఠినత్వం తనను ఎక్కువ బాధించింది.

'పోనీండి; అప్పటికి అలవాటవుతానుగా!' అన్నాడు; యీ స్థితిలో ఇలా మాట్లాడి ఉండకూడదు—అందులోనూ యీామె దగ్గిర. కాని తను కూడా దీన్ని స్వల్పవిషయంగానే చూస్తున్నాననే ఇంప్రెషన్ కలిగిస్తే ఆమె ఎగతాళికి అవకాశం వుండదు.

'అలా ధైర్యంగా వుండండి...వొస్తాను—అవతల ఎవరో మూలుగుతున్నారు—'

ఆమె వెళ్ళిపోయింది. జగన్నాథం మళ్ళీ ఆలోచనల్లో పడ్డాడు. యీామె ఎలా వుంటుంది? రాధాదేవి ఎలా వుంటుంది? ఇద్దర్లోనూ తను ఎవర్నీ చూడలేదు. కాని యీ కనిపించని వ్యక్తుల్ని తను వూహించుకో గలుగుతున్నాడు. ఎంత వ్యాత్యాసం వుందో తెలుసుకొని ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఇక చీకటి పడేదాకా ఇదే కాలక్షేపం అయింది.

సాధ్యమైనంత వరకూ యీ కొత్తామెను పిలవ దలుచలేదు. కస్సు బుస్సుమనే యీామె తత్వం తనకు నచ్చలేదు. ఏమిటో సీరియస్‌నెస్‌ను ప్రదర్శించేందుకు ప్రయత్నిస్తుంది; అలాటి మనుషులంటే తనకు మంట! జీవితానికి కొన్ని నియమాల్ని ఏర్పరుచుకొని వాటినే పట్టుకొని వేళ్లాడాలని బలిశే వాళ్ళకు వ్యక్తిత్వం వుందంటే తను నమ్మలేదు. వాళ్ళల్లో మార్పేమీ ఉండదు: వారికోసం ప్రపంచం మారకుండా వుంటుందా?

మధ్యాహ్నం భోజనం, సాయంత్రం టిఫిన్ ఇచ్చిందామె. ఎప్పుడో ఒకసారి అత్తాత్తుగా వొచ్చి పలకరిస్తూ నేవుంది; తనను నిర్లక్ష్యం చేయలేదనే నమ్మకం కన్న, తమ డ్యూటీలోనే వున్నానని ఆమె రుజూ చేసుకుంటున్నట్లు తోచిందతనికి. ఆమె వొచ్చినప్పుడు మాత్రం తన కలలు కరిగిపోతూన్నవి; ఆమె వెళ్ళాక మళ్ళీ 'మూడ్' లోకి రావాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు...ఆ కలల వివరాలు, వాటి అర్థాలూ అప్రస్తుతం.

సాయంత్రం ఆమె వొచ్చి 'మిస్టర్! నేను వెళ్తున్నాను...చీకటి పడుతోంది...తమ రాధాదేవిగారు వొస్తారు...ఆఁ. అదుగో వొచ్చారు... మిస్ రాధా! ఇదుగో మీ పేషెంట్. నీ కోసం కలవరిస్తున్నారు' అందామె.

వినపడీ వినపడనట్లు నవ్వింది రాధేనని తెలుసు తనకు. 'వొచ్చావా? నీ కోసం పొద్దుట్నుంచీ తపస్సు చేస్తున్నాను' అందా మనుకున్నాడు. కాని యీ కొత్తామె, తన శత్రువుకూడా ఆ మాటలు వినిపించటం ఇష్టం లేదు. అందుకని 'నే నేం కలవరించటం లేదు. కళ్ళజోడు లేదు కనుక, కలలో వ్యక్తులుకూడా సరిగ్గా కనిపించటంలేదు!' అన్నాడు.

'ఇం కెందుకూ కలలు? రాధాదేవిగారే వొచ్చారు...సరే గుడ్ యీవినింగ్ రాధా! వొస్తాను...విష్యూ ఎ హాప్పీ ఎండ్ పీస్‌ఫుల్ నైట్ మిస్టర్ పేషెంట్!' అని వెళ్ళిపోయిం దామె.

'మిస్ రాధాదేవీ!'

'ఏమండీ?' అని తను పక్కనే వున్నానని తెలియజేసేందు కన్నట్లు ఫాలభాగంమీద చెయ్యివేసింది. ఆస్పర్శకు నిజంగానే ప్రాణం లేచి వొచ్చింది అతనికి. ఆమె చేతిమీద తనచేతిని జాచాడు. తన చేతి స్పర్శతో ఆమె తనచేతిని లాగేసుకుంటుందేమోననే సందేహం రవ్వంతా లేదు.

'అరే! ఇంకా మీ చేతులకట్లు విప్పలేదా?'

'లేదు...సాయంత్రం విప్పుతారని ఆ నర్స్ అంది. కాని ఎవ్వరూ రాలేదు. నేను అడగనూ లేదు.'

'ఉండండి...నేను విప్పేస్తాను...అవన్నీ చిన్నచిన్న గాయాలే... బాధవుండదు.'

రాధ కాళ్ళకూ చేతులకూ బిగించిన కట్లను విప్పసాగింది. కాటన్ తీసేప్పుడు కాస్త బాధపెట్టింది: కలిగిన బాధను నాలుగింతలుగా స్ఫురింప జేసేట్లు మూలిగాడు.

'అంత బాధగా వుందా?...మెల్లిగానే లాగుతున్నాను...కాస్త ఓర్చుకోండి...మృత్యుదేవతనే చూశారు కదా మరి!'

కిక్కురుమనకుండా వూరుకున్నాడు. రాధాదేవికి తనకు తెలియకుండానే మానసికంగా లొంగిపొయ్యాడు. మొండితనానికి తాను మారు

రూపమనే కీర్తివుండేది; అలాంటి తనను బోటనవేలుకిందికి తెచ్చుతుంది రాధాదేవి.

ఆమె కట్లు విప్పాక చాలా హాయిగావుంది. సంకెళ్లు విడినవి. యీ పని ఇంతకుముందే జరుగుతే బాగుండే దనిపించింది.

'ఇప్పుడెలా వుంది?—' అందామె.

'సగం శరీరానికి శిక్ష పూర్తయినట్లుంది. మిగతా సగమూ...'

'యీ బాధలు తప్పవండీ! భరించి వొదిలించుకోవాల్సిందే కాని, వాటినిగూర్చి ఆలోచించినందువల్ల తీరవు' అందామె. యీ మాటల్లో ఎంత నిగూఢభావం, వేదాంతం, ఉపశమనం, మాధుర్యం వుంది! ఇవే మాటల్ని పగటిడ్యూటీ నర్సు అంటే తను లెక్కచేసేవాడు కాదు.

'మిస్ రాధా పీ! మీకు దేవుడిమీద నమ్మకం వుందా?' అన్నాడు.

'హానిద్దురూ. తెల్లవారేదాకా మనం వాదించుకున్నా ఏమీ తేలదు.'

'కాదు...కాదు...నేను వూరికనే అడుగుతున్నాను. మీరు అనుకున్నట్లుగా వాదన చేసుకోను.'

'ఏమో నబ్బా! నేనంత తీవ్రంగా ఆలోచించలేదు. కాని మానవాతీతమైన మహత్తర శక్తి ఏదోవుందని నమ్మక తప్పటంలేదు. మన కష్టసుఖాల్ని ఆశక్తికి అంటగడుతున్నామేమో ననుకుంటాను' అందామె.

'నాకా నమ్మకం ఇదివరకు ఉండేదికాదు. కాని మీ పరిచయం లభించాక, దేవుడు వివిధ రూపాల్లో ప్రపంచంలో మన చుట్టూవున్న వ్యక్తులుగానైతేనేం, ప్రకృతి రామణీయకతలోనైతేనేం దాగివుంటాడేమో ననిపించింది.'

ఆమె నవ్వి 'దేవుడు పురుషుడండీ!' అంది.

'ఆమాటకొస్తే ఏ లింగానికీ సంబంధించనివాడు. వినా రూపాంతరాల్లో స్త్రీ ఎందుకు కాకూడదు?'

'అప్పుడు దేవత అవుతుంది కదా!'

'ఔను...మీకు గ్రామర్ కూడా బాగా జ్ఞాపకం వుంది. పోనీ దేవత...ఆ దేవతను నేను కనుక్కున్నాను'

'మృత్యుదేవిని చూశానని రాత్రి చెప్పారు. దేవతను చూశానని యీ రాత్రి అంటున్నారు. మొదటిది నేను నమ్మాను. కాని యీ రెండోది ఎలా నమ్మను ?'

'ఏం ? నేను చూడలేను కనుక, మీరు నమ్మలేకుండా ఉన్నట్లున్నారు. కాని, ఒక్క కంటితోనే మనం అన్ని విషయాల్ని గ్రహిస్తున్నా మనుకోకండి. నేను నా మనోనేత్రంతో స్పష్టంగా చూడగలుగుతున్నాను'

'చూడండి...కాని ఇలాటి మాటలంటే నన్ను అనవసరపు గర్వం ఆవరిస్తుంది. నన్ను పొగడకండి...నేను డ్యూటీ మాత్రం చేస్తున్నాను... అంతే !'

'ప్రపంచంలో అందరూ మీలాగే అనుకొని, తమ తమ డ్యూటీలు చేసుకుంటే జీవితం ఎంత హాయిగా వుండేదోనని ఆలోచిస్తున్నాను'

'అందరి సంగతీ ఎందుకులెండి, పేషెంట్‌గా మీ డ్యూటీ మీరూ, నర్సుగా నా డ్యూటీ నేనూ చేసుకుంటే చాలనుకుంటాను—'

'యీ డ్యూటీ చాలా కాలం వరకూ చేయాలని వుంది రాధాదేవీ!'

'నన్ను భయపెట్టాలని చూస్తున్నారా ? ఫర్వాలేదు...నా డ్యూటీ నేను చేయగలను' అందామె.

తన భావం ఆమె గ్రహించలేదని తేలింది.

'రాధాదేవిగారూ ! కాస్త ఆలోచించి ఆ మాట అనండి'

'ఏం...నేనేం తప్పు మాట్లాడానా ?'

'కాదు ..నా డ్యూటీ అంటే మీకు అర్థం కాలేదు.'

'సరే ఐతే, మీరు చెప్పకూడదా ?'

'చూడండి ! నాకు దృష్టి రాకపోతే, నేను పేషెంట్ కిందనే లెక్క కదా ? అప్పుడు మీరు నా జీవితాంతం వరకూ, మీ డ్యూటీ చేస్తారా అని ఆలోచిస్తున్నాను'

ఆమె దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది. క్షణకాలం వారి మధ్య నిశ్శబ్దం తాండవ మాడింది.

'మాట్లాడరేం రాధాదేవిగారూ ?'

'మీ ప్రశ్నకు మరోసారి జవాబు చెపుతాను'

'ఆలోచించి చెపుతారా ?'

'కాదు...ఇప్పుడు చెప్పలేను' ఆ కంఠస్వరం గాద్గదికమైంది. బహుశా వర్షించేందుకు సిద్ధంగావున్న మేఘాలు ఆమె ముఖాన్ని కప్పి వుంటవని వూహించుకున్నాడు. ఆమెలోని ఏ శక్తుల్ని కదపటంవల్ల ఆమె బాధపడుతోందో ? తను అనాలోచితంగా ఏదో వాగేశాడు; అందులో బాధ్యతను, ఎదుటి వ్యక్తి తాలూకు సున్నితమైన మనస్తత్వాన్ని గూర్చి తలపోయలేదు. ఆమెను గాయపరిచాడు. తీరా ఇలా పరిణమించాక కాని ఆ సంగతి తెలియలేదు. క్షమార్పణ కోరుదా మనుకున్నాడు.

'వన్ మినిట్...అవతల రోగికి ఏం కావాలో చూసి వొస్తాను—' అన్నదామె. ఆమె వెళ్లిపోయినట్లు గ్రహించాడు. తను ఎందుకు, ఎక్కడ, ఎట్లా పొరబడ్డాడో ఆలోచించసాగాడు. ఆమె మళ్ళీ వొచ్చాక, తన తప్పును ఒప్పేసుకొని రాజీపడదా మనుకున్నాడు. అంతకన్న తనేం చేయ గలడు ? చేసిన తప్పుల్ని దిద్దుకునేందుకు కాలం వెనక్కు మళ్లదు కదా !

3

కాలం నేలమీద పాకుతూన్నట్లుంది. ప్రతిక్షణమూ రాధాదేవి రాక కోసం ఎదురుచూస్తూనే వున్నాడు. ఆమె రాలేదు. తనే ఇందుకు కారణమని బాధపడసాగాడు. ఆమెను పిలిచే ధైర్యం లేదు. వెధవపని చేసింది కాక, దాన్నిగూర్చి తర్కించటం, బైటపడటం వెనువెంటనే కుదరకపోవొచ్చు. దానికి కొంత ఆత్మపరీక్ష అవసరం. జగన్నాథం ఆ పనిలోనే వున్నాడు.

ఆమెను తను అగౌరవించాడా? ఆమె అభిమానం దెబ్బతిన్నదేమో? లేక స్త్రీ సహజమైన లజ్జతో కుంగిపోయిందా? తనకు దృష్టివుంటే ఆమె ముఖంలోని భావాన్ని కొంతవరకన్నా అర్థం చేసుకొని ఉండేవాడు.

ఐనా తనేం తప్పుమాట్లాడాడు? ఎంత సున్నితంగా తన అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చాడు!...నిజానికి అలా మాట్లాడాలని తను అనుకోలేదు. ఎందుకంటే ఆమెకూ తనకూ పరిచయమై ఒక్కరోజు గడిచింది; ఆమెను తను చూడలేదు. కాని చిత్రించుకొని కలలు కన్నాడు. ఆమెమీద తనకు

కలిగిన సదభిప్రాయం, విశ్వరూపాన్ని దాల్చి, అభిమానమై ఆరాధనగా అనురాగంగా మారిందనే సంగతి తనకు తెలియదు. తీరా ఆ మాటలు, వాటంతటవే, వడబోత లేకుండానే దొర్లినవి.

మాటలు! మాటలు ఎంతెంత భావాలను వెల్లడి చేస్తవి! ఎన్నెన్ని పనుల్ని చేయిస్తవి! ఎంత గొప్ప పొరపాట్లకు దారితీస్తవి! యీ మాటల మీదనే జీవితాలు దొర్లుతూన్నవి. మాటలవల్లనే భావాలు రూపొంది రకరకాల అనుభూతుల్ని కలిగిస్తూన్నవి. అవి గాలిసహాయంతో గాలిలోకి వొదలబడినప్పటికీ, వాటి శక్తిని ఎవరూ గమనించటంలేదు కాని, సరిగ్గా ఆలోచిస్తే యీ మాటలేకదా బాటల్ని ఏర్పరిచేవి! మాట అనెయ్యటం ఎంత తేలికో, దాన్ని ఉపసంహరించుకోవటం, పొరపాట్లను దిద్దుకోవటం అంత కష్టమనే సంగతి యీ నాడు తెలుసుకున్నాడు.

మాటల్నిగూర్చి ఇదివరకెప్పుడూ ఇంత తీవ్రంగా ఆలోచించలేదు. ఆలోచిస్తేనేకాని అనేక సత్యాలు, మనం చూస్తూ గ్రహించనివికూడా బైటపడవు కాబోలు! మాట మాత్రానికి సామ్రాజ్యాలే తలక్రిందులైనవి. మాటకోసమే నవ్వుతూ ప్రాణాల్ని అర్పించినవారున్నారు. తిరుగుబాట్లు, కల్లోలాలు, యుద్ధాలు, మొదలైనవన్నీ మాటలమీదనే మొదలై క్రియారూపాన్ని దాల్చినవి. కవిత్వం, సాహిత్యం, సుందర దృశ్యవర్ణనలు మొదలైనవి మాటల పొందికకాక మరేమిటి? యీ మాటల్ని ఏర్చి కూర్చుకోవటంలో జరిగే పొరపాట్లే జీవితంలో వేసే తప్పటడుగులేమో?

అలనాడు హరిశ్చంద్రుడు 'మాట' కోసమేకదా అన్ని కష్టాలు పడింది! యీ నాటికీ పెళ్ళాడబోయే స్త్రీకి పురుషుడు మాటతోనే కదా హామీ ఇచ్చి ఆమెను బానిసగా చేసుకొని, నమ్మించి, పిల్లల్ని కనిపిస్తున్నాడు! ఒక మంచిమాట, చల్లనిది, మధురమైనది మాట్లాడటం అనేది ఇందుకే ఏర్పడిందేమో? యీ మాటలే లేకుంటే మనుషులు ఒకర్నొకరు ఎలా అర్థంచేసుకోగలరు? తమను తామెలా అర్థంచేసుకోగలరు?.. ఒకేమాట వివిధ వ్యక్తుల నోళ్ళల్లో వివిదార్థాల్ని, వింతవింత భావాల్ని రూపొందిస్తుందనేది తన కిప్పుడు అనుభవ పూర్వకంగా తెలిసిన సంగతే!

ఎంత గొప్ప అనుభూతి, భావమైనా మాటల సహాయంతోనే కదా వెల్లడించ గలుగుతోంది? ఒక్కమాటలో ఎంత నిగూఢత! ఎంత చిన్న

మాటలో అంతపెద్ద సముద్రం ఇమిడివుంది! సకల భూగోళప్రపంచమూ 'విశ్వం' అనే ఎంత చిన్నపదంలోకి కుదించబడింది! చిన్నపిల్లల బోసి నోటి మాటలోని మృదుత్వం, ప్రియురాలి రహస్యంలోని వీనుల విందు, ముదసలుల మాటల్లోని గాంభీరానుభవం పొందలైనవి మాటలేకదా? వీటిల్లో ఎంత మృదువైనవి ఉన్నవో, అంత పదునైనవీ ఉన్నవి. కనపడని గాయాలు, మానని గాయాలు చేసే మాటలు ఎన్నిలేవు! జీవితమంతా ఒక్క మంచిమాట మాట్లాడని వాళ్ళున్నారు; అన్నీ మంచిమాటలే మాట్లాడే వారున్నారు. వారి గొప్పతనం యీ మాటలు లేకుంటే ఎవరు గ్రహించే వాళ్ళు?

ముందుగానే ఇదంతా ఆలోచించి ఉండవలసింది. సమయం మించిపోయింది. ఇంకా నయం—ఇలాటి మాటలే, ఆ పగటిడ్యూటీ నర్సుతో—ఆమె పేరేమిటో? రాధాదేవిని అడుగుతే బాగుండేది!—అని వున్నట్లయితే, ఎంత రభస జరిగేది! తన పెద్దమనిషితనమంతా యీ ఆసుపత్రిలో చికిత్స చేయబడేది.

తనన్నమాటలు హృదయపూర్వకంగా అన్నవేనని ఇప్పుడు నమ్మకం కలుగుతోంది; ఆ నమ్మకమే లేకుంటే వాటిని గూర్చి ఇంత లోతుగా ఆలోచించవలసిన అవసరం ఏమిటి? కాని ఆమె తన ఒప్పుదలను ఇచ్చి వున్నట్లయితే, లేదా మరి కాస్సేపటికి సమ్మతిని తెలుపుతే తానామెను అంగీకరిస్తాడా?

'నీ మొహానికి అంత అదృష్టమా?' అంది అంతర్వాణి. యీ మాటకు జగన్నాథం వొణికి పొయ్యాడు. తనలాటి గొప్పవాడికి పెళ్ళికి తగిన పడుచులేదనే గర్వం ఇన్నాళ్ళూ వుండేది...కాని ఇప్పుడు... ఇప్పుడు తను గుడ్డివాడైతే, తన కోసం ఆశించే వాళ్ళు ఎంతమంది వుంటారు? వీళ్ళల్లో గుడ్డివాళ్ళను తీసేస్తే, ఆ ఆశించేవారు ఎవరైతేనేం, వారు తనకు రంభా ఊర్వసుల్తో సమానమే! తనసలు చూడగలుతే కదా వారి సౌందర్యాన్ని అంచనాలువేసి, తూచి, నిర్ణయించ గలిగేందుకు!

ఆ రోజుల్లో చూసిన ప్రతి యువతికీ ఏవో వొంకలు పెడుతూండే వాడు; ఇక ఇప్పుడు తనకు వొక్కటే వొంక—ఆ గుడ్డితనం. అదొక్కటే చాలు ప్రపంచంలోని దౌర్భాగ్యుల్లో తను జమపడేందుకు. చూస్తూ ఎవతె తనను పెళ్ళాడుతుంది? తనను నిరాకరించటం యువతుల వొంతు

అవుతుంది. జీవితం ఇంతలో ఇంత తారుమారవుతుందని కలలోకూడా ఊహించలేదు కదా!

రాత్రి చాలా పొద్దు పొయ్యే వరకూ ఇలాగే ఆలోచిస్తున్నాడు. రాధాదేవి మళ్ళీ తన దగ్గిరికి రాలేదు. మరెప్పటికీ రాదేమోననే భయం ఆవరించింది; కనీసం తనకు క్షమాభిక్ష పెట్టేందుకు వొచ్చినా చాలనిపించింది. ఆమెను ఎలా తన దగ్గిరికి రప్పించుకోవాలా అని ఆలోచించాడు; ఏ ఉపాయమూ తృప్తికరంగా లేదు. చిన్న పిల్లాడల్లే ఏడ్చి, పిలిచేందుకు మనస్కరించలేదు. తన యీ తప్పును కాలమే కొంత వరకూ కప్పి పెడుతుంది; అలాగే రాధాదేవి గాయాన్నికూడా కొంతవరకూ మాన్పుతుంది. అప్పుడు రాకీకావటం తేలిక. పాత గాయాలు మానందే, కొత్త వాటికి చోటు ఉండదు కనుక, యీ పద్ధతి బాగానే వుందనిపించింది. ఆ శుభ సమయం కోసం ఎదురు చూస్తూండగానే నిద్రపట్టింది.

4

మెలకువ రాగానే చెవులు రిక్కించి విని, బాగా తెల్లారిపోయిందని తెలుసుకున్నాడు. రాత్రి జరిగిన సంగతులన్నీ గుర్తొచ్చినవి. తను రాధాదేవి రాకకోసం కాచుకొని కూర్చున్నాడు; ఆమె రానేలేదన్నమాట. ఒకవేళ వొచ్చి, తను నిద్రపోతూండటంచూసి వెళ్ళిపోయిందేమో? ఇది నిజమేఐతే తన దురదృష్టమనే అనాలి...అసలు ఎప్పటికీ తనదగ్గిరికి రాదేమోననే నమ్మకంమీదికి యీ పాడు మనసు మళ్లుతుం దెందుకని?

యీ తెల్లవారటం, తన బాధలకు తెల్లారటంలాగుంది. ఆ పగటి డ్యూటీ ఆమె, బ్రహ్మరాక్షసి, దిగి వుంటుంది. ఏమాత్రం ఇష్టంలేక పోయినా, కొంతమంది మనుషుల్ని వొదిలించుకోలేం. సమాజమున్నప్పుడు ఇష్టులూ వుంటారు, అయిష్టులూ వుంటారు మరి. ఇష్టులే ఉండాలని కోరుకుంటే ఎలా కుదురుతుంది? తనకున్న అయిష్టుల్లాగే, తనుకూడా కొంతమందికి అయిష్టుడే ఐవుండాలి. తనదగ్గిరి గుమాస్తాలకన్నా తప్పకుండా తను అయిష్టుడే! యీ సంగతి తనకూ నమ్మకంగా తెలుసు. మరి వాళ్లు తనను వొదిలించుకో గలిగారా? తనకామె ఎంత అయిష్టురాలో, తను కూడా యీమెకు అంతేనేమో? యీ మాటను నమ్మటంవల్ల బాధ

కలుగుతుంది కనుక, ఎలాగైనా నమ్మకుండా దాటుదామని విఫల యత్నం చేశాడు.

ఏదైతే నేం యీమెను పిలిచి బ్రేక్‌ఫాస్ట్ తెప్పించుకొని తిని, తీరిగ్గా ఆలోచిస్తే బాగుండు ననిపించింది. అటూ ఇటూ కదిలాడు.

'గుడ్ మార్నింగ్ మిస్టర్! ఎలా వుంది?'

'బాగానే వుంది' అన్నాడు వెటకారంగా.

'రాత్రి స్లీప్‌ఫుల్‌గా గడిచినట్లు లేదే! చాలా అలసిపోయినట్లు, విశ్రాంతి తక్కువైనట్లుగా వుంది'

'ఔను...నిద్రలేదు; కళ్ళుకూడా ఎర్రబడినయ్ కదూ!' అన్నాడు విసుగ్గా.

ఆమెకు కోపం వొచ్చిందనేందుకు నేలమీద బరువుగా బాదిన పాటం చప్పుడే సాక్ష్యం. కొంతమందిని బాధపెట్టటం సరదాగానే వుంటుంది కాబోలు! అందుకనే ఆమె కోపంవల్ల తనకేదో వొరిగినట్లనిపించింది. ఏదో వూహించి తనను నూటికి పాటిగా అనాలనే ఉద్దేశ్యంతోనే కదా, యీమె అలా మాట్లాడింది? కుక్క కాటుకు చెప్పు దెబ్బ తగిలించిన గర్వం కలిగింది...కాని యీ కోపంతో తన సంగతి కనుక్కోకుండా పోతుందేమోననే దిగులు పట్టుకుంది. యీ అవసరాలే, అయిష్టాల్ని కూడా వొదిలించుకోకుండా చేస్తున్నవి కాబోలు!

'మిస్టర్! జోక్స్ కేమొచ్చె? బ్రేక్‌ఫాస్ట్ తేనా?'

'తెండి'

ఆమె వెళ్ళి, మరు నిమిషంలోనే తిరిగి వొచ్చింది. కొన్ని పనుల్ని ఇంటరెస్ట్ లేక పోయినా విధిగా చేసితీరాలి; అలాగే బ్రేక్‌ఫాస్ట్‌కూడా ఆరగించాడు.

పదింటికి కాబోలు 'మిస్టర్!' అన్నదామె.

'యస్!' అన్నాడు తనూ కఠినంగా.

'డాక్టర్‌గారొచ్చారు' అందామె.

'గుడ్‌మార్నింగ్ డాక్టర్! మిమ్మల్ని చూసే భాగ్యం నాకు లేక పోయింది' యీ గౌరవం అవసరార్థం కలిగిందని తనకు తెలియకపోలేదు.

'ఏమోలే...నన్ను చూసేభాగ్యం కలిగినా కలగొచ్చు...ఎలావుంది?'

'బాగానేవుంది...కాని యీ చిక్కని చీకటి చాలా భయంకరంగా తోస్తోంది...కొన్నాళ్ళుగడిచాక వెలుతురు కూడా ఇంత భయానకంగానూ వుంటుందేమో?'

'ఏం చేస్తాం? బాధలు భరిస్తేనే కాని తరగవు. నీకన్న మిజరబుల్ గా వుండేవాళ్ళున్నారు మరి...సరే...వొస్తా' అంటూ వెళ్తూవెళ్తూ, తనకు కాస్త దూరంలో 'పూర్ ఫెల్లో!/మంచి ఉద్యోగంలో కూడా వున్నాడు... జాలివేస్తుంది చూస్తే...కాస్త కనిపెట్టివుండు జానకీ!' అన్న డాక్టర్ మాటల్ని విన్నాడు. కళ్ళు వున్నట్లయితే ఇంత బాగా వినగలిగి వుండే వాడుకాదు. ఒక అంగంలో లోపం ఏర్పడగానే మిగతా వాటిశక్తి పెరుగుతుంది కాబోలు. అందుకనే తన చెవులు పాముచెవులైనవి!

డాక్టర్ ఆజ్ఞప్రకారం యీ జానకి తనను కనిపెట్టి వుంటుంది కాబోలనే కొత్తదిగులు పట్టుకుంది. యీమె దగ్గిరికి రావటమే అసహ్యంగావుంది ఎందుకనో? కొంతమందిని చూడగానే ఆప్తులనిపిస్తుంది; మరి కొంతమందిని చూడగానే మంటగావుంటుంది. మొదటివారు చేసినమేలూ, రెండోవారుచేసిన కీడూలేదు. యీ సంగతి తనకు ఇదివరకే అనుభవ పూర్వకంగా తెలుసు. కానీ ఇప్పటిది కొత్త అనుభవం; చూడకుండానే మనుషులమీద ఇష్టాయిష్టాలు ఏర్పడినవి. చూసి ఏర్పడేవి క్రమంగా పరిచయంలో మారవొచ్చు; అలాగే యీఅభిప్రాయాలుకూడామారుతవేమో?

ఏమైనా జానకితో విరోధం పూనటంకన్న, స్నేహంగా వుండేందుకే ప్రయత్నించా లనుకున్నాడు. తత్వాలు భేదించినంత మాత్రాన మనుషుల్ని ద్వేషించటంలో అర్థముందా? ఎలాగైనా సరిపెట్టుకోవటంలోనే ఉభయులకూ హాయి వుంటుంది. యీసారి సమయం దొరికినప్పుడు యీ కొత్త పద్ధతి మొదలుపెడదామని నిశ్చయించుకున్నాడు.

మధ్యాహ్నం భోజనం తెచ్చిందామె.

'మిస్ జానకీ!' అన్నాడు.

'ఓ! నా పేరుకూడా తెలుసుకున్నారే?......మీ రాధగారు చెప్పారా?' అందామె.

'ఎవరైతేనేంలే. ప్రతిదీ రాధాదేవిగారే చెప్పాలా?'

'ఆమె పేరుకు 'దేవి' కూడా కలిపారా? ఇకనుంచీ మేమూ అలాగే పిలుస్తాం లెండి.'

యీమె తననేమన్నా అంటే ఓర్చుకోగలదు; కాని రాధాదేవి మీదికి ఒంటి కాలిమీద పోతుందెందుకని? స్త్రీ సహజమైన యీర్ష్య వీరిద్దరి మధ్యా ఉండివుండాలి. ఐతే యీ ఈర్ష్య దేన్నిగూర్చి? తనకా సంగతులేమీ తెలియవు. అదలాగుంచి జానకి, రాధాదేవిమీద చూపేలాటి ఈర్ష్యను రాధాదేవి యీమెమీద చూపటంలేదు. యీమె వలె సూటి పోటి మాటలూ, నిగూఢార్థాలున్నవని తోచేవాటిని ఆమె ప్రయోగించటం లేదు. ఎంత వ్యత్యాసం!

'జానకీదేవి! నేను మిమ్మల్ని కష్టపెట్టి వుంటే...నన్ను క్షమించండి' అన్నాడు. ఇంత తక్కువ స్థాయిలో మాట్లాడాలనుకోలేదు. ఇలా మాట్లాడటం మనసుకు కష్టం కలిగించినా, యీఅడ్డ తోవలో త్వరలోనే స్నేహం చేసుకోవొచ్చు.

'ఓహో! నా పేరుకూడా 'దేవి' తగిలించారా? స్త్రీ లందరికీ మీరీ పదాన్నే తోకల్లే అంటిస్తూంటారా?...మీరు చేసిన తప్పేముంది కనుక, క్షమించేందుకు? మీ బాధలు మీకెలా ఉన్నవో, మా బాధలు మాకూ వుండి అప్పుడప్పుడు విసుక్కోవటం జరగొచ్చు. అవి చాలా అల్ప విషయాలు కనుక వాటినిగూర్చి తీవ్రంగా ఆలోచించటం మంచిది కాదు.'

యీ మాటలు క్షమించటానికి సమాన స్థాయిలోనే ఉన్నవి. చూడబోతే యీ మె కూడా తను పొరబడినట్లు కఠినురాలు కాదేమో?

ఆమె తినిపించే భోజనం ఇవాళ రుచించింది. వాతావరణం మారుతూన్నట్లే తోచింది.

'మీకు తీరికవుంటే కాస్సేపు ఇక్కడ కూర్చుంటూ వుండండి జానకిదేవిగారూ! కళ్ళున్నావుంటే ఏదన్నా చదువుకుంటూ కాలక్షేపం చేసేవాణ్ని...'

'పగటి డ్యూటీలో తీరిక వుండదండీ...రేపు నాకు ఆఫ్...ఎల్లుండి నుంచీ నైట్ డ్యూటీలో వొస్తాను-' అందామె.

ఇది నిజంగా దుర్వార్తగానే తోచింది. ఏదో కాస్సేపైతే తాని మెను భరించగలదు కాని, ఇక ఎల్లుండి నుంచీ తన ప్రాణం కొరకటం మొదలెడుతుందేమో? యీ మె సంగతికన్న రాధాదేవి సంగతే తన ఆం దోళనకు పెద్ద కారణంగా తోచింది.

'మరి రాధాదేవిగారో?' అన్నాడు.

'గాభరా పడవోకండి. ఆమె పగటిడ్యూటీకి వొస్తుంది. ఇవాళ ఆమెకు ఆఫ్. రేపు ఉదయం డ్యూటీకి వొస్తుంది.'

ఇంకా యీ రాత్రికి రాధాదేవి వొస్తుందని, ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడేందుకు వీలుంటుందని, కనీసం ఆమెను కష్టపెట్టివుంటే క్షమా ర్పణన్నా అర్పించుకుందామనే ఆదుర్దాలో వున్నాడు. యీ పగలు గడప టమే కష్టంగావుంటే, రాత్రిగడపటం ఇంకెంత కష్టం! కాని యీ సంద ర్భాలన్నీ తనచేతుల్లో లేవు. అవకాశాలనేవి కావాలన్నప్పుడల్లా దొర కవు. అవి దొరికినప్పుడు నిర్లక్ష్యంచేస్తే, తరువాత పశ్చాత్తాపమే మిగులుతుంది.

'విచారించకండి...ఆమె రేపు ఉదయం వొస్తుంది...లేకుంటే తీరికవుంటే రాత్రి కొకసారి వొచ్చి వెళ్ళమని చెపుతాను' అంది జానకి కిలకిలా నవ్వుతూ.

ఇంకే సందర్భంలోనన్నా ఐతే యీ నవ్వులోని గలగలను తనూ ఆనందించేవాడేనేమో కాని, ఇప్పటి యీ నవ్వు ఎంత హేళన, జాగు ప్సను వెళ్ళకక్కుతోందో తన చెవులకు తెలుస్తూనేవుంది. యీ మె నుంచి వొచ్చే హాస్యం వెగటే కాకుండా తనను అనవసరంగా గాయపరు స్తూవుంది కూడాను. తను బైటపడితే యీ రభస మరింత ఎక్కువవుతుంది.

'నేనా సంగతులేమీ ఆలోచించటం లేదు. ఒకరంటే అభిమానం, ఇంకోరంటే నిరాదరణా నాకు లేవు' అన్నాడు. ఇది అబద్ధమని తనకూ తెలుసు; బహుశా జానకికికూడా తెలుసేమో?

'ఇందులో అభిమానాలెందుకు లెండి. ఆమె అంటే మీకు సదభి ప్రాయం వుంది కనుక, ఆమెనుగూర్చి విచారిస్తున్నారనుకున్నాను. అంతే!'

నిజంగా అంతే! ఐతే రాత్రికిరాధాదేవిని ఒకసారి రమ్మని చెప్పి వుంటే బాగుండేదనిపించింది. ఇప్పుడిక లాభంలేదు. ఇప్పుడు బైటపడితే, ఒక పొరపాటుచేసి, దాన్ని దిద్దుకోబోయి మరో పొరపాటు చేసినట్లవు తుంది. అందుకని ఆ సంగతే ఎత్తుకోలేదు.

'జానకీదేవీ! ఇక్కడికి దగ్గర్లో నది ఏమన్నా వుందా?...అంటే యీ హాలులోంచి చూస్తే కనిపిస్తుందా?'

ఆమె నిర్లక్ష్యంగా నవ్వింది. సందర్భ శుద్ధిలేదు అందులో.

'ఆc. కాస్త దూరాన జీవనది ఒకటి వుంది'

'పెద్ద దే నా?'

'అంత పెద్దది కాదు...కాని సంవత్సరమంతా ప్రవహిస్తూనే వుంటుంది'

'దాని పేరేమిటీ?'

'మురుకాల్వ!' అని పగలబడి నవ్విందామె. జానకిమీద చాలా అసహ్యం వేసింది. ఎలుక్కి ప్రాణసంకటం, పిల్లికి చలగాటంగావున్న ధోరణి చూపుతుందెందుకీమె?

'పోనీండి...నదిని గూర్చి ఎందుకడిగారు? అలా నదేమన్నావుందని కలగన్నారా?'

అంతలోనే ధోరణి మార్చేసింది. గాయపరచటం, వెంటనే కట్టు కట్టటం అలవాటు కాబోలు.

'ఆc. కలగన్నాను!' అని సర్దుకున్నాడు, కాదంటే అనవసర సంభావణ పెంచాలి. నిజంగా కలగనేందుకే యీ మాట అడిగాడు మరి.

'సరే.. వొస్తాను'

ఆమె వెళ్ళటంతో గాలి వాన వెలిసినట్లయింది. మనిషి 'మూడ్'ను బట్టి ప్రవర్తించే తత్వం కాదీమెది. యీమెతో ఎంత తెలివిగా మాట్లాడినా, తను లోకువవుతున్నాడు. మరి రాధాదేవితో ఎంత తక్కువ మాట్లాడినా జీవితంలో లోపించిన దాన్ని పూరించుకుంటూన్నంత తృప్తి కలుగుతూ వుంటుంది.

జానకితో తనకు లెక్కేమిటి? యీమెనుగూర్చి మనస్సు పాడు చేసుకోవటం దేనికి? విధవశాత్తూ అనుకోకుండానే తనిక్కడికి వొచ్చి

పడ్డాడు. ఎందుకనోకాని కొట్టకొందటి మాటల్లోనే రాధాదేవి తనను చాలా బలంగా ఆకర్షించింది. రాధాదేవి మీద తను యీ రెండురోజుల్లోనూ ఎన్నో కలలు కన్నాడు. ఇదివరకెప్పుడూ ఏ స్త్రీనిగూర్చి ఇంత తీవ్రంగా ఆలోచించి ఉండలేదు. జీవితంలో నిర్లక్ష్యం చేస్తున్న విషయాలే, ఒకో సమయంలో జీవితాన్ని నిర్ణయించేటంత శక్తివంతా లవుతూంటవి కాబోలు!

రాధాదేవి! తన మనోనేత్రం ముందు ఆమె దివ్యమంగళ రూపం ప్రజ్వరిల్లుతోంది. తనకూ కొంతమంది అందగత్తెల్తో పరిచయమూ, మరి కొంతమందితో స్నేహమూ వుంది. కాని వాళ్లెవర్నిగూర్చి తనెప్పుడూ ఇంత సీరియస్‌గా ఆలోచించ లేదు.

రాధాదేవి ఎలావుంటుందో భౌతిక నేత్రానికి తెలియదు. మనోనేత్రంతో ఆమె సౌందర్యాన్ని వర్ణించేందుకు తను కవికాదు. ఐతేనేం చెప్పలేక పోవొచ్చు కాని ఫీలవుతున్నాడు.

లలితను తనెందుకు మెచ్చుకున్నాడు? ఆమె కళ్ల మెరుపు; ఆమె కళ్ళతో తేలిగ్గా ఎన్నిమాటలకన్నా లొంగని అభిప్రాయాల్ని వెలిబుచ్చ గలదు. శాంతనో? శాంత శరీర సౌష్ఠవం, యవ్వనపు శోభకోసం. శకుంతలనో? ఆమె మాటల్లోని మార్దవం, తెలివితేటలు, ఆధునిక యువతిలో ఉండాల్సిన సంస్కారం-వీటికోసం! జయనో - ఆమె ఐశ్వర్యవంతుల ఇంటిపడుచు; కథల్లోని రాచకన్యల గర్వం, ఠీవితో పాటు గొప్ప చిత్రకారుడు చాలా జాగ్రత్తగా వేసిన రంగల్లే కన్నుల పండువగావుండే ఆ శరీరచ్ఛాయ; మంచినీళ్ళు తాగుతే గొంతులోనుంచి అవి పోతూండటాన్ని గమనించగలిగిన ఛాయ అది!

ఇలాగే ఇంకా చాలా మంది వున్నారు. ఐతే వీరిలో ఏదో ఒక్కటే ఆకర్షించగలిగే సుగుణం. దాన్ని అంటుకొనివున్న దుర్గుణాలెన్నో ఉన్నవి. గురిగింజలో నలుపు భాగం ఎంత తక్కువదైనా దాని నలుపుకే ప్రాధాన్యత ఏర్పడినట్లు తనకు తెలిసిన స్త్రీల వైపు ఆకర్షించబడేందుకు బదులు, వారిని సాధ్యమైనంత త్వరత్వరగా దూరం చేశాడు. ఒకో సుగుణానికి ఒకొక స్త్రీని ప్రేమించటం అర్థంలేని సంగతిని తెలుసు.

అలాంటి ఒకో సుగుణాన్నే ఏర్చికూర్చి రాధాదేవిని సృష్టించు కున్నాడు. యీమె తన స్వాప్నవిక అనుభూతిలోని సౌందర్యరాశి. ఎక్క డన్నా ఒకటి రెండు సుగుణాల్ని మరిచి పోయినా ఫర్వాలేదు; ఇంతకు మించిన సృష్టి తన వల్ల కాదు. అందుకనే ఇక్కడన్నా ఆగగలిగాడు!

ఈ సుందరి నిజంగా అలనాటి రాధే! ఆ కవులు జ్యోతిష్కులై యీమెనుగూర్చే రాశారేమో! యీ ఆసుపత్రి ఆనాటి బృందావనమై ఉండాలి. సమీపంగా ఏదన్నా నదివుంటే దాన్ని యమునానదిగా సరి పెట్టుకుందా మనుకున్నాడు: కాని మురుక్కాలవ మాత్రమే వుందని జానకి చెప్పినప్పుడు మనస్సు కలుక్కుమంది. ఐతేనేం తను సృష్టికర్త; భౌతిక నేత్రం, ఎదురుగా వున్నదాని నిజస్వరూపాన్ని సరిగా అంచనా వేయలేక పొరబడుతూంటుంది; కాని మనోనేత్రం, లేనిదాన్ని కూడా సృష్టించగలదు. కనుకనే క్షణంలో మురుక్కాలవ, యమునా తరంగిణివలె, నల్లని నీటితో, ఒడ్డులు వొరుసుకొని గలగలమంటూ పారసాగింది...

కృష్ణుడెవరో ఐతే ఇంత ఆలోచించే శ్రమ తనుపడేవాడు కాదు... ఆనాడు గోపికల్లోని అంతః కలహోల్లాటివే యీ నాడు జానకి మాటల తాత్పర్యం కూడాను. యీ దృశ్యమంతా బాగా అతికింది.

మానవుడి మేధస్సుకు అంతేమిటి? అది వూహించలేని దేముంది? ఎన్ని రకాలుగా ఆ బృందావన గాథల్ని వూహించేందుకు వీలుందో అన్నిటినీ వూహిస్తూనే వున్నాడు. నిజంగానే అదంతాజరుగుతూన్నంత ఆనందం కలుగుతోంది. దృష్టివుంటే ఆ మురుక్కాలవే కనిపించేది; తనచుట్టూ వున్న రోగులూ, బాధిత ప్రపంచమే చూసేవాడు!

'మిస్టర్! నేను వెళ్తున్నాను' అంది జానకి.

'మరి యీ రాత్రికి ఎవరొస్తారు?'

'రిలీవింగ్ ఎవరన్నా వొస్తారు...రాధాదేవిమాత్రం కాదు...గుడ్ యీవినింగ్!' అని చకచకా నడిచిపోయినట్లు తోచింది.

యీమెకింత ఎగతాళేం? తనమీద ఆట పట్టించింది. కాస్త లోతులకు పోయి ఆలోచిస్తే ఇదీ వొకందుకు మంచిదే ననిపించింది. రాధాదేవి విషయం ఆమెనే అడగటంవల్ల పరిపూర్ణంగా తెలియదు; కొన్ని ప్రశ్నలు అడిగేందుకే వీల్లేనంత డెలికేట్‌గా ఉంటవి. వాటిని యీమెనుంచి లాగ

వొచ్చు. ఐతే యీమె ఆమెను ద్వేషిస్తోంది కనుక, లోపాలను గోరంతలు కొండంతలు చేస్తుంది. నమ్ముతూన్నట్టే నటించటంవల్ల రాధాదేవి పాత్రను తను చాలా విశదంగా చూడగలుగుతాడు. యీ పద్ధతికూడా బాగా అనుకూలంగానే వుండనుకోవటంతో జానకిమీద కలిగిన ద్వేషాగ్ని చాలావరకు చల్లారింది. నీ స్నేహితులదగ్గర నీ సంగతి గ్రహించటం ఎంత నిజమో, నీ శత్రువులదగ్గిరా అంతే! జానకిని కీలుబొమ్మగా చేసి స్వప్రయోజనానికి ఉపయోగించుకోవాలి. ఆమెను లొంగదీసుకోవటం ఎట్లాగో అనుభవజ్ఞుడైన తనకు, నల్లేరుమీది బండినడక.

5

రిలీవింగ్‌కు ఏ భూతం, హిడింబి దాపరిస్తుందోనని భయపడ్డాడు జగన్నాథం. ఎవరైతేనేం-రాధాదేవి కానప్పుడు? తనకోసమని ప్రత్యేకంగా తన ఇష్టులే వొస్తారనుకోవటం దేనికి?

మెల్లని అడుగుల చప్పుడు దగ్గిరయింది; చల్లని చెయ్యి నుదుటిమీద పడింది. యీ హస్తస్పర్శ తనకు తెలుసు. ప్రాణం లేచివొచ్చింది.

'వొచ్చావా-రాధాదేవీ!' అన్నాడు.

'ఎట్లా కనిపెట్టారు?' ఆ కంఠస్వరంలోని అమృతం తన చెవులకే తెలుసు.

'గుడ్డివాడికి ఇతర ఇంద్రియాలే అండ...మీరురారని చెప్పింది జానకి'

'ఆవాళ ఆఫ్. కాని రిలీవింగ్ ఆమెకు జ్వరం. నాకు తప్పలేదు'

'చాలా శ్రమపెట్టాను కదూ?'

'మీరేంచేశారు లెండి? ఎందుకనో కాని యీ డ్యూటీచేయటమంటే నాకు చాలా ఉత్సాహంగా వుంటుంది. మనం బతుకుతూ, ఒక ఉన్నతాశయాన్ని నెరవేర్చుకుంటున్నామని, సమాజసేవకూడా చేసే అవకాశం దొరికిందనే తృప్తి కలుగుతూ వుంటుంది'

'నిజంగా గర్వపడవలసిన విషయం కూడాను. నాకు యీ మాత్రం అవకాశం దొరకలేదు కదా అనిపిస్తూంటుంది రాధాదేవీ! రేపు డే డ్యూటీ కూడా చెయ్యాలికదూ?'

'ఔను...ఒక్కరోజు శ్రమపడాలి-అంతే!'

ఎంత తేలిగ్గాఅంది! కొన్ని పనులుచేసేందుకు ఎంత ఉత్సాహం వుంటుంది! శ్రమ, బడలిక తెలియవు. నిజంగానే ఒక వ్యక్తిలో ఇంత శక్తివుందా అనిపిస్తుంది.

'మీ కెలావుంది?'

'బాగా తేలిగ్గావుంది. వొళ్లు నెప్పులూ అవీ బాగా సర్దుకున్నవి... కాని యీ మంచంలో ఇలాగే చాలా రోజులువుంటే నడవటంకూడా నేర్చుకోవాల్సి వొస్తుందేమోనని భయంగావుంది'

'నేను రేపు డాక్టర్‌గార్ని అడుగుతాను-మిమ్మల్ని కాస్తదూరం నడిపించటమే మంచిదనుకుంటాను. డాక్టర్‌గారు తప్పకుండా ఒప్పుకుంటారు'

తనమీద ఇంతకన్న సానుభూతినీ, కరుణనూ వర్షించే వ్యక్తులు యీ ప్రపంచంలో ఇంకెక్కడన్నా వుంటారా? పావు శతాబ్ద జీవితంలో ఆమె ఎవరో-తనెవరో? ఒకరి ఉనికి మరొకరికి తెలియదు. ప్రమాదవశాత్తూ వొచ్చి ఒకచోటపడ్డారు. కొద్దిదూరం కలిసి నడిచి విడిపోతారు...కాదు ...యీ దయామయిని తాను విడవలేడు.

గుర్తొస్తోంది...యీమెను నిన్నరాత్రి గాయపరిచిన సంగతి...తను పొరబడ్డాడేమో? నిజంగానే ఆమె తనమాటల్ని పట్టించుకోలేదని అర్థమౌతోంది. అంతవరకే చాలనుకున్నాడు. కాని తనమాటను అంగీకరించికూడా ఉండొచ్చు. అంగీకరిస్తే తన అదృష్టదేవత నవ్వుతూ వరించినట్లే! అడుగుతే బాగుండు; ఎలా అడగాలా అని ఆలోచిస్తున్నాడు.

'భోజనం తేనా?' అందామె.

'తీసుకొనిరండి. మిమ్మల్ని చూస్తే ఆకలి దహించుకొని పోతూంటుంది'

'నేను కనపడటంలేదు కదా?'

'కనిపిస్తున్నారు...ఎలా కనిపిస్తున్నారో చెప్పేందుకు మాటలు చాలటంలేదు. మీరు రాగానే నేను ఇందాక గ్రహించలేదా?'

'సరే ముందు ఆకలి తీర్చుకోండి. తరువాత మీరు చూసిందంతా చెప్పుదురుగాని.'

ఆమె తెచ్చిన భోజనం తిని, తేన్చాడు.

'మిగతా రోగుల్ని కూడా చూసివొస్తాను' అందామె.

వెళ్తే మళ్లీ రాదేమో, రాత్రిలాగే అవుతుందేమోనన్న భయంవేసింది. యీ సమయంలోనే ఏదో మునిగిపోతున్నట్లు, చావుబతుకుల సమస్య తేల్చుకోవాలన్నంత ఆతృత దహించివేస్తోంది. ఏమైనా కానీ, ఎటో అటు తేలుతే మనశ్శాంతన్నా మిగులుతుంది. తను ఇక్కడికి ఎందుకువొచ్చాడో, వొచ్చినవాడు ఎటుపడిపోతున్నాడో, ఏమౌతుందో తెలియటంలేదు. జీవితం లోని యీ గొప్ప 'సస్పెన్స్' లేకుంటే ఎంత నిస్సారంగా వుంటుంది!

'రాధాదేవీ! మీరు మళ్ళీవొస్తారా?'

'వొస్తాను—ఏం?'

'రాత్రిలాగే రారేమో ననుకుంటున్నాను... మీరు తప్పకరావాలి ...జవాబు చెప్పరేం?'

కొంచెం ఆగి, దీర్ఘంగా వూపిరిపీలుస్తూ 'వొస్తానండీ!...తప్పకుండా వొస్తాను. ఒక గంటయ్యాక—' అంది.

'గంటకాకుంటే నాలుగ్గంటలు. మీ రాకకోసం జీవితమంతా ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నప్పటికీ నాకు కష్టమనిపించదు. ఐతే అసలు వొస్తారనే నమ్మకం ఉండాలి'

కిలకిలా నవ్విందామె. పొగడ్తను అందుకున్నప్పుడు స్త్రీ పొందే గర్వంతో పులకరించి వుండాలి. యీ పద్ధతి తనకు సానుకూలంగా తిప్పుకోవొచ్చు. ఐతే అనుభవ పూర్వకంగా తనకు తెలుసు—తొందరపడ కూడదని.

'నేను తప్పకవొస్తాను. వెళ్ళిరానా?' అని మృదువుగా, వొట్టువేస్తున్నట్లు చేతిని గట్టిగా అదిమి వెళ్ళిందామె.

ఆమె తిరిగి తన దగ్గిరికి వొచ్చేందుకు గంటవ్యవధి వుంది. యీ గంటలోనూ అనేకరకాల సంభాషణలు అతని బుర్రలో తిరిగినవి. ఏదీ కూడా తృప్తికరంగాలేదు. చివరకు విసుగేసి, ఆమె వొచ్చాక మాట్లాడలేక పోతానా అనే ధైర్యంతో వేచివున్నాడు.

చుట్టూ చాలా నిశ్శబ్దంగావుంది. గదిలో ఎక్కడా ఆమె మాట వినిపించటంలేదు. పని పూర్తిచేసుకొని, బహుశా తనలాగే ఎలామాట్లాడాలా, ఏం మాట్లాడాలా అని ఆలోచిస్తూ వూరుకుందేమో? యీ అను

మానాల్లో బాధపడకుండా మనసులోని మాటల్ని వెళ్ళగక్కటమే ప్ర క్రియ అనే సంగతి తెలియక బాధపడుతోందేమో? తొందరపెట్టాలను కున్నాడు కాని, అది మంచిపద్ధతి కాదని సరిపెట్టుకున్నాడు.

తనింత పిచ్చివాడవుతున్నా డేమిటి? 'తొలిచూపుల్లోనే ప్రణయం' అనేదాన్ని నమ్మలేక, హేళనచేసేవాడు. ఇప్పుడు మొదటిసారి కంఠ స్వరం వినటంతోనే ప్రణయంలో తలక్రిందులుగా పడ్డాడు. ఐతే ఇలాటి అనుభూతికి తను మొదటివాడుకాదు. అలనాడు నలదమయంతుల ప్రణ యం, రుక్మిణీ కృష్ణుల ప్రణయం యీ జాతిదే! అందుకనే యీ ప్రణయా నికి ఒక దివ్యత్వాన్ని ఆపాదించుకో గలిగాడు.

రాధాదేవిమీద తనకిన్ని ఆశలు ఎందుకు పేరుకొన్నవి? యీమె ఒక్కసారిగా తనకు జీవిత సమస్యగా పరిణమించ గలిగిందేమిటి? తనందుకు విచారపడటంలేదు. కాని ఆమె అనంగీకారాన్ని తెలియబరుస్తే యీ జీవి తమే నిరర్థక మవుతుందేమోననే అనుమానం కలిగింది. ఒకో వ్యక్తిలోని ఆకర్షణలే ఐవుండొచ్చు. కాని ఏ బంధుత్వమూ తనను ఇంత శక్తితో తల క్రిందులు చేయలేదు. రాధాదేవి ఒక్కతెనే తానీ జీవితంలో శాశ్వతంగా కోరగలడు; తనకు మరింకేమీ అక్కర్లే దనిపించింది.

అడుగుల చప్పుడు వింటూనే తన ఆరాధ్యదైవం దర్శించ వొస్తోందనే హెచ్చరికను చేసుకున్నాడు.

'రాధాదేవీ! కూర్చోండి. కూర్చునేందుకు ఏమన్నా వుందా ఇక్కడ?'

'స్టూలువుంది లెండి... చెప్పండింక'

నోటమాట రావటంలేదు. భక్తుడికి భగవానుడు ప్రత్యక్షమైతే అయోమయంలోపడి, ఆ వాతావరణానికి అలవడేందుకు, సరిగ్గా వూపిరి పీల్చుకునేందుకు తనలాగే తల్లడిల్లుతాడు కాబోలు.

'మీరు మాట్లాడండి...యీ నిశ్శబ్దం భరించలేకుండా వున్నాను ...ఏదోవొకటి, మీకు తోచింది—' అందామె. తనచేతిని స్పర్శిస్తూ; ఆ స్పర్శ తన శక్తులన్నిటినీ మేల్కొల్పి, తనను ముందుకు తరముతూంది.

భయాన్ని శరీరంలోనుంచి పారతోలేంగు కన్నట్లు గట్టిగావూపిరి వొదిలి అన్నాడు: 'రాధాదేవీ! రాత్రి మిమ్మ్మ గాయపరిచాను. ఎంత

స్నేహితులం అనుకున్నప్పటికీ, మిమ్మ కోరరాని కోరిక కోరాను—క్షమించండి'

'మీరలా ఎందు కనుకుంటున్నారు? ఐతే మీరామాటలు కేవలం వినోదంకోసం, ఎగతాళిగా అన్నారా?'

చాలా చుట్టుతోవ పట్టించా ననుకున్న తను మరోసారి పొరబడ్డాడు. ఆమె సరాసరి రాజమార్గాన తనను ఎదుర్కొంది. పైపెచ్చు తన మాటల విలువను 'ఛాలెంజ్' చేస్తోంది. ఇక బైటపడక తప్పదు. ఇతరుల్తో అబద్ధాలాడినంత తేలిగ్గా తనతో తనే ఎలా అబద్ధాలు చెప్పుకొని, నమ్మగలడు?

'కాదు రాధాదేవీ! నే నా మాటల్ని మనస్ఫూర్తిగానే అన్నాను. కాని చాలా అనాలోచితంగా, అన్నా ననిపించింది'

'ఎందుకనీ?'

'చూడండి... నేను జీవితమంతా తమ సహచర్యాన్ని కోరాను... నేనంటే—అంధుణ్ని! చూస్తూ చూస్తూ అంధుణ్ని చేసుకునేందుకు ఏ యువతి వొప్పుకుంటుంది?... నేను ఏ మాత్రం ఆలోచించినా అలా మాట్లాడి వుండకూడదు. రాత్రి చాలా బాధపడ్డాను... మీరు మళ్ళీ నా దగ్గిరికి రాకపొయ్యేప్పటికి, నేను నిజంగానే నేరస్థుణ్నని నమ్మి నన్ను నేను ఎంత దూషించుకున్నాననీ!'

'దీన్నిబట్టి మీ రన్నమాటల్లోని సిన్సియారిటీ మీద మీకే నమ్మకం లేదనుకోవొచ్చా?'

'కాదు... కాదు... నేను సిన్సియర్‌గానే అన్నాను'

'అలాటప్పుడు ఆ మాటమీద నే ఎందుకువుండరు? గోడమీది పిల్లి వాటంగా ఎటుపడితే అటు తిప్పేందుకు ఎందుకు సిద్ధపడతారు?'

జవాబు చెప్పేందుకు వూపిరి తిరగక, జగన్నాథం మథన పడుతున్నాడు.

'పోనీ ఇప్పుడు చెప్పండి... నిన్నరాత్రి మీరన్న మాటమీదనే ఉండగలరా?'

ముందు తన సంసిద్ధత, తన నమ్మకాన్ని స్థాపించుకోవాలని రాధాదేవి చూస్తోందనే సంగతి జగన్నాథానికి తెలియకపోలేదు. ఐతే 'ఔను'

'కాదు' అని ఒక్క-సారిగా తేల్చేస్తే అంతబాగుండదు. కొస్త చుట్టుతోవ పట్టిస్తే, కళాపూరితంగా మాట్లాడితేనే ఆ మాటల విలువ హెచ్చుతుంది. యీ ఎఫెక్ట్ కోసమే తంటాలుపడ్డాడు.

'రాధాదేవీ! నేనన్న మాటల్ని గూర్చిన నాకున్న నమ్మకం విషయంలో సందేహమేమీ లేదు. ఎందుకంటే ఆ మాటలు నా సౌఖ్యానికీ, ఆనందానికీ, మేలుకూ సంబంధించినవి; అంతతోపోలేదు; అవి మీ దుఃఖానికీ, కీడుకూ సంబంధించినవి కూడాను—'

'దాన్నిగూర్చి ఆలోచించవలసింది నేను! మీరు కాదు!'

'అలా అనకు. నేను మీకు చేయదలిచిన అపకారాన్ని, హానిని కూడా మీరు గమనించటంలేదు. గతరాత్రీ, యీ నాటి పగలంతా యీ విషయాన్ని గూర్చే చాలా దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నాను. నాలో కలిగిన ఒకానొక క్షణిక బలహీనతకు మీ జీవితమంతా దుఃఖమయం చేయవలసి వొస్తుందనే సంగతి గుర్తుకొస్తే మనసు తరుగుకు పోతోంది'

'నా జీవితాన్ని గూర్చి మీ రింతగా ఆలోచించినందుకు ధన్యవాదాలు. కాని నేనూ ఆలోచించుకొనే వుండి వుంటానని మీరు అనుకోరా?'

'ఎందు కనుకోను?'

'మరి నా జవాబుకూడా వినాలనే కుతూహలం మీకు లేదా?'

'ఒక విధంగాచూస్తే వుంది; మరో విధంగాచూస్తే లేదు. ఆ ఉండటం, నా జీవిత సౌఖ్యానికే దారితీస్తుందో, లేక గొప్ప డిసప్పాయింట్‌మెంట్ కే దారితీస్తుందోననే భయంకూడా వుంది. కొన్ని సమస్యలు ఎటూ తెగకుండా వుండటంవల్లనే జీవితమంటే గొప్ప 'ఇంటరెస్ట్', బతకాలనే తీవ్రవాంఛ కలుగుతూ వుంటుందనుకుంటాను. పోతే మీరు నిరాకరిస్తే, అమూల్యమైనదేదో చెయ్యిజారిపోయిన విచారం కలుగుతుంది. లేక అంగీకరిస్తే, మీకేదో గొప్ప అన్యాయం చేశాననీ, మీరు ఏమీ కాని నా కోసం యీ గొప్ప త్యాగంచేశారనే భావం నన్ను పీడిస్తుంది. యీ రెంటినీ సమన్వయించుకోవటం ఎలాగా అని ఆలోచిస్తున్నాను.'

ఒక నిమిషం నిశ్శబ్దంలోనే గడిచింది. తన మాటలమీద ఆమెచాలా లోతుగా ఆలోచిస్తోందని తనకు అర్థమైంది.ఆమెతనపట్ల చాలా సుముఖంగా

వున్నదనే సంగతి కూడా స్పష్టంగా తెలుసుకో గలుగుతున్నాడు. ఎలాగూ ఆశించిన ఆ ఆనందం తనవాళ్ళో వొరుగుతోంది; అందుకనే మనస్సు సంతోషంతో చిందులు తొక్కుతోంది. కాని ఆ సంతోషాన్ని పైకి కన పడనీకుండా, వేరొక మూడ్‌లో వున్నట్లు సూచించటంలోనే, అంటే సరిగ్గా ఎదురు మార్గంలో వున్నట్లు నటించటంలోనే, లభ్యమయే ఆనం దాన్ని కొన్నిరెట్లు పెద్దదిచేసుకో గలుగుతున్నాడు.

'నాకు అపకారం చేద్దామనే దురుద్దేశ్యం మీకున్నదంటే నేను నమ్మలేను' అందామె 'ఐనా మీకు దృష్టివొస్తుందనే నాకు గట్టి నమ్మకం...'

'కలగన్నావా?'

'ఔను. కలగన్నాను.'

'కాని కలల్ని నమ్మటం ఎలా?'

'జీవితాన్ని నమ్మి బావుకున్నదేమిటి-కలల్ని నమ్మి చెడేందుకు?'

ఇదొక గొప్ప నగ్నసత్యం! ప్రస్తుతం తానీ కలలమీదనే కదా ఆధారపడింది! యీ కలలన్నీ అలలల్లే కరిగిపోయినా పోవొచ్చని తనకు తెలియకనా? కాని పీటిమీదనే, ఊహాసౌధాలు నిర్మించాడు. తన అను భవంలోవున్న విషయాన్ని కూడా ఎలా ఏమర గలిగాడు?

'ఒప్పుకున్నాను రాధాదేవీ! జీవితంకన్న కలలే నయమనిపిస్తున్నవి. జీవితం మన ఇష్టప్రకారం నడవదు; కాని కలల్ని మనకు అనుకూలంగా సృష్టించుకో గలుగుతూన్నాం... కాని చివరకు యీ కల నిజం కాక పోతే...?

'జీవితంలో అనుకున్నది నిజం కాకపోతే ఏంచేశాం? ఇదీ అంతే!"

'నీలాగు గుండెధైర్యం గలవారు ఎంతమంది ఉండగలరో అని ఆలోచి స్తున్నాను... కాని యీ స్వప్న పరిణామం తేలేవరకూ, నిన్ను నేనా ప్రశ్న అడిగి వుండకూడ దనిపించింది'

'అంటే స్వప్నం తాలూకు అనుభూతి కూడా దక్కకుండా చేయాలను కున్నారా?'

'కాదు రాధాదేవీ! ఒక్కటి ఆలోచించు .... నిజంగానే నాకు దృష్టి రాదనుకుందాం'

నేనలా ఆలోచించను. మీకు దృష్టివొస్తుందనే నా అంతరాత్మ నమ్మకంగా, గట్టిగా చెబుతోంది'

'అది నిన్ను మోసంచేస్తే?'

'ఏమైనా కానీండి. మనం బైటప్రపంచాన్ని నమ్మలేక పోవొచ్చు. కాని మనను కూడా నమ్మకుండా ముందుకు సాగగలమా?'

'నమ్మటం వేరు; నమ్మింది నిజమవటం వేరూను. ఒకవేళ అంధుణ్నయితే—?"

'మాటిమాటికీ ఆమాట అంటారెందుకు? మీకు అంధులవ్వాలని వుందా?'

'నీలాటి స్త్రీ సహచర్యంవుంటే అంధుడుగా జీవితాన్ని వెళ్ళబుచ్చుతూ, హాయిగా వుండటం అసాధ్యం మాత్రం కాదు'

'బాగుంది మీరు చెప్పేది. ఫైర్ ఇంజన్ వున్నదని సరదాకు ఇంటికి నిప్పుపెట్టుకున్నట్లవుతుంది...'

ఆమె చెప్పేది పూర్తి కాకుండానే జగన్నాధం అందుకున్నాడు. 'నేనలా కోరటంలేదు రాధాదేవీ! కాని ఒకవేళ అలా జరిగినప్పటికీ...'

'జరగదని నేను అంటున్నానుగా... మొన్న నొకసారి భగవంతుని మీద మీకు నమ్మకం వున్నదా అని అడిగారు. అప్పుడు నేను సరిగా చెప్పలేక పోయాననుకుంటాను. ఇప్పుడు యీ గుడిగుండంలో పడ్డాక, భగవంతుడొక్కడే రక్షించగలడనే నమ్మకంతో, మీ దృష్టి కోసం నేను ప్రార్థనలు చేస్తున్నాను. నా ప్రార్థనలు తప్పక ఆలకించబడుతవని నమ్ముతున్నాను.'

జగన్నాధం క్షణంసేపు స్తంభించి పొయ్యాడు. తన కోసం భూలోకాన్ని విడిచి ఎక్కడో స్వర్గలోకాల్లో వున్నాడనే భగవంతుని దాకా వెళ్ళిందీమె! సావిత్రి లాటివాళ్లు ఏ కాలంలోనో వున్నారనుకో నక్కర్లేదు; యీనాటికీ, మన చుట్టూ వుంటూనే వున్నారనే సంగతి తనకు తెలిసి వొచ్చింది. యీమెను...యీ దేవదూతను ఎలా గౌరవించాలో అర్థంకాలేదు. తన సుఖసౌఖ్యాలు కోరే వ్యక్తి యీమెగాక యీ ప్రపంచంలో మరెవరుండగలరు? ఎన్ని జన్మాల బంధనో తామిద్దర్నీ కలేసి వుంచి వుండాలి. లేకుంటే రెండు రోజుల్లో ఇంత స్నేహమా? ఇంత

గొప్ప బంధుత్వమా? ఊహించలేని విషయాలెన్నో జీవితంలో జరుగు తూండటం వింతనుకోవటం పొరపాటే. యీమె నిజంగా ఎంత గొప్ప వ్యక్తిత్వం గలది! వీలుంటే ఎలాగైనా యీమెను సుడిగుండంలో పడ కుండా కాపాడాలి. అది తన కనీస కర్తవ్యం.

ఆమె చూపిన యీ త్యాగబుద్ధి ముందు ఆమె ఆధిక్యం, తన అల్ప త్వం రుజువైనవి. యీమెకు ఏ మాత్రం అన్యాయం చేసినా తనను కరు ణామయుడనబడే ఆ దేవుడుకూడా క్షమించలేడు.

'...రాధాదేవీ! నాకు కళ్లు లేవు కాని, మీ మాటలు విన్నాక కన్నీళ్ళు కార్చి, ఆ నీటితో మీ పాదాలు కడిగేవాణ్ని!' అన్నాడు, తనకు కలిగిన అనుభూతిని వెల్లడించేందుకు గింజుకుంటూ.

ఆమె అతని చేతులు పట్టుకుంది; ఆమె వొణికి పోతోందని అర్ధ మైంది; లేక తానే వొణికి పోతున్నాడా?

'అలా అనకండి. నిజంగానే నేను ఏడ్చేందుకు సిద్ధంగావున్నాను ...ఇంతమంది రోగుల్ని చూశాను కాని, మీరు మాత్రమే నా హృద యాన్ని కూకటి వేళ్ళతో పెళ్లగించగలిగారు. ఏమో - ఎందుకని మీరంటే నాకింత ఆపేక్ష కలిగిందో నేనిప్పుడు చెప్పలేను.' ఒక వ్యక్తి మరో వ్యక్తిలో లీనమైపోవట మంటే ఇదేనేమో? ఇందువల్ల నా బాధ్యతల్ని కూడా మీకు అంటకడుతున్నా ననుకోకండి...'

నడిసముద్రంలోవున్న వాడికి గడ్డిపోచకూడా ప్రాణదాత అవు తుంది; అలాటిది ఒక చిన్న పడవే దొరికినట్లయింది తనకు. యీ ప్రపంచ మంతా గాలించినా ఇలాటి ఒక్క వ్యక్తిని తను సంపాయించగలడా? పూర్వజన్మ సుకృతం ఏమైనా వుండి, అది ఫలించిందనుకోవాల్సిందే కాని, ఏ ఇతర అర్థాలనూ సమన్వయించుకోలేడు.

'రాధాదేవీ! మీరు ఉద్రేకపడకుండా వినండి. నేను అశుభం మాట్లాడుతున్నా ననుకోకండి. కీడెంచి మేలెంచటం మంచిది కదా!... నిజంగానే నాకు కళ్ళు రాకుంటే ఏమౌతుంది?'

'ఏమౌతుంది?...ఏమైతే మాత్రమేం? నేను అన్నిటికీ సిద్ధంగా వున్నాను' అందామె

'నీవు బాగా ఆలోచించలేదు రాధాదేవీ! నేనంటే నీకు అనురాగం వుండటం వేరు. కాని ఒక అంధుడికి నీ జీవితాన్ని అర్పించటం వేరూను'

'యీ పోలికల్ని నేను చూడలేను. మనిషంటే వుండే అపేక్ష, కేవలం ఒక అంగ లోపం వల్లనే అంతరిస్తుందా?'

'అదికాదు...ఒక్క ప్రణయమే జీవితం కాదు కదా! ఉదాహరణకు నేను అంధుణ్ణయితే, యీ ప్రపంచంలో నేనెవరికీ పనికిరానివాణ్ణే అవుతాను. అంధత్వంతోపాటు, నిష్ప్రయోజకత్వంకూడా వరించ వలసి వుంటుంది.'

'ఆ మాత్రం నేను ఆలోచించ లేదనుకున్నారా?'

'నిజమా? ఆలోచించావా? ఎట్లా సరిపెట్టుకున్నావ్? కళ్లోస్తే ఐదొందల రూపాయిల ఉద్యోగస్తుణ్ని; లేకుంటే ఎందుకూ పనికిరాని దద్దమ్మను...అంధుణ్ణయితే మన మెలా జీవించగలుగుతాం రాధాదేవీ? వాడు ఇతర ఆస్తిపాస్తులేమీ లేవు తెలుసా?'

'రైల్వే వారు కంపెన్సేషన్ ఇస్తారుగా!'

'హాస్యం కాదు రాధాదేవీ!...చెప్పు...ఎలా బతకటం?'

'దానికింత ఆలోచన ఎందుకండీ? నేను సంపాయించగలనుగా? ఇప్పుడు నూట ఇరవై రూపాయిల జీతం ఇస్తున్నారు.'

'కాని పెళ్ళి చేసుకుంటే యీ ఉద్యోగం వూడుతుందిగా'

'ఎక్కడన్నా ప్రైవేటు హాస్పిటల్‌లోనో, లేక డాక్టర్ దగ్గరో జేరుతాను. నేను ఇప్పటి జీతం సంపాయించలేక పోవచ్చు. కాని సంపాయించగలిగేదాంతో రెండు పొట్టలు పోషించబడవా?

'మరికొన్ని జీవాలు కూడా రావొచ్చుకదా'

ఆమె మాట్లాడలేదు, బహుశా సిగ్గు పడిందేమో? తన అంధత్వాన్ని అంగీకరించటమే కాదు; జీవితాంతం వరకూ తనతోపాటుగా భరించటమే కాదు; ఆమె ఒక ప్రత్యేక గౌరవాన్ని చూపగల స్థితిలోవుంది. ముందు ముందు ఏమైతేనేం, ఇంత మధురమూర్తిని తాను మనో నేత్రంలోనే చూడగలడు; పూజించగలడు.

మనసు చాలా నిశ్చలత్వాన్ని పొందింది. ఇదివరకల్లే ఉరుకులు పరుగుల్తో

పారే నదిలాంటిది కాదు; అందుకనే తనకు పూర్వం పరిచయమైన స్త్రీల తాలూకు ప్రతిబింబాలేవీ మనసులో ప్రతిఫలించలేదు. చెలించేనీళ్ళల్లో పాప ఏం కనిపిస్తుంది? ఇప్పుడు నిశ్చలంగావున్న తటాకంలాగైంది; ఇందులో రాధాదేవి ప్రతిబింబం చాలా స్పష్టంగా కలకాలం నిలిచివుండేట్లుగా ప్రతిఫలిస్తోంది.

అంధుడైతే మాత్రమేం? చీకట్లో తడువుకుంటూనే ఏమీ శ్రమపడకుండా, తనకు కావలసిన దాన్ని పట్టుకొని, స్వంతం చేసుకోగలిగాడు. తన దురదృష్టంవల్ల రైలు ప్రమాదం జరిగిందనుకుంటే, దాన్ని అంటిపెట్టుకొనే వున్న అదృష్టం చప్పున ఎదురైంది. యీ ప్రమాదమే జరిగి వుండకపోతే, నిస్సారంగా, అసంతృప్తితో జీవితాన్ని గడపాల్సొచ్చేది. ఎక్కడో వూబిలో ఇరుక్కు పోయి, గట్టినేల తగలక మధనపడే తన మనస్సును, యీ దేవత పైకిలాగి, ఆకాశానికి ఎత్తింది. ఎంతో వికాసంతో హృదయమంతానిండింది. స్త్రీని విలాస వస్తువుగా మాత్రమే తను జీవితంలో ఎరుగు. కాని ఇప్పుడు స్త్రీత్వం తాలూకు అత్యున్నత ఆశయాలనూ, త్యాగబుద్ధినీ చూస్తే తల తిరిగి పోతోంది.

'రాధాదేవీ!...ఉన్నావా? వెళ్ళిపొయ్యావా?'

'ఉన్నాను'

'నా ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పవేం?'

'ఏం చెప్పమంటారు? ఆలోచిస్తున్నాను. జీవితం సముద్రం లాంటిది. యీ వొడ్డున నిలబడి, అవతలి వొడ్డువైపు చూస్తే ఏం కనిపిస్తుంది? ముందుకు సాగి పోగా పోగా ఎప్పటికో కాని కనపడదు కదా!'

'అసలే కనిపించకుంటే—?'

'నష్టమేమిటి? అంత పెద్ద జీవితాన్ని ఒక్క చూపులో చూస్తే గుండె బేజారవుతుంది. అందుకని దాన్ని ఖండ ఖండాలుగా నరుక్కొని చూస్తున్నాం...దీన్నిబట్టి మీ ప్రశ్నకు నేను వేరుగా జవాబీయక్కర్లేదనుకుంటాను. ఐనా ఆ సమస్య ఎదురయేందుకు చాలా వ్యవధి వుంది. అప్పుడు చూసుకోవొచ్చు.'

'రాధాదేవీ! నీలాగు ఇంత సాహసంగా మాట్లాడగలిగే స్త్రీని చూస్తే, పురుషుడుకూడా సిగ్గు పడతాడు. ఇంత ధైర్యాన్ని నీవెలా సంపాయించగలిగావో?'

'మరి ఏ ఇతర ఆధారమూ లేని వాళ్లిలా బతుకుతారనుకుంటున్నారు? యీ ధైర్యాన్ని నమ్ముకొనే కదా !'

తాను స్త్రీ నుంచి కోరదగిన సద్గుణాలన్నీ యీమెలో ఉన్నవి. ఖేదజీవితానికీ, మోద జీవితానికీవున్న సన్నని సరిహద్దులో వున్నప్పుడు, యీమె తనను రెండో వైపు లాగింది. తన్నుకు స్వర్గంలో పడటమంటే ఇదేనేమో ?

'రాధాదేవీ ! భయపడక్కర్లేదు. నిన్ను మోసం చేస్తున్నానేమో, ప్రణయ బంధంలో నిన్ను సరిగా ఆలోచించనీకుండా స్వార్థంకోసం వాడుకులాడేనేమోననే బాధ కలిగింది. కాని నాది పొరపాటుకాదని తేల్చావు...ఇతర అస్థిపాస్థులులేకున్నా, కళ్లుపొయ్యే పక్షంలో రైల్వే వారిచ్చే కంపెన్ సేషన్‌తోపాటు, నేను పనిచేసే కంపెనీవారు కూడా పెద్ద మొత్తమే కంపెన్ సేషన్‌గా ఇస్తారు; ఎందుకంటే నేను డ్యూటీలో వుండే యీ ప్రమాదానికి గురయ్యాను. ఆర్థికంగా నీ మీదనే ఆధారపడ వలసి వుండదు-'

'అప్పుడు మీరనే మరికొన్ని జీవాల ఆగమనాన్నిగూర్చిన బాధే మిటి? అన్నీ తెలిసే మీరు నన్ను ఆడిస్తున్నారు — ఔనా?'

'కాదు...రాధాదేవీ! మొన్నరాత్రి మీతో మొట్ట మొదటిసారి మాట్లాడి నప్పటినుంచీ. నాలాటి మానవుడు కొన్ని యుగాల్లో, తన ప్రియురాల్నిగూర్చి ఎంత ఆలోచించ గలడో అంత ఆలోచించాను. అదంతా నేనిప్పుడు చెప్పలేను. ఎంత స్పష్టంగా నిన్ను చూడగలుగు తున్నానో, యీ ప్రపంచంలోని సౌందర్యాన్ని మాత్రమే ఊహించు కొని, అందులో లీనమౌతున్నానో నీకు అర్థమయే భాషలో చెప్పలేను. అలాటి అనుభూతి ఇంకెవరికన్నా, చివరకు నీకూక్కడా కలిగి వుంటుందని అనుకోను.'

'పోనీండి. కొన్ని అనుభూతుల్ని మనం మాటల్లో పెట్టలేం; అంత గొప్పవవి. వాటిని అనుభవిస్తేనే కాని తెలుసుకోలేం. తెలుసుకొని వూరు కుంటే సరిపోతుంది. ఇది కారణంగానే ప్రతిజీవికీ ఒక ప్రత్యేకత అను భవపూర్వక మైనది వుంటోంది...ఇక నా సంగతంటారా? యీ విషయం మీరు ఎలాచెప్పలేరో, నేనూ అలాగే చెప్పలేని స్థితిలోవున్నాను—'

ఆమె కంఠస్వరం మారింది. అది ఆనందాతిశయంవల్ల రుద్ధమైందో, లేక చెప్పుకోలేని అనుభూతుల తాలూకు తీయనిబాధతో తల్లడిల్లుతోందో తెలియలేదు.

ఐదునిమిషాల పాటు ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు.

'రాధాదేవీ! మీరు చాలా అలసిపోయి వుంటారనుకుంటాను. నిద్ర రావటం లేదా?'

'మీకు నిద్రవోస్తోందా?'

'నాకు రాదు.'

'నాకూ రాదు'

'ఎందుకని?'

'మీ కారణాలేమిటో, అవే నాకు సరిపోతవి' అందామె.

'నేను చిక్కని చీకట్లోఆలోచిస్తున్నాను. కాని మీరు మీ చుట్టూ వున్న ప్రపంచాన్ని చూస్తూ ఆలోచిస్తున్నారు.'

'మీ కెలా తెలిసింది? నిజమే...నేను యీ కిటికీలోనుంచి చందమామను చూస్తున్నాను. పిండారబోసినట్లున్న వెన్నెల, మైదానంలోని పచ్చికమీద పడి మెరుస్తోంది. యీ చల్లని వెలుగు, ఇంత అహ్లాద కరంగా వుంటుందని నేను ఎన్నడూ అనుకోలేదు—'

జగన్నాథం మాట్లాడలేదు; ఎందుకు మాట్లాడలేదో ఆమె గ్రహించింది.

'క్షమించండి' 'అం దా మె 'నేను మిమ్మల్ని గాయపరిచాను. నేనీ ప్రకృతి శోభను వర్ణించి ఉండకూడదు. అది చేయటంవల్ల, మీకు లోపించిన దాని విషయం, మీకు జ్ఞాపకం చేశాను.'

'కాదు రాధాదేవీ! నాకు కళ్ళు లేకుంటేనేం. నేను నీ కళ్ళలోంచే చూడగలుగుతున్నాను. పుట్టు గుడ్డికి వెన్నెలంటే తెలియదు కాని, వెన్నెలంటే తెలిసినవాడికి, వెన్నెల్నిగూర్చి చాలా తేలిగ్గా చెప్పవొచ్చు...నిజానికి యీ చందమామ శోభనుచూస్తూనే రాత్రి ఒంటిగంటదాకా నిద్రపట్టక ఆ నాడు రైలుపెట్టెలో కిటికీ దగ్గర కూర్చున్నాను రాధాదేవీ! ఆ రాత్రి చందమామలోని చల్లదనమంతా నాకు తపనగానే వుంది. నాతోపాటు, రైలు వేగంతో పాటే నాకోసమే

నన్నట్టు తడుముకుంటూ వొచ్చాడు. చివరకు చంద్రాస్తమయమయ్యాక, చుట్టూ చీకట్లు ఆవరించినవి. నిజంగా ఆ చీకటికి భయపడే పడుకున్నాను...కాని ఇప్పుడుచూస్తే ఆ చీకట్లోకూడా ఎంత వెలుగుందో నని పిస్తోంది. నీవు చూసే చంద్రుణ్ని నేనుకూడా చూస్తున్నాను. కాని నేను చూడగలిగే యీ చందమామకు సూర్యునంత వెలుగు, హిమాలయ శిఖరాల మీది చల్లదనం వుంది...'

'ఐతే అది చందమామ కాదు' అందామె.

'చందమామే! భౌతిక నేత్రాలకు కనిపించేది మాత్రం కాదు. నీవు చందమామను యధాతధంగా చూస్తున్నావ్. కాని చూడలేని నేను, ఎన్నిరెట్లు పెంచుకోగలుగుతున్నానో నీవు వూహించలేవు. నీ నాలావచూసి చెపుతూవుంటే, నేను నిజంగానే చూసిన దానికన్న ఎక్కువగా వూహించగలను...'

'పోనీండి. మంచి ఆలోచనల్తో పడుకుంటే పీడకలలన్నా రాకుండా ఉంటవి. మీకు విశ్రాంతి అవసరం. ఇక పడుకుంటారా?'

'నీవు పక్కనవుంటే పీడకలలెందుకు వొస్తయ్ రాధా ఃవీ?—'

'మంచిది గా, ఇక పడుకోండి' అని ఆమె దుప్పటి గొంతుదాకా లాగి, చిచ్చికొట్టినట్లు మెల్లిగా పొట్టమీద కొట్టింది.

'నేను నిద్రపోతాను...మీరూ కాస్సేపు పడుకోండి. మళ్లీ రేపు పగటి డ్యూటీకూడా చెయ్యాలి కదా!'

ఆమె మెల్లిగా వెళ్ళిపోయిన అడుగుల చప్పుడు విన్నాడు. ఇక ఆ రాత్రంతా మగత నిద్రలో, మధురమైన తలపుల్తోనే గడిచింది.

6

కాలం చాలా విచిత్రమైంది. సంవత్సరాల తరబడిగా ఎటూ తేల్చుకోలేకుండా, గమ్యస్థానం లేకుండానే గడిపే జీవితానికి, ఒక్కసారిగా, ఒక్క క్షణంలోనే ఎంతో గొప్పమార్పు, ఎన్నడూ వూహించనిది సంభవిస్తూ వుంటుంది. కొన్ని సమస్యల్ని కాలమే తీర్చగలదనే నమ్మకం, ఇలాటి ప్రమాదాల్లోనే బైటపడుతూ వుంటుంది. తలుచుకుంటే ఆశ్చర్యంగా వుంటుంది కాని, తను ఎంత తేలిగ్గా, ఎంత ఉన్నతాశయంతో.

హృదయ పూర్వకంగా రాధాదేవిని ప్రేమించి, ప్రేమించబడగలిగాడో, తను జీవితంలో గుడ్డిగా వెతుక్కుంటూ పోతూన్న తీగ దానంతటదే కాలికి తగిలినట్లయిందో, తనింతకన్న కోరదగింది మరేమీలేదన్న తృప్తి, జీవిత సాఫల్యతను పొందగలిగిన గర్వం తనను ఆవరించటంలో వింతేమిటి?

ఇసుకనేల దొరుకుతేనే మానవుని ఊహాసౌధాలు ఆకాశాన్ని అంట గలవు; అలాటిది తనకు రాతినేలే దొరికింది. ఇక తన ఊహాలు ఆకాశపు టంచుల్ని దాటి ఎంత దూరం పోతున్నవో చూసే తీరికకూడా లేదు. రాధాదేవి సాన్నిధ్యంలో తను గడపబోయ్యే జీవితం, పొందబోయ్యే స్వర్గ సౌఖ్యాల్ని గూర్చిన తలపుల తాలూకు మాధుర్యమే చాలు - నిరాశతో ఎండి మోడైన తన హృదయాన్ని చిగిరింపజేసి, పుష్పించి, ఊడలుకూడా దింపుకునే స్థితికి లాగేందుకు. ఆ జీవితంలో కన్నులు కనిపించక పోవట మనేది చాలా స్వల్ప విషయంగానే తోచింది. ఒక నిరాశను, ఒక ఆశ ఏ విధంగా దిగమింగి, ప్రాముఖ్యతను వహించగలదో అర్థమైంది.

మర్నాడు పది గంటలకు రాధాదేవి డాక్టర్ను వెంటబెట్టుకొని వొచ్చింది. డాక్టర్ అంతా పరీక్షచేసి, తలకు కట్టినట్లు విప్పాడు. కిరీటం పోగానే తలమీది పర్వతపు బరువు మాయమైనట్లయింది. మళ్ళీ డ్రెస్ చేస్తారేమోనని భయం వేసింది కాని, ఆ అవసరం లేదన్నాక మనస్సు స్థిమిత పడింది.

'రోగిని కొంత దూరం నడిపించటం మంచిదంటారా?' అంది రాధాదేవి. ఏదో అడగటం మరిచిపోయి, అదేదో గుర్తురాక తన్నుకుంటూన్న తనను రక్షించిందామె.

'తప్పకుండా...యీ గదిలో నడిపిస్తూవుండు.' అన్నాడు డాక్టర్.

డాక్టర్ పోతూ పోతూ 'పాపం! కళ్ళుకూడా వొస్తే బాగుండు!' అన్నాడు రాధాదేవితో.

తన కళ్ళ విషయంలో తాను పడని ఆవేదనంతా తన చుట్టూవున్న వాళ్ళు, విశేషించి, రాధాదేవి, తనను మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించిన కారణం కావొచ్చు ..కాదు...తను ఆమెకు రోగిగా వున్నప్పుడుకూడా తన పట్ల ఎంతో సానుభూతి చూపింది. ఇక యీ డాక్టర్కూడా తనమీద ఎంతో దయను వర్షిస్తున్నాడు. మానవత్వపు ఔన్నత్యం ఒకపక్క చూడగలుగు

తున్నాడు తాను. మరోపక్క జానకిలాటి నర్సుచూపే నిర్లక్ష్యతనుచూసి, మానవత్వంలోని నైచ్యాన్ని చూడగలుగు తున్నాడు. యీ మనుషుల్లో ఎన్ని రకాలు! ఎన్ని జాతులు! ఎన్ని విభిన్న ప్రకృతులు!

కాస్సేపట్లోనే రాధాదేవి తిరిగి వొచ్చింది. 'ఇప్పుడు మీరు కాస్త హాయిగా వుండనుకుంటాను' అందామె.

భావిజీవితంలోని సుఖాన్ని తలుచుకుంటూండగా, మధ్యలో ఎదు రయ్యే యీ బుల్లి బుల్లి సౌఖ్యాలు నిజానికి తనకు లెక్కలోకి రావటంలేదు.

'బాగానే వుంది రాధాదేవీ! నా కృతజ్ఞతను మీకు ఎలా తెలియ పరచాలో అర్థం కాకుండా వుంది'

'నన్ను 'మీరు' అంటున్నారేమిటి? రాత్రేమో 'నీవు' అన్నారు. ఇప్పుడు బహువచనంలోకి మారారు. ఎందుకనీ?'

'రాత్రి 'నీవు' అన్నానా? నాకు బాగా జ్ఞాపకంలేదు...'మీరు' అనటం అమర్యాద సూచకం కాదుగా?'

'పోనిద్దురూ! నన్ను ఏకవచనంలోనే మాట్లాడండి. అదే బాగుం టుంది.'

తనకూ అదే బాగుంటుంది నిజానికి. ఎందుకంటే యీ ఏకవచన ప్రయోగంవల్ల ఆమె తనకు చాలా దగ్గిరవుతుందన్న సంగతి క్షణక్షణమూ హెచ్చరించబడుతూ వుంటుంది. అసలు స్త్రీ కలకాలంగా పురుషుని లొంగిపోతూ, పురుషుని సేవలోనే తన్మయత్వం పొందుతోంది. ఇది ఆ జాతి ప్రకృతో, లేక ప్రపంచ విధానంలో ఆమె అలవరుచుకున్న తత్వమో తెలియదు. ఏదైతేనేం—రాధాదేవి కోరిక ప్రకారమే నడుచుకుంటేం దుకు పేచీ పెట్టలేక పొయ్యాడు.

'రాధాదేవీ! మూడురోజులుగా స్నానం చెయ్యకుంటే చాలా చిరాగ్గావుంది.' అన్నాడు.

'ఇప్పుడు స్నానమెలా చేస్తారు?...సబ్బు నీళ్ళుపెట్టి వొళ్లు తుడుస్తాను'

'సరే'

ఆమె గోరువెచ్చని సబ్బునీటితో వొళ్ళంతా తుడిచింది. దాదాపు స్నానం చేసినంత హాయిగావుంది.

'నన్ను కొంస్త నడిపించవా?'

'ఇప్పుడేనా?...భోంచేశాక నడుద్దురు కాని'

'సరే—'

భోజనమయ్యాక, తను నడవాల్సిన సంగతి ఆమెకు మరోసారి హెచ్చరించవలసి వుంటుందేమో ననుకున్నాడు జగన్నాథం. కాని ఆమె 'ఇప్పుడే వొచ్చి మిమ్మల్ని నడిపిస్తాను' అన్నాక, తనపట్ల ఆమె ఎంత శ్రద్ధ చూపుతోందో మరోసారి అర్థమైంది.

పది నిమిషాలు గడిచాక ఆమె వొచ్చింది.

'ముందు సరిగా కూర్చోండి' అని అతన్ని కూర్చోపెట్టి, కాళ్ళు నేలమీద పెట్టేట్లు చేసింది.

'మీరు నడవటం నేర్చుకోనక్కర్లేదు. అది మరిచిపొయ్యాను అనుకోకండి. మూడురోజులకే ఎవ్వరూ మరిచిపోలేరు' అని అతని చెయ్యి పట్టుకొని 'నిలబడండి' అందామె.

జగన్నాథం లేచి నిలబడి, కావాలని ఆమె భుజంమీద చెయ్యి వేశాడు. ఆమె ఒక్క క్షణం వొణికింది. అదేదో తనకు ఇష్టంలేనిపని అని సూచించబోయి, పోనీలెమ్మని వూరుకున్నట్లు తోచింది. యీమె తన చెవులదాకా వొస్తుందనుకున్నాడు జగన్నాథం. నిజంగానే యీ ఎత్తు మనుషులంటే తనకెంతో ఇష్టం!

సానుభూతి చూపేవారున్నప్పుడు కష్టాల్ని భరించటం అంత కష్టంకాదు. ఉన్న ఇబ్బందిని ద్విగుణీకృతం చేసుకోవడం కూడా జరుగుతూంది; ఇందువల్ల ప్రతిఫలం కూడా రెండింతలవుతుంది కనుక! జగన్నాథం ఇప్పుడు యీ పద్ధతినే అనుసరిస్తున్నాడు.

ఆమె భుజంమీద చెయ్యి తియ్యకుండానే మెల్లిగా నడక సాగించాడు. యీ గుడ్డివాడి ఆటచూసి, మిగతా ముగ్గురు రోగులూ నవ్వు

తున్నారు. ఇంకో సందర్భంలో ఐతే ఆ [illegible] చ్చేదేమో. కాని, వాళ్ళ నవ్వు తన ఆనందాన్ని పెంచగ[illegible] ఆమె కిటికీ దగ్గిరికి తీసుకెళ్ళింది. చేతితో తడివి కిటికీ అని తెలుసుకున్నాడు. 'మూరు క్కొలత అదే కదూ!' అన్నాడు, వేలుతో చూపుతూ.

'ఆఁ. మీకెలా తెలిసింది?' అందామె ఆశ్చర్యంతో.

'తెలుసుకున్నాను రాధాదేవీ! మీరు చూడగలిగేదంతా, నేనూ మీ కళ్ళు ఆధారంగా చూడగలను' అన్నాడు.

'మీకు తప్పకుండా కళ్ళువొస్తవి...తప్పకుండా!' అందామె. కారణం అడగలేదు జగన్నాథం. ఒక వ్యక్తి గాఢంగా నమ్మగలిగే విష యానికి కారణం వుండక్కర్లేదనీ, అకారణంగానే ఆ వ్యక్తి నమ్మగలుగు తూన్న సంగతి ఆ వ్యక్తికి తెలుసునేనే విషయం తనకు కొత్తకాదు. ఆ నమ్మకాన్ని చెడగొట్టేందుకు ప్రయత్నించటం అమానుష మనిపించింది.

కాస్సేపు కిటికీదగ్గిర నిలబడ్డాక 'ఇక వెళ్దామా?' అందామె.

'ఆఁ. ఆఁ. వెళ్దాం' అని చెయ్యిజాపాడు, ఆమె తన భుజాన్ని చేతి కిందికి చేరుస్తుందనే ఆశతో. కాని ఆమె చెయ్యి అందించింది.

'కాస్త దగ్గిరికి రాకూడదా రాధాదేవీ'? అన్నాడు రహస్యం మాట్లాడుతూన్నట్లు.

'మీ చిలిపివేషాలు నాకు తెలుసు. వాళ్ళందరూ చూసి నవ్వు తున్నారు-' అందామె మెల్లిగా.

'నాకూ వినిపించింది...కాని మీ రోగుల్ని కాస్త సంతోషంగా వుంచాలి కదా?'

'అందుకని—?'

'నా సంగతికాదు రాధాదేవీ! మిగతా ముగ్గురు రోగుల్నీ నవ్విస్తే బాగుంటుంది'

రాధాదేవి పగలబడి నవ్వింది.

'పాపం! ఎంత పరోపకార బుద్ధి! సరే-నవ్వించండి—కాని మీ బరువంతా నా మీద వెయ్యకండేం' అని ఆమె అతనికి దగ్గిరిగా జరిగింది. యీ సమయం కోసమే కాచుకొని కూర్చున్న జగన్నాథం, యీ సారి రెండు చేతుల్నీ, రెండు భుజాలమీదా వేశాడు.

'చూశారా-అలుసిస్తే!' అందామె.

'నదు—ఊప్పాప్పు గోనె...'

'ఊరుకోండి...వాళ్ళంతా వింటారు'

ఆమె ముందూ, గుడ్డివాడు వెనకా నడక సాగించారు. ఆ గది అందరి నవ్వులతోనూ మారుమోగింది. ఆ కాస్సేపూ ఆ ఆసుపత్రి స్వర్గమా అనిపించింది.

సాయంత్రందాకా మధుర స్వప్నాల్లో కొట్టుకొని పొయ్యాడు. సూర్యాస్తమయ మయాక రాధాదేవి వొచ్చి 'నా డ్యూటీ ఐపోయింది. నేను వెళ్ళొస్తాను మరి...మళ్ళీ రేపు ఉదయం దర్శనం చేసుకుంటాను' అంది.

యీమె వెళ్ళటంకన్న జానకి వొస్తుందనే బాధ ఎక్కువైంది. యీ విధంగా యీ వారమంతా గడపాలి-తప్పదు.

'ఏం-వెళ్ళిరానా?'

'జానకి వొస్తుంది కదూ?'

'ఔను...'

'ఆమె అంటే నాకు ఇష్టంలేదు రాధాదేవీ!' అన్నాడు, ఉండబట్టలేక.

'ఏం? ఆమె మంచిదేనే! మిమ్మల్ని ఏమన్నా అన్నదా? పోనీ నే నామెకు చెపుతాను' అంది రాధాదేవి.

'నన్నేమీ అనలేదు. నీవేం చెప్పకు. నా అవస్థ నేను పడతాను.'

తన చేతిని తాకుతూ 'ఏమన్నా అన్నదా? చెప్పండి. ఆమె నాకు స్నేహితురాలే! మిమ్మల్ని జాగ్రత్తగా చూడమని బతిమాలుకుంటాను' అందామె.

ఏదో మాటవరస కన్నది ఇంతదూరం పోతుందనుకోలేదు తను. ఏం చెప్పగలడు? తన నేం చేసిందనీ? రాధాదేవి ఎంత సహృదయ కాకుంటే, నూటీ పోటీగా కారం రాస్తున్నట్లు మాట్లాడే జానకిని కూడా స్నేహితురాలుగా చూడగలుగుతోంది!

'ఊరికనే...నువ్వేమంటావో అని అన్నాను. అంతే!...నిజంగా

ఇంతలో జానకి వొచ్చినట్లుంది.

'హల్లో! రాధాదేవీ! గుడ్ మార్నింగ్! ఎట్లా వున్నారు మీ పేషెంట్?'

రాధాదేవి షాక్ తగిలినట్లు చప్పున తనచేతిని వెనక్కు లాక్కుంది.

'బాగానే వున్నారు. జానకీదేవీ! వీరిని కాస్త కనిపెట్టి ఉండు'

'ఏం సీరియస్ కేస్ ఐందా?'

'నీ కెప్పుడూ ఎగతాళే! ఆయన నడుస్తున్నారు కూడాను-'

'ఇంకేం—రేపటినుంచీ పరుగెత్తుతారు కూడాను. మిస్టర్! చాలా ఇంప్రూవ్ అయారు...మీకేం భయంలేదు లెండి'

జగన్నాధానికి యీ సంభాషణ బొత్తిగా ఇష్టంలేదు. తనకూ, రాధాదేవికీ మధ్యవున్న రహస్యం ఇతరులకు, ముఖ్యంగా జానికికి తెలియకుండా ఉండాలి. ఇందువల్ల తమ ఆనందాన్ని ఇతర్లు పంచుకుంటారనే భయం కూడా వుంది.

'సరే-నేను వొస్తాను మరి! ఏమండీ-వెళ్ళిరానా? గుడ్ యీవినింగ్ జానకీ!'

'గుడ్ యీవినింగ్!'

అడుగుల చప్పుడు దూరమైంది.

ఇక యీ రాత్రి జానకి సమక్షంలో గడపక తప్పదు. ఇప్పుడు గుర్తొస్తోంది-యీమె ద్వారా రాధాదేవి సంగతులు తెలుసుకో వొచ్చనే సంగతి. దీనికి ఒక పథకాన్ని తయారు చేసుకున్నాడు. రాధాదేవితో నడిపిన ప్రణయం లాటిదే యీమెతో కూడా నడిపిచూస్తే అసలు రంగు బైట పడుతుంది. ఇది మంచి ఉపాయమే. ఒకవేళ ఆమె యీ ప్రణయాన్ని నిరాకరించినా బాధలేదు. ఎందుకంటే ఇదంతా కేవలం వినోదంకోసమే కాని 'సీరియస్'గా కాదాయె. అదీగాక తన హృదయం రాధాదేవికి గత రాత్రే శాశ్వతంగా అంకితమై పోయింది. యీ నిశ్చయంతో అతను తగిన సమయంకోసం ఎదురుచూడ సాగాడు.

7

వాతావరణం చాలా ప్రశాంతంగా వుంది. గదిలోకి సన్నగా, హాయిగా, చల్లగా గాలి ప్రవహిస్తోంది. మిగతా రోగులందరూ నిద్రపోతూవుండి వుంటారు. ఏదోవొక వొంకతో జానకిని పిలిచి, కాలక్షేపం చేయటానికి అది తగిన సమయంగా తోచింది అతనికి.

'జానకీదేవి గారూ!' అన్నాడు.

అడుగుల చప్పుడే జవాబైంది.

'ఏమండీ-ఏం కావాలి?'

వొస్తూనే ఎగిరెగిరి పడుతుందేమిటి? కంఠస్వరంలో కాఠిన్యంతప్ప కరుణ కనిపించదేం? అసలు ఇలాటి మొండిఘటాల్ని లొంగ దీసుకోవటంలోనే చాకచక్యం కావాలి. యీమెనొక విషమ పరీక్షగా భావించుకొని, ఎలాగైనా నెగ్గి, ఆత్మ తృప్తిపొందాలనే పట్టుదల కూడా హెచ్చింది.

'ఏం లేదు. మీరు కాస్త తీరిగ్గా వున్నారేమో అడుగుదామని...'

'ఆఁ. తీరికే-' అందామె.

'వాతావరణం బాగుంది కదూ?'

'ఏంబాగు లెండి. బైట వెన్నెలన్నా లేదు. దూరాన గుడ్లగూబలు గానం చేస్తున్నయ్. కింద కీచురాళ్ళధ్వని-'

'గాలి బాగున్నట్లుంది'

'ఆఁ. బాగానేవుంది'

'మీకు అభ్యంతరం లేకుంటే నన్ను కాస్త ఆ కిటికీవాకా నడిపిస్తారా?'

'ఇప్పుడా?...సరే...లేచి కూర్చోండి'

కూర్చున్న తర్వాత ఆమె చెయ్యి అందించింది. మాట కఠినంగా వున్నా, చెయ్యి చాలా మృదువుగావుంది. ఆమె చేతిని పట్టుకోగానే ఆమెలో ప్రవహించే విద్యుత్ ప్రవాహం స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. లేచి నిలబడి ఆమె భుజంమీద చెయ్యివేశాడు. ఆమె శరీరపు జలదరింపుతో పాటు, చిరాకును ధ్వనింపజేసే కంఠస్వరంలో అంది: 'ఏమండోయ్! భలేగా అలుసు తీసుకుంటున్నారే! భుజంమీద చెయ్యివేస్తారు-ఇదేం మర్యాదండీ?'

ఇంకెవరన్నా అయితే వెంటనే చెయ్యిలాగేసి, తన పొరపాటుకు క్షమార్పణ చెప్పేవారేమోకాని, కామినీ హృదయం అనుభవ పూర్వకంగా తెలిసిన జగన్నాథం తొణకలేదు; ఆ సమయంలో చెయ్యి తీసేస్తే తను కావాలనే, తెలిసివుండే చేయరాని పని చేసినట్లు ఒప్పుకోవట మౌతుంది. అందుకని చేతిని ఇంకా స్త గట్టిగా నొక్కుతూ 'జానకీదేవీ! నాకు కనిపించదనే మాట మరిచిపొయ్యేరా? కాస్త ఆధారంగా వుంటారుకదానని భుజంమీద చెయ్యివేశాను, కాని వేరే ఉద్దేశ్యంతో కాదు' అన్నాడు.

ఆమె ఒక్కక్షణం మెదలకుండా వూరుకొని ఆ తరువాత తగ్గు స్థాయిలో 'అది కాదండీ! ఎవరన్నా చూస్తే ఏమనుకుంటారు?' అంది.

ఎవరిమాటో దేవుడి కెరుక! యీామె ఏమనుకుంటోందో స్ఫటిక మంత స్పష్టంగా తెలుస్తూనేవుంది.

'ఆఁ. ఎవరున్నా రిక్కడ? అందరూ నిద్దర్లు పోతున్నారాయె...' అన్నాడు నిర్లక్ష్యంగా.

యీా దెబ్బతో ఆమెతో ఒక్కసారిగా రాజీ కుదిరి పోయినట్ల యింది. ఒకళ్ళ నొకళ్ళు నేరస్థులుగా చేయాలని బయలుదేరి, తమ నేరాలకు ఒకదాని కొకటి చెల్లు వేసుకున్నారు.

'సరే నడవండి'

ఆమెముందూ, హాయిగా, వూతంగావున్న ఆమె భుజం పట్టుకొని అతను వెనుకా నడవసాగారు. ఒక్కోసారి ఒకో గొప్ప ఇబ్బంది కూడా చాలా సానుకూలంగా వుంటుంది. ఇప్పుడు జగన్నాథం గుడ్డితనమే అతనికి అనేక అవకాశాల్ని ఏర్పకూర్చింది. చూస్తూ చూస్తూ చేయలేని పనుల్ని, చూడకుండా చేయగలుగుతున్నాడు!

కిటికీ దగ్గిరికి వెళ్ళాక 'నాకేమీ కనిపించటం లేదు జానకీదేవీ! బైట ఏమున్నదో మీరు చెపితే...' అన్నాడు. ఒకచేత్తో నున్నగా, గుండ్రంగా వున్న ఆమె భుజాన్ని వాటంగా అదిమిపట్టాడు.

'ముందు నా భుజంమీద చెయ్యి తియ్యండి. మీా బరువంతా నా మీాదే వేస్తున్నారు' అందామె.

ఇక లాభం లేదనుకొని 'సారీ!' అని చేతిని లాక్కున్నాడు. 'బైటి వాతావరణాన్ని కాస్త వర్ణిద్దురూ' అన్నాడు.

'ఇందాకనే చెప్పానుగా! ఐనా ఏముంది వర్ణనకు? మిణుకు మిణుకు మనే నక్షత్రాలు మాత్రం తొంగి చూస్తున్నవి. యీ చిమ్మ చీకటిలో మరేమీ కనిపించటం లేదు'

'ఏమో-నాకు కనిపించే దృశ్యాన్ని వర్ణించేదా?'

'మీ కసలు ఏమన్నా కనిపిస్తోంది కనుకనా?'

'అదేమిటి జానకీదేవీ! నాకు దృష్టి లేకుంటేనేం-మనోనేత్రంతో అంతా చూడగలుగు తున్నాను'

'ఓ! కలలు కంటున్నారా?'

'మీకు విసుగులేకుంటే చెపుతాను జానకీదేవీ!'

'చెప్పండి...అంతకన్న చేసే పనిలేదు'

మూడ్ లోకి పడేందుకన్నట్లు, గట్టిగా వూపిరిలాగాడు; ఆ తరువాత పెద్దగా నిట్టూర్చాడు.

'ఏమిటి-మొదట్లోనే నిట్టూర్పులా?' అందామె సన్నగా నవ్వుతూ.

'వినండి: సుందరమైన పుష్పవనం. ఎన్ని రకాల వూలచెట్లు! వింత వింత రంగులపూలు. ఎన్ని రకాల వాసనలు! ఇన్ని వాసనల కసలు పేర్లు ఉంటయ్యా? యీ వాసనలన్నీ మత్తెక్కిస్తున్నవి. పై నుంచి నిండు చంద్రుడు వెన్నెలను తీగలు తీగలుగా జారుస్తూ, ప్రతివస్తువునూ ఆక్రమిస్తున్నాడు. రకరకాల పక్షులు ఆనందంతో పాటలు పాడుతూన్నవి. ఒకపక్క నెమళ్ళు పురులువిప్పి నాట్యమాడు తూన్నవి. తోట మధ్య నుంచి పారే సెలయేటి సంగీతం వీనులకు విందుగావుంది. నీటిమీద పడే వెన్నెల గలగలమని నీటితోపాటే ప్రవహిస్తూవుంది...'

'ఆ తరువాత నన్ను చెప్పనీండి...ఆ సెలయేటి వొడ్డున మీరు కూర్చొని వున్నారు. చెట్ల గుబుర్లలోనుంచి, ఆ దేవకన్య వొస్తోంది'

'నీ కెలా తెలిసింది?'

'కళ్ళు కనిపించని మీకే కనిపించగా లేంది, నాకు కనిపించదా?-'

యీామె మాటలు నిజంగానే తనను గాయపరిచినవి కాని, తనూ ఆనందిస్తూన్నట్లే నటిస్తేనే కాని లాభంలేదని తెలుసు.

'కాదు జానకీదేవీ! ఆ దేవకన్య నా పక్కనేవుంది' అని ఆమెను పట్టుకున్నాడు.

'బాగా లేవుంది నాటకం!' అందామె, పట్టు విడిపించుకునే ప్రయత్నం చేయకుండా, 'కథల్లో మాదిరే సంభాషణ నడిపించి, ఆడపిల్లల్ని వలలో వేసుకోవాలని చూస్తున్నారా? బాబూ! మీ కలలకూ, మాకూ ఒకసలాం. నన్నింక వొదలండి.'

'కల విపోయింది. మిగతా దృశ్యమంతా కరిగిపోయింది. కాని దేవకన్య మాత్రం చేతులకు చిక్కింది' అని దగ్గిరికి లాక్కోటేందుకు ప్రయత్నించాడు.

ఆమె చాకచక్యంతో పట్టు విడిపించుకొని 'మీకు అనుకూలంగా యీ కలలు ఎలావొస్తవి?...మీ మాటలతీరు, ఆడపిల్లల్తో మాట్లాడే ధోరణీ చూసి మొదట్లోనే అనుమానించాను. అందుకనే కాస్తదూరాన వుంచాను. ఇప్పుడు మీ అసలు రంగు బైటపడింది' అంది.

'మీరు చాలా తెలివిగల వాళ్ళు జానకీదేవీ! నేను ఎలాటివాణ్ణయినప్పటికీ, నన్ను చూడగానే నిజంగా అర్థం చేసుకోగలిగింది మీరే! మీకు ధన్యవాదాలు'

'చాల్లెద్దురూ! మెల్లిగా పొగడటం, దగ్గిరికి జేరదియ్యటం, యీ నటనా అదీ, ఎవరికి తెలియదు?'

ఇలాటి సంఘటనలే మరికొన్ని యీమె జీవితంలో ఉండి వుంటవనుకున్నాడు జగన్నాథం. ఐతేనేం, స్త్రీ ఎన్నిసార్లు పొరబడినా, పురుషుని టోపీలో పడేందుకు మళ్ళీ సిద్ధంగా వుంటుందనే విషయం సృష్ట్యాది నుంచీ అనేకసార్లు రుజూ అయేవుంది.

'మీరు పొరబడ్డారు జానకీదేవీ!...మొదటినుంచీ మీరంటే నాకు తగని అభిమానం ఏర్పడింది. కారణం అడగకండి; నాకే తెలియదు...'

'రాధాదేవి మీదకూడాను. ఇలా ఎంతమంది మీద మీ అభిమానం విస్తరించిందో చెప్పండి'

'రాధాదేవా? యీ సమయంలో ఆమె పేరు ఎందుకు ఎత్తారు? కాకపోతే యీ ఆసుపత్రిలో నాకు మొదట పరిచయమైంది ఆమె! ఆమె ఎంత సానుభూతిగా నన్ను చూసినప్పటికీ, ఆమె అంటే నాకు ఇష్టం కలగటం లేదు—నిజం!'

'ఏం—ఎందుకనీ? మొదటి రోజునుంచే కలవరిస్తున్నారుగా?'

'కారణం నేను చెప్పలేను జానకీదేవీ! నది సముద్రంలోకి ప్రవహించినంత స్వభావసిద్ధంగా నా హృదయం మీ మీదికి ప్రసారమౌతోంది'

'దాన్ని కాస్త ఆపండి...ఎన్ని రకాలుగా మాట్లాడటమైనా మొంగాళ్ళకే చెల్లుతుంది' అందామె.

'అదేమిటి జానకీదేవి! నేనెంతో సీరియస్‌గా మాట్లాడుతున్నాను. నేను మిమ్మల్ని ఎంత స్పష్టంగా చూడగలుగుతున్నానో తెలుసా? మీ ఎత్తు -'

'భుజాలు పట్టుకున్నప్పుడే తెలిసి వుంటుంది!'

'ఆరోగ్యంతో మెరిసే మీ శరీరం -'

'తాకిచూసి తెలుసుకున్నారు!'

'మీ కంఠం ఎగశాళిగా వుంది. మీ దివ్యమంగళ స్వరూపాన్ని తలుచుకుంటే...'

'తలుచుకోకండి. రంభా ఊర్వశుల్ని మించిన అందాలరాణి రాధాదేవిని తలుచుకోండి!' అందామె, వెటకారంగా.

'మాట్లాడుతే ఆమె సంగతి ఎందుకంట?...ఆమె!' అని హేళనగా నవ్వి 'మధ్యాహ్నం నన్ను నడిపించినప్పుడు, భుజంమీద చేతులు వేశాను-' అన్నాడు.

'వేశారూ? ఆడపిల్లలంటే ఇంత సమదృష్టివున్న వాళ్లను నేనింకెవర్నీ చూడలేదు.' ఆ కంఠంలోని ప్రణయ కోపపు వేడి తగులుతూనే వుంది.

'తమాషాకు! నీకు అప్పుడే కోపం వొచ్చింది. ఈర్ష్య వున్నదంటే, ప్రణయం కూడా వున్నదనే అర్థం!'

'యీ అర్థాలు నాకు తెలియవు. పక్కమీదికి దయచేస్తారా?'

'జానకీ! అంతా విను మరి - ' ఏక వచనంలోకి దిగిన సంగతి తెలుసు తనకు. '...ఆఁ. ఇందాక ఆమె భుజంమీద చేతులు వేశానా - బొమికలు తగిలి నయ్యంటే నమ్ము! ఛీ! అదేం మనిషి! సన్నగా పీరల్లే ఎగురుతుంటూ - ఇంకా నయం, కళ్ళున్నట్లయితే ఆమెను చూడాల్సి వొచ్చేదికదానని విచారించాను...కాని నిన్ను చూడలేక పోతున్నాననే విచారంకూడా కలిగింది.'

'ఆర్యా! నన్ను చూసినా, చూడకున్నా యీ నాటకానికి ఇంక తెర దించుతే బాగుంటుంది. నేను నా మర్యాదనూ, మీరు మీ మర్యాదనూ కాపాడు కోవటం మంచిది.'

'జానకీ! మర్యాదలు చెడే విషయాలు నేనేం మాట్లాడననీ?...నీ కేమన్నా కష్టం కలిగిస్తే క్షమించు' అని చేతులు జాచాడు.

యీ చిటకా బాగా పనిచేసింది. జాపిన చేతుల్ని తన చేతుల్లోకి తీసుకొని ఆమె మెల్లిగా రాచింది. తను క్షమించ బడటమే గాక, ఆమెకు చాలా దగ్గిర వగలిగాడు కూడాను.

'అలాటి మాటలనకండి...మీరేం తప్పుచేశారనీ క్షమించేందుకు?' అని ఆమె గోముగా అతని చేతివేళ్లల్లో తనవేళ్ళు దూర్చింది. తప్పించుకుంటూ, అందకుండా పరుగెడుతూన్న లేడి చప్పున ఆగి, వేటగాడి కాళ్ల ముందు మోకరించినట్లయింది!

'ఎంత చిలిపి పిల్లవు జానకీ! అంతలోనే కోపం, అంతలోనే ప్రసన్నత! నీ లాటి అల్లరి పిల్లను చూస్తే...'

'చూడలేరుగా! చూసినా, ఏం చెయ్యాలని వుంటుందో నాకు తెలుసు కనుక, మీరు చెప్పక్కర్లేదు...ఇక నిద్రపోరాదా?'

'నీకు విసుగెత్తిస్తున్నానా?'

'నాకోసం కాదు...మీ ఆరోగ్యం చెడుతుందేమోనని' అందామె.

'దానికేం. పగలంతా విశ్రాంతేకదా. నీలాటి నర్సు పక్కనవుంటే రోగాలు వేధించవు.. జానకీ! నీవెంత మంచిదానివి!'

'మీ రాధాదేవి కన్ననా?'

'రాధ ప్రేమలో నేను పడిపొయ్యానని భ్రమిస్తున్నావ్ అంతే! ఆమె అంటే నాకు బొత్తిగా ఇష్టంలేదు...నిజం! నామాట నమ్ము.'

'సరే - నమ్మాను లెండి'

'జానకీ! నా ప్రణయాన్ని నిరాకరిస్తావేమోనని ఎంతో భయం వేసింది. కాని -'

ఆమె చప్పున తన చేతిని లాక్కుంటూ' 'చూశారా! ఆడది లొంగినట్లు కనిపిస్తే చాలు, ఇక ఏం మాట్లాడేందుకైనా, ఏం చేసేందుకైనా మొగాడు వెనుకాడడు' అంది,

'నే నేమన్నాను? ఏం చేశాను? క్షణంలో ఇలా మారుతూంటా వేమిటి?'

'ఏం అనబోతున్నారో నాకు తెలుసు లెండి. ఐనా యీ ప్రణయంలో అయేదేమిటి?'

'ఏం -? యీ ప్రమాదానికి గురికాక పూర్వం నేను ఎన్నడూ పెళ్ళినిగూర్చి ఆలోచించలేదు. కాని తీరా మంచాన పడ్డాక, చేసుకున్న భార్యవుంటే ఎంతసేవ చేసేదో, ఆమె ప్రేమలో ఎంత సుఖాన్ని అనుభవించేవాణ్నో అనుకోసాగాను. అలాటి సమయంలో నీవు దొరికావు...'

'చేసుకున్న భార్యకన్న ఎక్కువ సేవచేస్తున్నాను కదా అనుకున్నారు - అంతేనా?'

'కాదు జానకీ! ఐనా మనుషుల ఉద్దేశ్యాలకు అంత తేలిగ్గా, నీ ఉద్దేశ్యాలను అంటగడతా వెందుకు? నేను అనుకున్నాను: నీలాటి భార్య వుంటే...'

మాట పూర్తి గాకుండానే ఆమె అంది: 'బాగానే వుంది వరస! క్షణాల్లో మీరు ఎంత వూహించారో!...ఐనా నేను మీ ప్రణయాన్ని స్వీకరించా ననుకోకండి'

'అనుకో నక్కర్లేదు. నీ ధోరణి అర్థమౌతూనే వుంది. జానకీ! నేనేం బీదవాణ్ని కాదు. భాగ్యవంతుల్లోనే జమ. యీ దృష్టి, రానీ, రాకుండనీ, మనిద్దరం హాయిగా బతకగలం. నీవీ వెధవ ఉద్యోగం చెయ్యక్కర్లేదు; అడ్డమైన వాళ్లకూ చాకిరీ చెయ్యక్కర్లేదు...బాగా ఆలోచించుకో'

కాస్సేపు ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు. బహుశా ఆమె ఆలోచనలో పడి వుంటుందనుకున్నాడు, జగన్నాథం. యీ ఆడ పిల్లలు పైకి ఎంత కఠినంగా కనిపిస్తారో, లోపల అంత మృదువుగా వుండి, క్షణంలో దిగ జారి పోతారేమిటో?

ఆమె అంది: 'ఇప్పుడు ఆలోచించే దేమీలేదు. మీ కట్టువిప్పాక కాని నేనేం చెప్పలేను.'

'అంటే -?'

'అంటే, అంధుడికి భార్యగా వుండలేను...మీరు కోపగించుకోకండి. ఎంత వుంటేనేం, సుఖం లేనప్పుడు...మీ కళ్లు విప్పేవరకూ, మళ్ళీ మీరీ ప్రణయం సంగతి ఎత్తకండి. నేను అప్పుడు నా నిర్ణయాన్ని చెపుతాను.'

ఆమె ఉద్దేశం పూర్తిగా అర్థమైంది. తనకు కళ్లు వొస్తే తను కావాలి; లేకుంటే అక్కర్లేదు. మనిషి విలువల్ని తూచేందుకు, మంచి ఐతే ఏరుకొని, చెడుఐతే విసిరి పారేసేందుకు యీమె తన సంసిద్ధతను తెలియ పరిచింది. కాని ఇలాటి సందర్భంలోనే రాధాదేవి, తనను అంగీకరించింది; తను గుడ్డివాడైనప్పటికీ ఆమెకు అభ్యంతరం లేదు; తను నిస్సహాయ స్థితిలోవున్నా, ఆమె సంపాయించి జీవితమంతా తనను భరించేందుకు వెనుకాడ లేదు. ఆ దేవత వెదజల్లిన కాంతిలో, యీ దెయ్యం భయంకర రూపం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. నిజంగా తనకు కళ్ళే వొస్తే, యీ మెకు ఎలా బుద్ధిచెప్పాలో, యీమెను నిరాశా సముద్రంలో ముంచి, తన దారిన తాను చక్కాపోతే ఎంత బాగుండో తలుచుకున్నాడు. యీమెను శిక్షించేందుకన్నా, మానవత్వపు విలువల్ని యీమెకు అర్థమయ్యేట్లు చేసేందుకైనా తనకు దృష్టివొస్తే బాగుండు ననిపించింది.

'మీకు కోపం వొచ్చిందా?' అందామె.

'లేదు...నీవు నిజం చెప్పావు జానకీ! నాకు దృష్టిరాని పక్షంలో నా కన్న యోగ్యుణ్ని ఎన్నుకోవటం ఉచితమైన పనే!...నాకు కోపం లేదు. నేనే తొందరపడ్డా ననుకుంటాను. క్షమించు -'

'మాట్లాడుతే క్షమించమంటూ రేమిటి? నేను మిమ్మ హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నాను...కాని -'

ఇలా మాట్లాడే వాళ్ళకు హృదయమంటూ వున్నదనుకునేటంత మూర్ఖుడుగా ఆమె తనను భావిస్తోంది కాబోలు! ఆ పొరపాటును దిద్దుకోలేని స్థితిలోనే ఉంచుతే, సమయం వొచ్చినప్పుడు కుక్కకాటుకు చెప్పుదెబ్బ తగిలించ వొచ్చు.

'నాకు అర్థమైంది జానకీ! కళ్లొస్తే నేను నిజంగా ధన్యుణ్నవుతాను...ఇంక వెళ్దామా?'

ఆమె చెయ్యి అందించింది. కాని ఆతనా చేతిని అందుకోకుండా

భుజంమీద చెయ్యివేశాడు. రెండోచేయి పొరపాటున ఆమె ముఖంమీద పడింది. కళ్ళదగ్గర తడి తగిలింది. ఆశ్చర్య పోయ్యాడు.

'జానకీ! దుఃఖిస్తున్నావా?'

'లేదు...లేదు...' అని ఆమె త్వరత్వరగా అతన్ని నడిపించుకొని వెళ్లింది.

తను మాట్లాడిన ప్రతిమాటా జానకిని కదిలించి వుంటుందనే సంగతి అర్థమైంది. ఇంత తేలిగ్గా యీమెను తనవైపు తిప్పుకో గలుగుతానని తను అనుకోలేదు. ఇక ఆ రాత్రి దిగ్విజయ యాత్రచేసిన వాడల్లే, హాయిగా నిద్రపొయ్యాడు. జానకిమాత్రం చాలా పొద్దుపొయ్యేవరకూ ఆలోచనల్లో వేగిపోయి వుంటుందనీ, అదే ఆమె శిక్ష అనుభవించేందుకు మొదలనీ జనార్దనం వూహ, అబద్ధ మవలేదు.

8

మర్నాడు చాలా సంతోషంగా వుంది. దుష్టశిక్షన, శిష్టరక్షణా జరిగిందారెు. యీ విషయాలన్నీ రాధాదేవికి చెప్పాలనుకున్నాడు కానీ, ఎలా చెప్పాలో అర్థంగాక వూరుకున్నాడు.

'ఏం చాలా ఆనందంగా కనిపిస్తున్నారివాళ?' అంది రాధాదేవి.

'ఏం లేదు. నీవు నాకు దొరికినప్పటినుంచీ యీ ఆనందసాగరంలో మునకలు వేస్తున్నాను.'

'రాత్రి జానకి ఏమీ అనలేదు కదా?'

యీ సంగతులన్నీ తెలిసినవేమోనని భయంవేసింది కానీ, ఆమె ఉద్దేశం అదై వుండదని సమాధాన పరుచుకున్నాడు.

'ఏమంటుంది?...ఆమె ఏమన్నా అంటుందని నీ కెందుకు అనుకున్నావు?'

'మీరు నిన్న అన్నారుగా — ఆమె అంటే ఏదో కష్టంగా మాట్లాడారు. అందుకని—'

'ఏం ఊరికనే, తమాషాకు అన్నాను. రాత్రి హాయిగా గడిచింది'

'నేను చెప్పలా—ఆమె మంచిదని?' అని నవ్విందామె. ఆమె మంచితనాన్ని గూర్చిన తన అభిప్రాయం వినిపిస్తే రాధాదేవి అభిప్రాయం

కూడా తప్పక మారుతుంది. కాని ఆ 'మంచితనం' అలాగే ఉండ నివ్వటంవల్ల ఇబ్బందేమీలేదు.

చెప్పుకోదగిన సంగతులేమీ జరగకుండానే కాలం జరిగిపోతోంది. జగన్నాథం మాత్రం రాధాదేవి చుట్టూ కట్టిన కలల కోటల్లో విశ్వవిహారం చేస్తూనే వున్నాడు. ఇక రాత్రిళ్ళు జానకితో వినోదంగా గడుస్తోంది. అంగులోనూ ఆమె ఇదంతా నిజమనుకుంటూంటే, ఆమెను ఏడిపిస్తూ తను ఆనందిస్తున్నాడు. రెండు మూడు సార్లు జాలివేసి నిజం చెప్పేద్దామని నాలుక చివరిదాకా వొచ్చింది కాని, యీ వ్యవహారాన్ని క్లయిమాక్స్‌కు లాగాలనే పట్టుదల వారించింది.

ఆసందర్భంగా జానకి రాధనుగూర్చి చెప్పటం ఒక విశేషం. ఒక పక్క ఆ మాటలు తనకు ఇష్టంలేనట్లే నటిస్తూ, మరోపక్క వింటూనే వున్నాడు. జానకి చెప్పిన మాటల్నిబట్టి రాధకు ఎవ్వరూలేరు. అసలు ఆమె తల్లిదండ్రులెవరో ఎవరికీ తెలియదు. ఆమెను పెంచినామె, ముసలి తనంలో ఎక్కడో పల్లెటూళ్లో వుంది. తన జీతంలో అధికభాగం రాధ ఆ పెంచిన తల్లికే పంపుతూ వుంటుంది.

ఇవన్నీ నేరాలు కాక పోయినప్పటికీ జానకి చెప్పిన ధోరణిచూస్తే, తన దృష్టిలో రాధాదేవి స్థానాన్ని అధఃపాతాళానికి తొక్కాలనే ఉద్దేశం కనిపించింది. ఇతరుల్ని అవమానించటం, నీచపరచటంద్వారా, తన గొప్పతనాన్ని చాటుకుంటూన్న పద్ధతిని జానకి ప్రయోగిస్తోంది. ఆమె రాధాదేవిని గూర్చి ఎంత హీనంగా మాట్లాడుతోందో, తన దృష్టిలో రాధాదేవి స్థానం అంత ఉన్నంతగా పెరుగుతోంది. పైకి మాత్రం తనూ రాధాదేవిని అవమానించే మాటలకు ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తూన్నప్పటికీ, అదంతా జానకిచేత ఇంకా మాట్లాడించాలనేందుకేనని జానకి ఎన్నటికీ తెలుసుకోలేదు. ఆమె పిచ్చిలో, మైకంలో ఆమెను వొదిలేశాడు.

ఇదే పద్ధతి రాధాదేవి దగ్గిర కుదరలేదు. జానకిని గూర్చి ఆమె చాలా మంచి అభిప్రాయాల్ని చెపుతుంది. చివరకు ఒకనాడు, 'ఆమెకు నీ పట్ల స్నేహభావం లేదు తెలుసా?' అన్నాడు, ఉండబట్టలేక.

'మీ కెలా తెలుసూ? నన్నామె ఏమన్నా అన్నప్పటికీ మా మిద్దరం స్నేహితురాండ్రమే! మీ రంటే ఇవ్వాళ వొచ్చారు కాని...' అందామె!

రాధాదేవి హృదయంలో ఆమె శత్రువులకు కూడా స్థానం వుందనే సంగతి తెలిసివొచ్చింది. జానకినిగూర్చి ఎన్నిమాట లన్నప్పటికీ, రాధాదేవి మీద అవి పనిచేయవని తేలింది. యీ కంఠశోషకూడా అనవసరం. రాధాదేవి ఉదాత్తత ప్రతిరోజూ ఏదో వొకరూపంలో కనిపిస్తూనే వుంది. బతికివుండి దేవకన్యను పొందగలిగిన తన అదృష్టాన్ని గూర్చి అతను మూర్ఛ పర్యంత కూతున్నాడు.

రాధాదేవికి ఎవ్వరూ లేరు - ఐతేనేం - ఆమె వున్నది! యీ విధంగా రెండు హృదయాల మధ్య ఏర్పడిన యీ ఒంటరి తనం ఒక్కసారిగామాయమై ఒకరి కొకరుగా కలకాలం జీవించగలిగే అవకాశం ఏర్పడుతుంది. ప్రియ బంధువుల్లే, జన్మజన్మాల స్నేహభావం ఒక్కసారిగా క్రియారూపాన్ని దాల్చేటంత శక్తివంతంగా తమను కలిపివుంచుతుంది. అదే తనకు పదివేలు!

వారమయ్యాక చూసుకుంటే తన ప్రణయం జానకితో చాలా దూరం వెళ్ళిందనిపించింది. ఒక సంవత్సరంపాటు స్నేహం చేసినా సాధించలేనిదాన్ని, కేవలం ఒక్క వారంలో సాధించాడు. తానిందుకు సంతోషించనిమాట నిజమే కాని, స్నేహం పెరగకుండా అడ్డుపడలేదు; పై పెచ్చు ప్రోత్సహించాడు కూడాను. రాధాదేవితో జరిగిన ప్రణయం కూడా ఇంత తీవ్రరూపాన్ని దాల్చలేదు. ఐతే రాధాదేవి ప్రణయం స్వచ్ఛమైనదైతే, జానకితో జరిపిన ప్రణయం కక్తిగానూ, మోసంతోనూ నిండి వుందనే సంగతి తనకు తెలుసు. పోతే భేదమల్లా తను ఏనాడో రాధాదేవికి అంకితమై పొయ్యాడు, జానకికి ఏనాడూ లొంగడు. నిజానికి జానకి కూడా తనకింకా పూర్తిగా లొంగలేదు. లోతు తెలియందే నీళ్ళల్లోకి దిగేందుకు ఆమె తత్వం ఒప్పలేదు. ఆమె ప్రణయానికీ, తనకు దృష్టి వొచ్చేందుకూ ఇలాటి సంబంధమే వుంది.

తరువాతి వారంలో మళ్ళీ రాధాదేవి నైట్ డ్యూటీలోకి వొచ్చింది. ఇప్పుడు ప్రాణానికి చాలా హాయిగా వుంది. యీ ఇద్దరు స్త్రీలూ తనను ప్రేమిస్తూనే వున్నారు; జానకిని తృణీకరించటం తధ్యం. ఉభయులూ తనకు సకల సేవలూ చేస్తున్నారు. దృష్టి మినహాగా తనకీ ప్రపంచంలో మరే లోటూలేదు. రాధాదేవి వుంటే ఆ దృష్టిలేని లోటు కూడా తెలియటంలేదు.

ప్రతి రాత్రీ భావిజీవితాన్ని గూర్చి తను మాట్లాడుతూనేవున్నాడు. రాధాదేవి వింటూ కూర్చుంటుంది. ఆమెకూడా తనలాగే స్వప్నాలకు రూపాన్నిచ్చేందుకు కింద మీదవుతోందని తెలుస్తోంది. జానకిలాగు బోలు మనిషి కాదీమె. జానకి తనను ప్రియుడుగా అంగీకరించగలుగుతే, యీమె దైవంగానే స్వీకరించ గలుగుతోంది.

యీ వారాంతంలో ఒకనాటి మధ్యాహ్నం రాధాదేవి వొచ్చింది. జానకి డ్యూటీలో వుందప్పుడు.

'మీ పేషెంట్‌తో కాస్త మాట్లాడనిస్తావా జానకీ?' అందామె.

'నా పేషెంటేమిటి?...దీనికి నా అనుమతి ఎందుకు?' అంది జానకి, విసురుగా.

'నీ రక్షణలో వున్నారుగా...ఏం లేదు జానకీ! అమ్మకు ఏమీ బాగాలేదు. వెంటనే బయలుదేరి రమ్మని టెలిగ్రాం వొచ్చింది.'

'అరె! పాపం! సారీ!' అని నొచ్చుకుంది జానకి.

యీ సంభాషణంతా వింటూనే వున్నాడు జనార్ధనం. రాధాదేవి వెళ్ళిపోతూ, చెప్పేందుకు వొచ్చిందని అర్థమైంది. ఈమె వెళ్తుందంటే ఎంత విచారం కలుగుతోంది! ప్రపంచంలో ఎవర్నీ, చివరకు విధినికూడా లెక్కచేయని తను, ఒక స్త్రీ కోసం వూపిరాడనంతగా బాధ పడుతున్నాడు!

రాధాదేవి దగ్గిరికి రాగానే 'ఐతే వెళ్తున్నావన్నమాట రాధా?' అన్నాడు, ప్రపంచంలో తనకు మిగిలింది కాస్తా దూరమౌతూన్నప్పుడు కలిగే వ్యథను ధ్వనింపజేస్తూ.

'విన్నారా అంతా?...ఔను...సాయంత్రం బండికి వెళ్తున్నాను. అమ్మకు చాలా ప్రమాదంగా వుందట...బహుశా బతకదేమో?' ఆ చివరి మాటలో దుఃఖ తరంగాలు గంతులేసినవి. పెంచిన అమ్మనే, కన్న తల్లి కన్న ఎక్కువగా ప్రేమించి వుంటుందని అర్థమైంది. ఆమె హృదయం ఎంత మున్నితం! మనిషిని ప్రేమించటమంటే, ఆ ప్రణయానికి ఒక దేవాలయంకట్టి గౌరవించి, పూజించటమంటే ఏమిటో యీమెకు తెలుసు! ఇలాటి అమరప్రేమ తనకు దక్కిందన్న గర్వం కలిగింది.

'సరే—వెళ్లిరా రాధాదేవీ! మీ అమ్మగారి ఆరోగ్యం సంగతి ఉత్తరం రాస్తావా?...అన్నట్లు మళ్లీ ఎప్పుడొస్తావు?'

'ఏమో-ఎలా చెప్పేది? ప్రస్తుతం రెండు వారాలకు సెలవు పెట్టాను' అందామె.

'బహుశా పదిరోజులకు నాకు కట్లు విప్పుతారనుకుంటాను. ఆనాడు నీవు ఎదురుగా ఉంటావని ఆశించాను రాధా!'

'మిమ్మ యీ స్థితిలో వొదిలి వెళ్ళేందుకు నాకూ విచారంగానే వుంది. ఏం చెయ్యను చెప్పండి?...ఐనా నేను వుండి చేయగలిగే దేముంది?'

'ఏమో—నీ ప్రార్థనలు విన్న ఆ దేవుడు ఆ సమయానికి నాకు కళ్లి స్తాడేమో?'

'తప్పక ఇస్తాడు...నేను ఎక్కడవున్నా మీకు దృష్టి రావాలని ఆ దయామయుణ్ని ప్రార్థిస్తూనే వుంటాను. నేను జీవితంలో ఎన్నడూ దేవుణ్ని ఏమీ కోరలేదు. అందుకని నా యీ ఒక్క కోర్కెనూ మన్ని స్తాడని నా నమ్మకం...మీకు తప్పకుండా దృష్టి వొస్తుంది...తప్పక...' ఆమె ఉద్వేగంతో ఊగిపోతోందని అర్థమైంది. తన జీవిత మాధుర్య మంతా యీమె మాటల్లోనే ఇమిడివున్నదనిపించింది. యీ ప్రాణిలేకుంటే తన బతుక్కు అర్థం ఉండనేరదు.

'రాధాదేవీ! మీరు నా పట్ల చూపిన యీ కరుణకు ఏ ప్రతిఫలమూ ఇవ్వలేని స్థితిలో వున్నాను' అన్నాడు.

'ఇచ్చారు కదా - మీ కెందుకా విచారం?'

'నేనేం ఇచ్చాను?'

ఆమె జవాబు చెప్పకుండా తనగుండెమీద చెయ్యివేసింది. ఔను...తను హృదయాన్నే ఇచ్చాడు! ఆమె కోరిందికూడా అదే కావ టంవల్ల అంతులేని ఆనందం కలిగింది.

'రాధాదేవీ! నీతోపాటు యీ గుండెనుకూడా లాక్కు పోతున్నావు' అన్నాడు.

'ఇంత మాత్రానికే మొగాళ్ళు ఇలా దిగజారిపోతారేం?...... మనం మళ్ళీ త్వరలోనే కలుసుకుంటాం కదా! మీరు కాస్త ధైర్యంగా

వుండండి. జానకి వుంటుంది. జానకితోనూ, డాక్టర్‌గారితోనూ చెపుతాను.'

'నువ్వు ఎవరికీ చెప్పవొద్దు...రాధాదేవీ! ఒకవేళ నాకు కళ్ళు రాక పోతే, నీవు వొచ్చేదాకా ఇక్కడే పడివుంటాను. కళ్లొస్తే నిన్ను వెతుక్కుంటూ వొస్తాను...నీ ఎడ్రస్ రాసివ్వవూ?'

'ఏం మాటలండీ? మీకు కళ్లురావనే నమ్మకం ఎందుకున్నది?... నేనుకూడా ఎంత త్వరగా వీలైతే అంతత్వరగా వొస్తానుకదా!' కాగితం అందిస్తూ అందామె.

'ఇదుగో నా ఎడ్రస్...'

'రాధాదేవీ! జానకి దగ్గర్లోనే వుందా?' అన్నాడు చాలా తగ్గు స్థాయిలో.

'లేదు...ఎందుకూ?'

'ఏం లేదు, మనమాటలు ఆమె వినటం నాకు ఇష్టంలేదు...రాధాదేవీ! సెలవు...మీరు వెళ్లిరండి...వెళ్ళగానే ఉత్తరం రాస్తారు కదూ?...ఉంటాను మరి' అని నమస్కరించాడు. రాధాదేవి రెండు చేతులూ పట్టుకొని 'మీరు నన్ను గౌరవించాలనే ఉద్దేశ్యంతో, అగౌరవ పరుస్తున్నారు. మరెప్పుడూ ఇలా చెయ్యకండి—' అందామె.

'రాధాదేవీ! దేవతల్ని కొలవటం తప్పా?... ఒక్క విషయం: నీకూ ఒక గుడ్డివాడికీ కొన్నాళ్లు స్నేహమనే సంగతి మరిచి పోకు... నాకు కళ్లు రాకుంటే, నీవే దిక్కు రాధాదేవీ!'

'చెప్పాను కదా—మీకు కళ్ళు రానట్లయితే, నాకు వైర్ చెయ్యండి. నేనే వొస్తాను-సరేనా?...ఇక సెలవా?'

మాట్లాడేందుకు మాటలే దొరకలేదు. చేయి పైకెత్తి గాలిలో విసిరాడు. తనకు దూరమౌతున్న అడుగుల శబ్దం విన్నాడు.

జీవితం ఎంత చిత్రమైనది! కొన్నేళ్ళపాటు ఏ మార్పూ లేకుండా యీడుకోమంటూ సాగే జీవితం, ఒక కొత్త శక్తితో చకచకా సాగి పోతోంది. యీ వేగానికి తట్టుకోగలటంలోనే చాకచక్యం కావాలి. రాధాదేవితోడి స్నేహం, అప్పుడే వీడ్కోలు, తన సర్వస్వమూ కోల్పోయినంత బాధ—ఎన్నిరకాల అనుభూతులు! అంతలోనే ఆశ, దాని

వెనుకనే నిరాశ! ఒకపక్క జీవితంలోని మాధుర్యం, మరో పక్క విషాదం! రాధాదేవిలాగు తనను మొదలంటా కదపగలిగిన వ్యక్తి మరెవ్వరూ లేరు కనుకనే, ఆమె దూరమౌతున్నదనే యీ అసంతృప్తి కలిగింది. క్షణంలోనే తన స్వర్గమంతా నరకమైనట్లు తోచింది.

'విరహ వేదన ఆరంభమైందా?' అని నవ్వుతోంది జానకి. తేనె తుట్టె దగ్గిరికి వెళ్లినప్పుడు, తేనె దొరక్కపోయినా, తేనెటీగలు చుట్టుముట్టినట్లు, ఒళ్ళంతా గగుర్పొడిచేట్లుగా చేసే రొద, వీలు చిక్కినన్ని చోట్ల కుట్టే విధానంవలెనే తోచింది యీ జానకి. యీమె జీవితంతో ఆడుకునేందుకు, వినోదించేందుకు అలవడిందే కాని, సీరియస్‌నెస్‌ను ఎన్నడూ అనుభవించి ఉండలేదేమో? నిజానికి తనూ జీవితాన్ని రబ్బర్ బంతివలె తన్నుతూ లెక్కచేయలేదిన్నాళ్ళూ! కాని రాధాదేవి తాను ఎరుగని పక్కకు జీవితాన్ని తిప్పింది. ఒక వ్యక్తికి మనసా, వాచా, కర్మా అంకితమై పోవటమంటే ఏమిటో ఆమె అనుభవపూర్వకంగా చూపి, తనను మార్చగలిగింది...ఇక యీ జానకికి తన యీ పవిత్ర ప్రణయం ఎన్నటికీ అర్థంకాదు. అర్థంకాకుండా ఉండటమే కావలసింది. ఆమె హేళనచేసినంత మాత్రాన తనకు పొయ్యేదేమీ లేదు. మూర్ఖుణ్ని చూసి జాలితలుస్తూ తనలో తాను నవ్వుకునే విజ్ఞుడి స్థానంలో వున్నాడు తాను. అందుకనే జానకిని అసలు మనిషిగానే చూడలేక పోతున్నాడు; యీ సంగతి ఆమె బహుశా ఎన్నటికీ గ్రహించలేదేమో?

'పాపం! రాధాదేవి అమ్మగారికి ఎలావుందో అని ఆలోచిస్తున్నాను.'

'అదే...ఆమె తల్లికి జబ్బుచెయ్యకుండా వుంటే, మీ రాధాదేవి ఇక్కడే వుండేదికదానని ఆలోచిస్తున్నారు -'

మనుషులు ఇతరుల అభిప్రాయాలను ఇంత హాస్యాస్పదంగా పరిగణిస్తూ కించ పరుస్తా రెందుకో? యీమెతో యీ సంభాషణ ధోరణి మార్చకుంటే, తను భరించలేడు.

'జానకీ దేవీ! కాస్త వొళ్లు తుడుస్తారా?'

'ఇప్పుడా?...యీ ఎండవేళ ఎందుకులెండి. సాయంత్రం చల్లబడ్డాక తుడుస్తాను...రాధ ఏం చెప్పింది?'

'ఏముంది చెప్పేందుకు? ఐనా నేను చెప్పానుకదా - రాధాదేవి మీదికి నా మనసుపోదని. ఎంత చెప్పినా నీకు నమ్మకంలేదు. అందుకనే ఇలా మాట్లాడుతూంటావు... ప్రేమించటమే తప్పు. ప్రేమించాక ఎన్ని మాటలన్నా పడాలి మరి!' అన్నాడు వ్యధను ధ్వనింపజేస్తూ.

ఫాలభాగంమీద చెయ్యివేసి 'నేను తమాషాకు అంటే మీరిలా కష్టపడుతా రెందుకు?' అందామె. తనువేసిన ఎత్తు ఫలించినందుకూ, యీ లంపటాన్ని వొదిలించుకో గలిగినందుకూ సంతోషం కలిగింది.

'నాకేం కష్టంలేదు జానకీదేవీ! నీవు పొరపడుతున్నావేమోనని నా భయం...అది సరే, మరి నైట్ డ్యూటీకి ఎవరొస్తారు?'

'నిర్మలనే అమ్మాయి వొస్తుంది. మీరు కొస్త నడవటం అదీ తగ్గించండి...ఆమె నిప్పులాంటిమనిషి...పిచ్చివేషాలు వేస్తే యీ కిటికీలోనుంచి కిందికి తోస్తుంది - జాగర్త!'

పిచ్చి జానకి! తనను స్వంతం చేసుకున్నట్లే భ్రమిస్తున్నందుకు నవ్వొచ్చింది. నిజానికి ఆ నిర్మలమీద తనకు ఎలాటి అభిప్రాయమూ లేదు కాని, యీమె మాటలు విన్నాక నిర్మల అంతుకూడా తేల్చాలనే కుతూహలం కలిగింది. తనలో లేని అభిప్రాయాలను, జానకి తనకు తెలియకుండానే ప్రవేశ పెడుతోంది!...ఐనా ఇప్పటికే ఇద్దరిమధ్యా నలిగి చస్తూ, యీ మూడో ఆమెనుకూడా అంటించు కోవటంలో అర్థం లేదు.

'జానకీ! నేను అలాటి వాణ్ని కాదు—తెలుసా?'

'అమ్మపుట్టిల్లు మేనమామలకు తెలియదా?'

ఇక ఏంచెప్పినా యీమె నమ్మదని తేలిపోయింది.

అవతలి రోగి ఎవరో మూలిగి, జానకిని హెచ్చరించి, తనను రక్షించాడు...కాలం చాలా బరువుగా, మెల్లిగా సాగుతోంది. ఇదివరకంటే యీ పగలు త్వరగా గడుస్తే, రాత్రివొస్తుందికదా, రాధాదేవి దర్శనం అవుతుంది కదాననే ఆశ వుండేది. ఇప్పుడా ఆశలేదు. పగలైనా, రాత్రయినా ఒకటిగానే వుంది. అర్థంలేకుండా వేచిఉండటం తప్ప ఇంకేమీ లేదు.

'మిస్టర్! నా డ్యూటీ ఐపోయింది. నేను వెళ్తున్నాను. నిర్మల విషయంలో జాగర్తని మళ్ళీ ఒకసారి హెచ్చరిస్తున్నాను!' అంది జానకి.

'యీ సంగతి ఆమెతో కూడా చెప్పి వెళ్లు' అన్నాడు మండిపోయి.

'ఆమెకు అంతా తెలుసులే!...వొస్తాను మరి' అని ఆమె వెళ్ళి పోయింది.

యీ ప్రణయ వృత్తాంతాలు యీ గది దాటి వెళ్తాన్నవనే సంగతి ఇప్పుడే తెలిసింది. ఎంతదూరం వెళ్ళిందో తెలియదు కాని, మొత్తంమీద కొంత పబ్లిసిటీ జరిగింది. ఇదంతా యీ జానకే చేసివుంటుంది. అసలీ జానకితో తెగతెంపులు చేసుకుంటే బాగుండు. కాని యీ స్థితిలోనా? ఎట్లాగూ చివరకు గొప్ప 'డిసప్పాయింట్ మెంట్'ను ఆమెకోసం సిద్ధంగానే వుంచాడు.

అడుగుల చప్పుడుతో కొత్త నర్స్ వొచ్చిందని అర్థమైంది.

'గుడ్ మార్నింగ్ నిర్మలాదేవి!' అన్నాడు

'ఓ! నా పేరుకూడా అప్పుడే కనుక్కున్నారా?' అందామె.

'ఇంకో పనేం లేదు మరి'

'తమకు భోజనం తీసుకొనిరానా?'

'మీ దయ - '

ఆమె వెళ్ళి భోజనం తీసుకొచ్చింది. భోంచేస్తూ ఆలోచనలో పడ్డాడు. ఎంత వొద్దనుకున్నా తన పాత పద్ధతి, స్త్రీకి లొంగినట్టు నటిస్తూ, ఆమెను లొంగతీసుకోవటాన్ని నిర్మలపట్లకూడా ప్రయోగిస్తున్నానా అనే అనుమానం కలిగింది...ఏమైనా యీ వ్యవహారాన్ని ఇంక ముందుకు సాగనివ్వటం మంచిదికాదు.

ఈ నిశ్చయంతోనే నిర్మలను అనవసరంగా పిలవ దలుచలేదు. రాధాదేవి తనకు దూరమైంది. మనిషి దూరమైనా మనసు దూరమవక్కర్లేదుకదా! తన మామూలు కలల్లో కరిగిపోతూ కాలం గడప సాగాడు.

ప్రతిరోజూ రాధాదేవి దగ్గర్నుంచి ఉత్తరం వొస్తుందేమోనని ఎదురుచూస్తూనే వున్నాడు. ఒంటరిగా ఆమె ఏం బాధలు పడుతోందో? యీ కష్ట సమయంలో తానామెకు ఏవిధంగానూ సహాయపడలేక పొయ్యావనే బాధ మిగిలింది.

ఆరోనాడు ఉత్తరం వొచ్చింది. ఇప్పుడు జానకి నైట్ డ్యూటీలో వుండటం మేలయింది. కొన్నేపు ఆలోచించి, చివరకు నిర్ధారణ చేసుకొని నిర్మలచేత ఉత్తరం చదివించుకున్నాడు.

పాపం - రాధాదేవి తల్లి ఐదు రోజుల క్రితమే చనిపోయిందట! అక్కడి వ్యవహారాలన్నీ చూసుకొని వొచ్చేందుకు మరో పదిరోజులన్నా పడుతుందట! యీలోగానే కట్లు విప్పుతారనీ, తనకు తప్పకుండా దృష్టి వొచ్చేందుకు భగవంతున్ని ప్రార్థిస్తున్నాననీ, కట్లు విప్పగానే ఉత్తరం రాయించమనీ రాసిందామె. నిర్మల అంతా చదివి 'పాపం! రాధ ఎంత మంచిది!' అని నిట్టూర్చింది.

తనేమీ మాట్లాడలేదు. రాధ మంచితనమంతా తనదేననే గర్వం ఒక పక్కా, ఆమె దైన్యస్థితి మరోపక్కా వేధించినవి. మళ్ళీ ఉత్తరం రాసేందుకు మాత్రం ఏముంది? ఎవరిచేతన్నా రాయించాలి...మౌనంలోనే రకరకాల ఆలోచనల్లో మునిగిపొయ్యాడు.

9

'ఇవాళ మీ కట్లు విప్పుతారు. మిమ్మ థియేటర్‌కు తీసుకొని వెళ్ళబో తున్నాం' అంది జానకి.

ఏదో షాక్ తగిలినట్లయింది. ఇన్నాళ్లూ లేని అత్భుత ఆపాదమస్త కమూ వొణికించింది. నిజానికి తనీ దృష్టి విషయమే మరిచిపొయ్యాడు. ఒక కష్టాన్ని కప్పిపుచ్చే సుఖం ఆవరించి మరిపింప జేసింది...ఇప్పుడు తన జీవిత సౌఖ్యమంతా అటో, ఇటో తేలే సంఘటన రానే వొచ్చింది. దీన్ని ఎదుర్కొనేందుకు సిద్ధంగా లేనందువల్ల భయోత్పాతం కలిగింది.

ఎలాగో ఆ షాక్ తట్టుకున్నాడు. థియేటర్‌కు తీసుకొని పోబడు తూన్నప్పుడు, ఒకవేళ దృష్టి రాకున్నప్పటికీ, రాధాదేవి సహచర్యంతో జీవితం హాయిగా గడుస్తుంది కనుక, విచారించటంలో అర్థంలేదనే తలపు మెరవగానే చాలా తృప్తి కలిగింది. ఎటుతేలినా తను లెక్కచెయ్య క్కర్లేదు.

థియేటర్‌లో పడుకోబెట్టారు.

'మిస్టర్! మీ కట్లు విప్పుతున్నాం. మీరేమీ భయపడకండి... అన్నాడు డాక్టర్.

మెల్లిగా, బాధలేకుండా, జాగ్రత్తగా కట్లు విప్పారు. మూతపడి వున్న రెప్పల్ని కడిగి, మెల్లిగా తెరిచి, క్రిమిసంహారి ద్రావకాన్ని వేశారు...,

'మిస్టర్! మెల్లిగా కళ్ళు తెరవండి'

మొదట్లో కళ్ళు తెరిచేందుకు భయం వేసింది. కాని తెరవటంవల్ల యీ ఆతృతన్నా తగ్గుతుంది కదా! : భయపడుతూనే రెప్పల్ని కొద్దిగా ఎత్తాడు - ఏమీ కనిపించటం లేదు...శాశ్వత అంధత్వం రానే వొచ్చిం దనుకున్నాడు.

'తెరవండి...కళ్ళు తెరవండి...ఎందుకు మూసేస్తారు?' అన్నాడు డాక్టర్. ఇంకా ఆశ ఉన్నదని తోచింది.

యీ సారి మళ్ళీ తెరిచాడు; క్రమంగా, పూర్తిగా తెరిచాడు... అంతా బూజుబూజుగా, నీళ్ళధారల్లో కదిగిస్తూ వేస్తున్నట్లుంది. ఏ వస్తువూ విశిష్టరూపాన్ని చూపటంలేదు. కొంతవరకే దృష్టివొచ్చిందేమో?

డాక్టర్ కళ్ళు మరోసారి తుడిచాడు.

'భయపడకండి...కాంతికి కళ్ళు తట్టుకోలేవు. క్రమంగా అల వాటు చెయ్యాలి...నర్స్...ఒక్కలైట్ వుంచి మిగతావి తీసెయ్— ఇప్పుడు తెరవండి...' అన్నాడు డాక్టర్.

జగన్నాథం కళ్ళు తెరిచాడు. రేచీకటి వున్నవాడి మాదిరిగా ఏవో నీడలల్లే కనిపిస్తున్నవి.

'మీరలా కళ్ళు తెరిచే ఉండండి...నర్స్!...ఒక్కో లైటే వేసు కొనిరా—'

లైటు తర్వాత లైటు వెలగసాగింది. కాంతి పెరగసాగాక, ఒక్కో వస్తువే క్రమంగా విశిష్టరూపాన్ని దాల్చసాగింది. చివరకు లైట్లన్నీ వెలిగాక, చాలా స్పష్టంగా చూడ గలుగుతున్నాడు తను!

ఎంత ఆనందం కలిగిందో అతనికే తెలియదు; ఒక్కసారిగా ఒక్క మానవుడు భరించలేనంత ఆనందం! ఆ ఉద్వేగానికి తట్టుకోలేక పొయ్యాడు. గట్టిగా కళ్ళుమూసికొని, తెరిచాడు...లేదు...తనకు దృష్టి పోలేదు. తను చూడగలుగుతున్నాడు. కళ్ళు మూస్తూ, తెరుస్తూ ఒక నిమిషం గడిపాక, లేచి కూర్చున్నాడు.

ఎదురుగుండా డాక్టర్ నవ్వు మొహం కనిపించింది. డాక్టర్ రెండు చేతుల్ని పట్టుకొని 'డాక్టర్‌గారూ! నాకు బాగా కనిపిస్తోంది...మీకు జన్మంతా కృతజ్ఞుణ్ని' అని నమస్కరించాడు.

ఆ తరువాత .చుట్టూ చూశాడు... మొదట జానకి కనిపించింది... కాదు యీ మె జానకి ఐవుంటుందను కున్నాడు.

'జానకీదేవీ!' అన్నాడు అనుమానం తీరక.

ఆమె ఒకడుగు ముందుకొచ్చింది. తన వూహ తప్పలేదు. యీ మె - యీ జానకి ఎంత అందగత్తె! ఇప్పుడే స్వర్గంలోనుంచి దిగిన దేవకన్యల్లే వుంది. తనకు కళ్ళు రాకుంటే యీ సౌందర్యమంతా స్వప్నానుభూతిగానే ఉండిపొయ్యేది కదా!

...కాని యీ జానకి ఎంత సౌందర్యవతి ఐతేనేం? యీ మెలో హృదయంలేదు; అది పాషాణం! యీ మె మాదిరి రబ్బరు బొమ్మకూ, యీ మెకూ భేదమేమీలేదు. భావశూన్యమైన భామల్లే, చూసేందుకు తప్ప మరెందుకూ పనికిరాని తామర పువ్వల్లే వుందీమె! యీ హృదయంలేని వ్యక్తికి తన హృదయాన్ని సమర్పించగలగటం కేవలం భ్రమ!

'నిర్మలాదేవీ!' అన్నాడు; ఆ రెండో ఆమె ముందుకు వొచ్చింది.

'మీ అందరికీ నా కృతజ్ఞత!' అని ఒక్క నమస్కారం చేశాడు. నిజానికి తనకు కళ్ళొచ్చినందుకు థియేటర్‌లోవున్న వాళ్ళందరూ, తనతో పాటే ఆనందాన్ని సూచిస్తున్నారు.

'మీకు కళ్లురాకముందే వీళ్ళందరూ తెలుసల్లే వుందే! ఎప్పుడూ చూడకపోయినా చప్పున సరిగ్గా గుర్తు పట్టారు!' అన్నాడు డాక్టర్ నవ్వుతూ.

ఆ ఆనందంలో నాట్యమాడబోయి చప్పున ఆగిపోయాడు. వీళ్ళు ఎంతమంది వున్నప్పటికీ, రాధాదేవిలేని లోటును తీర్చలేరు. నిజంగా తనకీ దృష్టిరావటం, ఆమె చేసిన ప్రార్థనల ఫలితమే ననిపించింది. ఆమె తన నోములపంట! ఆమె వున్నట్లయితే, తను పొందిన ఆనందం ఎలాటిదో, ఆమెలో స్పష్టంగా చూసుకోగలిగే వాడు కదా! ప్రపంచమంతా ఒక ఎత్తూ, రాధాదేవి ఒక్కతా ఒక ఎత్తూను. యీ తలుపురాగానే కలిగిన సంతోషం సగం మాయమైంది.

థియేటర్ తలుపులు తీయబడినవి. బైటికి తొంగి చూశాడు జగన్నాథం. సూర్యకాంతిని కూడా కళ్లు తట్టుకున్నవి. వరండాలోకి వొచ్చి,

పిట్ట గోడమీద ఆని ఆసుపత్రి ఆవరణనంతా పరికించి చూశాడు...తను మళ్ళీ యీ ప్రపంచంలో పడ్డాడు; జీవితాన్ని సాగించే యోగ్యతను పొందాడు.

—కాని ఆ కలలన్నీ కరిగి పోతూన్నవి. ఇది ఇంద్ర భవనం కాదు —ఆసుపత్రి. హాలులో పడుకున్న రోగుల నిట్టూర్పులూ, బాధను వెలి బుచ్చే మూలుగులూ, రోదనలూ, బాధను భరించగలిగినా, ముఖకవళి కల్లో దాయలేని అశక్తతతో తన్నుకొనే ముఖభంగిమలూ, ప్రపంచంలోని విషాదాన్ని ఒక మూలకు జేర్చినట్లు తోచింది. దూరాన ప్రవహించే యమునానది, కేవలం మురుక్కాలవగానే మారింది. యీ బృందావన మంతా, కంకరరోడ్లతోనూ, అక్కడక్కడ వొత్తుగా పెరిగిన పిచ్చిచెట్ల తోనూ నిండివుంది. దేవకన్యలనుకున్న వారంతా మానవమాతృలు-కేవలం మానవులయ్యారు. వీళ్ళందరితోపాటే, దేవత్వం వొచ్చిపడిందనుకున్న తనూ, మామూలుగా మానవుడు, సాధారణ మానవుడయ్యాడు!

పర్వతాగ్రంనుంచి లోయలోకి పడ్డాక, లేవలేని స్థితిలో పైకి చూసి ఎంత ఎత్తో తెలుసుకున్నప్పుడు కలిగే వికారంలాటిది ఆవరించింది. యీ బాహ్యదృష్టి ఉండటంవల్ల, మనోనేత్రానికి చాలావరకు పని తగ్గి పోయింది. తాను ఇదివరకల్లే ఊహల్లో గాలిమేడల్ని అల్లలేడు. చూడ టమే నమ్మటంగా భావిస్తాడు—అంతే! ఒకానొక దివ్యానుభూతి కలిగి నట్లే కలిగి, సముద్రతరంగం వలె కరిగిపోయింది. చీకట్లో కనిపించిన అద్భుత చిత్రాలన్నీ, వెలుగులో పేలవంగా, నిర్జీవంగా, యథా రూపా లతో ప్రత్యక్షమయాయి. యీ నిత్యజీవితమంటే వెగటేసి, ఇంతకన్న ఉన్నతమైనదేదో వున్నదనీ, దానికోసం చేతులు జాచాలనీ తెలిసీ, జాచిన చేతులకు ఏదీ అందని అసంతృప్తితో రోజులు వెళ్ళబుచ్చుతూన్న తనకు, ఆ అత్యున్నతమైనది ఊహాపథంలో మెరిసీ, ఒకచోట కూడుకొని, తను నమ్మగలిగినంత శక్తివంతంగా రూపొంది, ఇప్పుడదంతా ఒక్కసారిగా పేక మేడల్లే కూలిపోయింది. మళ్ళీ యీ సాధారణ ప్రపంచమే శరణ్యం. దీని లోనే పోరాటాలు, గాయాలు, బాధలు, మిణుగురు పురుగుల్లే మెరిసే సౌఖ్యాలు—అవే మిగిలినవి. దృష్టి వొచ్చినందుకు ఇంతకు ముందు కలిగిన ఆనందమంతా, క్షణంలో విషాదంగా మారింది...

ఏమిటి తనకీపాడు ఆలోచనలు? ఎంత గొప్పదైనప్పటికీ స్వప్నానుభూతి, నిజానుభూతి ముందు తీసికట్టే కదా! స్వప్నాలతోనే సౌఖ్యపడగలుగుతే, జీవితం ఇంత దుర్భరంగా ఎందుకుంటుంది? ఆ మిధ్య సంగతి తెలిసికూడా, తను పొరబడటంలో అర్థంలేదు. కేవలం తను తరచటంవల్ల పొరమంతా అంతరించి యీ పిప్పి మిగిలింది!

—తనకీ దృష్టి వొచ్చినందుకు తనకన్న ఎక్కువగా రాధాదేవి, తన ఇలవేల్పు, ఆరాధ్యదైవం జీవిత సర్వస్వమూ పొందినంత తృప్తితో ఆనందిస్తుంది. తనకీ ప్రపంచంలో మిగతావన్నీ, తన కలలుకూడా మిధ్య అవుగాక! కాని—రాధాదేవి మాత్రం సత్యం, నిత్యం, తన కలల్ని నమ్మించి, మిగతా కలంతా కూలిపోయినా, ఆమె మాత్రం తనకు దక్కుతుంది. ఆమెను, ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహాన్ని తానిప్పుడు చూడగలడు. ఆమె ప్రతి కదలికా తనకు ఆనందాన్నిస్తుంది. నిష్కల్మషమైన, ఆమె ముద్దుముఖంలో ప్రతిఫలించే ప్రతి ఉద్వేగాన్నీ తాను గ్రహించగలడు. యీ కళ్లు రావటం ఆ దేవతను దర్శించి, పూజించి, తరించేందుకే ననిపించింది.

తను గుడ్డివాడైతే రాధాదేవికి ఎంత బరువయ్యేవాడు! ఆమె భరించేందుకు సిద్ధంగా వున్నప్పటికీ, ప్రతి రోజూ ఆమె రెక్కల కష్టాన్ని పిండుకునే నిస్సహాయ స్థితిలోనే గడవాల్సి వుండేది. ఇది దురన్యాయమే ఐనప్పటికీ, అంతకన్న దారిలేదు...తానీ అన్యాయాన్ని ఆశ్రయించకుండా తను సుఖపడుతూ, రాధాదేవిని సుఖపెడుతూ శేషజీవితాన్ని గడిపేందుకే దృష్టివొచ్చింది. రాధాదేవి సౌఖ్యాన్ని తలుచుకున్నప్పుడు కాని, తాను పొందిన యీ వరానికి తగిన విలువ చిక్కలేదు...

రాధాదేవికి టెలిగ్రాం పంపుతే...? ఆమె ఎక్కడో చిన్న పల్లెటూళ్ళోవుంది. టెలిగ్రాం ఎప్పటికి జేరుతుందో? తనే బయలుదేరి వెళ్ళటం మంచిది. టెలిగ్రాంకన్న తనే ముందుగా వెళ్ళగలడు! సువార్త విన్నదానికన్న, చూస్తేనే ఎక్కువ ఆనందం కలుగుతుంది. ఆమె ఆనందాన్ని కూడా తను చూడగలడు...అబ్బ! ఎంత సుందర దృశ్యమది!

పెంపుడు తల్లినికూడా పోగొట్టుకొని యీ విశాల విశ్వంలో ఒంటరినై పొయ్యాననే దిగులుతో, విచారంతో, కుంగిపోతూ, నమ్ముకున్న తన స్థితి ఏమైందోనని ఆతృతతో ఎదురుచూస్తూ వుంటుందామె! తనే వెళ్తే,

ఆమె యీ దిగులును పూర్తిగా వొదలగొట్టగలడు. మహానది లాటి ఆమె విచారం, ఆనంద సాగరంలో లీనమవుతుంది. ఆమె రాసిన రెండు ఉత్తరాలకూ తను జవాబివ్వలేదు...పాపం! తనను మరిచిపోయి వుంటాడని అనుకుంటోందేమో? ఆమె చూపిన సానుభూతికి తనేం ప్రతిఫలం చెల్లించగలడు?

రాధాదేవిని తలుచుకుంటూన్న కొద్దీ అతను ఆతృతతో దహించుకొని పోసాగాడు. సాయంత్రందాకా బండిలేదు. రెక్కలున్నా వుంటే ఎగిరి వెళ్ళి వాలేవాడు కదా! ఊహాల వేగంతో పరుగెత్తలేని కాలం, కాలం వేగంతో పరుగెత్తలేని తను—యీ వ్యత్యాసాలకు తట్టుకోలేని స్థితిలోపడ్డాడు. రాధాదేవి తనలో కలిగించిన యీ ఆవేశం నిజంగా సహించలేనంత బలవత్తరంగా వుంది...

'మీ బెడ్ దగ్గిరికి వొస్తారా—బ్రేక్‌ఫాస్ట్ ఇస్తాను'

భావిని మింగేసిన వర్తమానం ఎదురవగానే ఊహాలు మరి సాగలేదు. జానకి నవ్వు మొహంతో ఎదురుగావుంది. జానకి! మూర్ఖురాలు! పరిస్థితులు తనకు అనుకూలిస్తే తనను అంగీకరించేందుకూ, ఎదురు తిరుగుతే విడనాడేందుకూ సిద్ధపడిన రాక్షసి! స్వార్థం లేకుండా బతకటం కష్టమే కాని, ఆ స్వార్థానికి ఇతరుల్ని బలిపెట్టినప్పుడు, ఆ యజ్ఞపశువులు పొందే ఆవేదన తనకు ఇప్పుడే తెలిసింది. జానకి విషయంలో తను పొందిన యీ ఆవేదనలాటి దాన్నే, తన కారణంగా రాధాదేవి పొందివుంటుంది. ఆమె స్వార్థత్యాగిగా, ఆ వ్యధనంతా భరించేందుకు సిద్ధపడింది. ఆమె ప్రణయంలోని పవిత్రత, నిర్మలత్వం—యీ ప్రపంచంలోనే సాధ్యమౌతుందనేది, తన దృష్టికి ఒక కట్టుకథ మాత్రం కాదు.

'ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?...రాధాదేవిని గూర్చా?' అందామె.

వొళ్లు మండిపోయింది జగన్నాధానికి. ఎదుటలేని వాళ్ళ మీద కూడా యీమె ఇలాపడి ఏడుస్తుందెందుకు? ఒకవేళ తమాషాకు అని వున్నప్పటికీ, అనాలోచితంగా, అసందర్భంగా వ్యక్తుల్ని గాయపరిచే ఉద్దేశ్యమే ఐవుండాలి. 'ఔను' అనిచెప్పి ఆమెను నొప్పించటం, లేదా, వాదప్రతి వాదాలకు అవకాశం ఇవ్వటం అనవసర మనిపించింది.

'ఉహుఁ...ఏం లేదు...వొస్తున్నాను—పా!'

ఆమెను అనుసరించి బెడ్ దగ్గిరికివెళ్ళాడు. బ్రేక్‌ఫాస్ట్ తీసుకుంటూన్నప్పుడు జానకి ఎదురుగా కూర్చుని తన విజయాన్ని సూచిస్తూన్నట్లు గర్వంగా నవ్వుతూనేవుంది. ఎంత పిచ్చిలో, భ్రమలో పడిపోతోందీమె-అనిపించిం దతనికి. యీ విజయం తన దనుకుంటోంది ఆమె—కాదు—ఆ విధిమీదనే రాధాదేవి సాధించిన విజయమిది! ఆ సంగతి తనొక్కడికే తెలుసు.

మధ్యాహ్నం వరకూ జానకి తన జోలికి రాకుండటం అదృష్టమే అనిపించింది. మధ్యాహ్నం భోజనమయాక 'నన్ను యీ సాయంత్రం డిస్‌ఛార్జ్ చేస్తారా?' అన్నాడు జగన్నాధం.

'మహారాజల్లే!...ఆ నాటిరాత్రి నేను ఖచ్చితమైన జవాబు చెప్పలేక పొయ్యాను. ఆ శేషించిన ప్రశ్నకు ఇప్పుడు జవాబు...'

ఆమె మాట పూర్తిగాకముందే 'జానకీదేవీ! మీ జవాబేమిటో నాకు తెలుసు. కనుక మీరు చెప్పనవసరం లేదు' అన్నాడు జగన్నాధం.

'అంటే...?...అర్ధమేమిటి?'

ఆమె మొహం వెలవెలబోతోంది. ఊహించని అపజయమేదో ఎదురైనప్పుడు పొందే నిరాశ ఆమెను ఆవరించేందుకు సిద్ధంగావుండగా కలిగే భయం కనిపిస్తోంది.

'అర్ధమేం లేదు...నేను సాయంత్రం వెళ్ళిపోతున్నాను—అంతే!'

'ఐతే నా సంగతేం చేస్తారు?'

'నా స్థితి ఎటో తేలేవరకూ, నీ వెలా నిర్ణయించుకోలేక పొయ్యావో, నేనూ నిర్ణయాన్ని చివరిదాకా దాచివుంచాను. ఇప్పుడు నీ నిర్ణయాన్ని, నా నిర్ణయం ఖండిస్తోంది...'

జానికి దిమ్మెరపోయింది. ఎండమావును నమ్ముకున్న పాంధుని స్థితిలో పడింది.

'ఇదా చివరికి మీరనేది? ఆడపిల్లను నమ్మించి, ప్రణయం జరిపి చివరకు నట్టేట్లో ముంచటమేనా?...మీరు ఎగతాళిగా మాట్లాడకండి—'

'నేను చాలా సీరియస్‌గా చెపుతున్నాను. నేను నిన్ను స్వీకరించలేను'

'ఎందుకని? నిన్న మొన్నటిదాకా మీరు చూపిన ప్రేమంతా నటనేనా?'

'కారణాలు అడగొద్దు జానకీ! జీవితంలో ఎదురయ్యాం; విడిపోతున్నాం; బహుశా మళ్ళీ మనం ఎన్నటికీ కలుసుకోం. అందుకు విచారం లేదు... నేను నిన్ను నమ్మించి మోసంచేసిందేమీ లేదు—'

'లేదా?' అందామె విచారంతో నిండిన కంఠస్వరంతో 'యీ ఉద్దేశం వున్నవాళ్ళు ఇంతదూరం ఎందుకు రానిచ్చారు? నేను నమ్మనట్లయితే, ఇప్పుడీ స్థితిలో ఎందుకు వుంటాను?'

'జానకీ! నేను నిన్ను మోసంచేయలేదని మరోసారి చెపుతున్నాను. ఆ మాటకొస్తే నీవే నన్ను మోసం చేసేందుకు సిద్ధమయావు—'

'నేనా?...మీకు దృష్టివొచ్చాక, మతిపోలేదు కదా?'

నిర్లక్ష్యంగా నవ్వాడతను. 'లేదు. ప్రమాదంలో దెబ్బతిన్నది కళ్ళు కాని, మతికాదు. మతి దెబ్బతిన్నట్లయితే నిన్ను స్వీకరించి ఉండేవాణ్నేమో?...నాకీ దృష్టి రానట్లయితే నన్ను నిరాకరించేదానివి కదా! అది మోసమయ్యేది కాదా? నన్ను యథాతథంగా గాక, నా చుట్టూవున్న ఇతర పరిస్థితుల బాగోగులమీద ఆధారపడేటంత బలహీనమైనది నీ ప్రణయం. ఎప్పుడైతే నీవు గోడమీది పిల్లివాటానికి పడ్డావో, అప్పుడే, ఆ క్షణం లోనే నిర్ణయించుకున్నాను—నీకూ నాకూ పొత్తు కుదరదని.' అన్నాడు.

'నన్ను కిందికి తోసేసే ఉద్దేశ్యంతోనే ఎంత ఎత్తు తీసుకెళ్ళారు! అయాచితంగా ఎన్ని ఆశలుపెట్టారు! ఎంతమంది రోగులు వొచ్చిపోవటం లేదు కనుక? మీరూ అందరి మాదిరేవుంటే నాకీ బాధ తప్పేదికదా!' అందామె ఖిన్న వదనంతో.

'అప్పుడేదో అనుకున్నాం; కాని నీవుమాత్రం అనవసరంగా ఎందుకింత దూరం వొచ్చావో ఇప్పుడు చెప్పలేవు కదా! ఆ మైకంలో ఉభయులమూ పొరబడి ఉండొచ్చు. అందువల్ల మునిగిపోయిందేముంది?...జానకీ! ఒక్క— శరీరసౌందర్యానికే మానవులు మూర్ఛపోవటం నిజమైనట్లయితే, అందచందాలు లేని వాళ్ళందరూ దుఃఖితులే అయేవాళ్ళు కదా!'

'ఇప్పుడీ మెట్ట వేదాంతంలో పడ్డారు! ఆ నాడు చెప్పిన కబుర్లకూ, యీ మాటలకూ ఏమన్నా సంబంధం వుందా?'

'మనుషులకే సంబంధం లేకుండా పోతున్నప్పుడు, మాటలకు సంబంధం ఎందుకుంటుంది జానకీ? నీ అభిప్రాయాన్ని మార్చుకునేందుకు నీకు ఎంత అవకాశం, స్వేచ్ఛా ఉన్నవో, నా అభిప్రాయాన్ని మార్చుకునేందుకు నాకూ అంత అధికారంవుంది కదా!...యీ ఉద్రేకమంతా తగ్గించుకొని ప్రశాంతంగా ఆలోచిస్తే నీకీసత్యం తప్పకుండా తెలుస్తుంది-

వికటంగా నవ్విందామె: 'ప్రశాంతంగా ఆలోచించటం! మీరు పోతూపోతూ నా మనశ్శాంతిని కూడా పట్టుకెళ్తున్నారు. మళ్ళీ మామూలు మనిషయ్యేందుకు కొంతకాలం పడుతుంది. మీ గాయాన్ని మాన్పుకున్నారు; నాకు గాయం కలిగించి వెళ్తున్నారు. మీకు సేవచేసినందుకు, హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించినందుకు యీ మాత్రం ప్రతిఫలమన్నా వుండొద్దా?' ఆమె సన్నగా ఏడ్వసాగింది.

తర్కించటం వల్ల యీామె చాలా బాధపడుతుంది. అందువల్ల సమాధాన పడగుకూడాను.ఏదో తన అక్కసు తీర్చుకునేందుకు, యీామెపట్ల తన ద్వేషాన్ని వెలిబుచ్చేందుకు మాత్రమే యీ సంభాషణ ఉపయోగపడుతుంది. అదీగాక అవతల రాధాదేవిని కలుసుకోగల సన్నివేశాన్ని తలుచుకుంటూంటే, యీ సంఘటన ఎంతో పేలవంగానూ, అనవసరంగానూ తనకు తోచింది. యీామె తనను నిజంగా ఎంత ప్రేమించి వున్నప్పటికీ తాను నిస్సహాయుడుగానే ఉండిపోక తప్పదు.

'జానకీదేవీ! యీ నిరాశను ఎదుర్కోగల శక్తి సామర్థ్యాలు నీకున్నవి. కాలం గడుస్తే అంతా మరిచిపోవొచ్చనే సంగతి నీకు తెలుసు. ఎన్ని అపజయాల్ని ఎదుర్కొన్నప్పటికీ, జీవితాన్ని సాగించగల గుండె ధైర్యం నీకు వున్నందుకు అభినందిస్తున్నాను' అన్నాడు.

'మళ్ళీ పొగడటం సాగించారా? నేనేం మీ వెంటపడతాననీ, మిమ్మల్ని బతిమాలి భంగపడతాననీ భయపడ్డారు కాబోలు! నా పొరపాటు వల్లనే ఇదంతా జరిగిందేమో? మొగవాళ్ళ మాటల్ని నమ్ముతున్న ఆడదానికి మొదటినుంచీ ఇలాటి మర్యాదలే జరిగిన సంగతి నాకు తెలుసు; ఇప్పుడు అనుభవంలోకి వొచ్చింది—అంతే!' అందామె.

తన నెత్తిన పాలుపోసింది. యీామె ఎంత తీవ్రమైన గాయానికి గురైందో, దాన్ని మాన్పటం తనకు సాధ్యమో కాదోనని భయపడు

తున్నాడు. అన్నిటినీ మించి, తన కాళ్ళకు చుట్టుకొని, ఇక్కడ రభస చేయటం మొదలు పెట్టినట్లయితే, ఎంత గొడవవుతుందో! ఎలాగో తను, తప్పించుకొ గలిగినప్పటికీ ఎంతమంది దృష్టిలో తను—నీచపరచ బడతాడోనని ఆలోచిస్తూన్న తనకు, అతి క్లిష్టంగా కనిపించిన యీ చిక్కుకు, దూ ముడి దొరికినట్లయింది.

'జానకీదేవీ! మరోసారి ధన్యవాదా లందుకోండి. జీవితపు గమనం తో మీరు సరిసమానంగా పరుగెత్తగలరు. మీలాంటి వాళ్ళు ప్రపంచంలో చాలా కొద్దిమంది. తగిలిన గాయాన్నిగూర్చి విచారించటంకన్న, దాన్ని మాన్పుకునేందుకు వెంటనే ప్రయత్నించగల తెలివితేటలున్నవి మీకు. మీరు సుఖపడగలరు—తప్పక!'

జానకి మొహం కళ కళ్ళాడింది. ఒకపక్క తాను ఎదుర్కొగలిగిన అపజయం, మరోపక్క తన మనోబలాన్ని రూపించగలిగింది. ఈ సంగతి జగన్నాథం గ్రహించ గలుగుతాడనీ, అప్పుడు నిజంగానే అతను దిమ్మెర పోతాడనీ ఆమె అనుకున్నది అబద్ధం కాదు. తన గుండె నిబ్బరాన్ని జగన్నాథం మెచ్చుకోకుండా ఉండలేక పొయ్యాడు.

'నా సుఖాన్ని కోరిన మీకుకూడా సుఖం లభ్యమవగలదు. పరిస్థితుల్ని అనుకూలంగా తిప్పుకొగలిగిన సామర్థ్యం మీకువుంది; అది నాకు చేతకాదు కనుక, ఇక మిగిలింది పరిస్థితులకు అనుకూలంగా మారటమే కదా!' అందామె.

'ఏదైతేనేమి—జీవించటం ఒక కళ అనుకునేట్లయితే, ఆ కళ మీకు బాగాతెలుసు...పోనీండి జానకీదేవీ! మనం మిత్రుల్లాగే విడిపోతూన్నందుకు చాలా ఆనందంగా వుంది. ఇలా హృదయాలను విప్పుకొని మాట్లాడగలుగుతే జీవితం ఎంత హాయిగా, సాఫీగా సాగుతుంది!'

'నేనీ మిత్రత్వాన్ని కూడా గుర్తుంచుకొ దలచలేదు. అదంతా ఒక కల అని నన్ను నేను నమ్మించుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తాను—అంతే!'

'కల!' అన్నాడు జగన్నాథం 'కలే! జీవితమే ఒక కల! కలలు మన ఇష్టప్రకారం ఎలారావో, జీవితంకూడా మన ఇష్టానుసారంగా నడవదు: కనుకనే అంత ఇంటరెస్ట్! మరీ అనుకోని ప్రమాదాలు వొస్తూంటే జీవిత గమనమే మారుతూ, దానికొక వేగం, కొత్త వన్నెలూ వొచ్చి

పడుతూ, గొప్ప సస్పెన్స్‌లో పూగిపోతూ, వేగంగా సాగిపోగలుగుతున్నాం...ఇదంతా లేకుంటే జీవితం నిస్సారమే కదా!'

'సరే—జీవితాన్నిగూర్చి ఆలోచిస్తూండండి...నాకు పనివుంది—వొస్తాను మరి—' అని వెళ్ళిందామె. రాధాదేవి సంగతి యీమెకు చెపుదామనుకున్నాడు కాని, అనవసరమని సరిపెట్టుకున్నాడు. చివరకు ఆ సాయింత్రం తనను సాగనంపేప్పుడు జానకీదేవి చాలా సంతోషంగా వున్నట్లే కనిపించింది. ఇంత తక్కువ వ్యవధిలో జానకి ఇంత తేలిగ్గా మారగలుగుతుందని అనుకోలేదు. ఆమె ప్రణయం బొత్తిగా బలహీనమైనదై వుంటుందా?...కాదు...మొదట్లో ఆమె తన నిరాకరణకు తలక్రిందులైంది; కాని వెంటనే తట్టుకుంది. ప్రతి వ్యక్తికీ ఒకోరకం వేదాంతం వుంటుంది; అదే ఆ వ్యక్తిని నడిపించేది. అలాటి వేదాంతమే జానకిని ఎప్పుడూ ఆనందంవైపే తోస్తూ వుంటుంది...జానకిలాటి వాళ్ళు యీ ప్రపంచంలో తప్పకుండా కావాల్సింది ఏనాటికన్నా సాధించగలుగుతారు. ఒకవేళ సాధించలేక పోయినా, కుంగిపోయి విచారపడరు!

'వొస్తాను జానకీదేవీ!' అని ఆమెకు నమస్కరించాడు.

ఆమెకూడా ప్రతి నమస్కారం చేసింది.

బండి రేపిన దుమ్ములో ఒకరికొకరు కనిపించనంతవరకూ, జేబురుమాళ్ళు గాలిలో ఊగుతూనే వున్నవి.

10

రైలులో ఎంత ప్రయత్నించినా నిద్రరావటంలేదు. మిగతా ఇద్దరు ప్రయాణీకులూ లైట్లు ఆర్పి నిద్రిస్తున్నారు; ఒకడు గుర్రుపెడుతూ, తను నిద్రపోతున్నానని హెచ్చరిస్తున్నాడు కూడాను. వీళ్లు ఇంత హాయిగా ఎలా నిద్రపోగలుగుతున్నారో? తనకు కలిగిన అనుభూతుల్లాటివి వీళ్ళను వేధించటం లేదు కాబోలు! లేక ఆ అనుభూతులన్నిటికీ అలవడి పోయారేమో? ...వినా తన సంగతి ఆలోచించుకోక, వీళ్ళందరి సంగతీ ఎందుకు?

పూర్వం ఎప్పుడో, ఎక్కడో కొంతమంది మహాపురుషులు అద్భుతాలు చేశారనీ, అద్భుతాలు జరిగినవనీ అంటారు. ఇదివరకు ఇలాటి కాకమ్మకబుర్లు తను నమ్మేవాడుకాదు. జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే ఇప్పుడు

తన జీవితంలో జరిగిన యీ సంఘటనలన్నీ అద్భుతాలు కావా? అద్భుతాల కోసం తను ఎదురు చూడలేదు; కాని అవ్వే తనను వెతుక్కుంటూ వొచ్చి చుట్టు ముట్టినవి.

ఒకో సంఘటనలోని 'కీడు'ను గూర్చి విచారిస్తాం కాని, ఆ కీడు వెనుకదాగిన మేలు బైట పడేవరకూ, తెలిసిరాదు. తనకు కళ్లు పోవటం, మళ్ళీ రావటం! ఇంతకు మించిన అద్భుతం ఏముంది? ఆ కీడును ఆశ్రయించిన 'మేలు' రాధాదేవి రూపాన ఎదురైంది; కాదు-ఎదురై తన హృదయాన్ని అర్పించి, వరించి, తరింపజేసింది. దురదృష్టాలవలెనే అదృష్టాలు కూడా గుంపులు గుంపులుగా వొచ్చిపడుతూంటవి కాబోలు!

యీ వొచ్చిన దృష్టి మళ్ళీ పోతుందేమో నన్నంత భయంతో నిద్ర రావటం లేదేమో ననిపించింది. ఐనా మేలుకున్నప్పటికీ చుట్టూవున్న చిమ్మ చీకటిని చీల్చుకుంటూ పొయ్యే రైలుమోత ఒక్కటే వినిపిస్తోంది; బైట కొండలే ఉన్నవో, పుట్టలే ఉన్నవో, చెట్లే ఉన్నవో, దెయ్యాలు నాట్యమే చేస్తున్నవో తెలియటంలేదు. మేలుకొన్నా చూడలేని ఆ దృశ్యంలో తనకు నిద్రపట్టకుండా చేయగల సామర్థ్యం ఉండేందుకు వీల్లేదు.

శరీరం విశ్రాంతి తీసుకుంటూన్నప్పటికీ, మెదడు పనిచేస్తూనే తనకు నిద్రరానివ్వటంలేదు. ఔను...అదంతా తలుచుకొని తను పులకరిస్తున్నాడు. తెల్లారేప్పటికి తనా స్టేషన్కు జేరుతాడు. అక్కణ్నుంచి ఆరు మైళ్ళూ బండిమీద వెళ్తాడు. రాధాదేవి తనను చూడగానే వొచ్చి కాళ్ళమీద పడుతుంది. తనకు కళ్ళొచ్చినందుకు ఆనందాశ్రువుల్తో తన పాదాలు కడుగుతుంది. ఆ ఇలవేల్పు దర్శనంలో తను పావనమౌతాడు...

రాధాదేవి ఎలా వుంటుందో తెలీయదు. ఆమె తనను గుర్తించగలదు కాని, తానామెను గుర్తించలేదు. ఐతేనేం—ఆమె కంఠస్వరం తనకు బాగా తెలుసు. కరుణాపూరితమైన ఆమె మాటలకు ఎండిమోడైన హృదయాలే చిగిరిస్తవి!

తన ఊహాపథంలోని రాధాదేవికీ, నిజమైన రాధాదేవికీ తేడా వుండొచ్చు. కాస్త కుడిఎడంగా సరిపోతారు...ఆమెను తన వెంట తీసుకొని వెళ్తాడు. ఇన్నాళ్ళూ తనను పెళ్ళిచేసుకోమని సలహాలిచ్చిన మిత్రులకు మరి శ్రమవుండదు...ఆ జీవితాన్ని తలుచుకుంటేనే ఇంత గొప్పగావుంటే —ఇక అనుభవిస్తుంటే...!

లైటువేసి గడియారం చూశాడు. ఒంటిగంట దాటింది; అవలిం తల్ని తోసుకుంటూవొచ్చే తలపుల తాకిడి వేడి తగ్గలేదు. ఒకపక్క ఆకాశం ఎర్రబడింది; చంద్రోదయ సమయం...అలాగేచూస్తూ కూర్చు న్నాడు. చందమామ మెల్లిగా బైటపడుతున్నాడు. ఎంత చల్లగా, అం దంగా వున్నాడు! భూమిమీద పుట్టాక, మొట్ట మొదటిసారి చందమామను చూసినప్పుడు కలిగేటంత ఆనందం కలిగింది. వెన్నెల వొత్తుగా, గమ్మ త్తుగా భూమిమీదికి జారుతోంది; పోగులు కనిపించని సాలెగూడల్లే ఆవరిం చేసింది. తెల్లారితే వుండని యీ వెన్నెల్ని గూర్చిన దిగులుకూడా ఆరంభ మైంది. యీ తాత్కాలికంగా వుండేవాటికే యీ విలువలూ, ఆతృతాను. జీవితంకూడా తాత్కాలికం కనుకనే ఎంతో 'ఇంటరెస్ట్'ను కలిగిస్తోంది. చంద్రుడు ఎప్పుడూవుంటే, వాడి మొహం చూసే వాడుండడు కదా!

—అంతేకాదు; జీవితంలోని కొన్ని వెన్నెలరాత్రులే పిచ్చెక్కి స్తవి, మరి కొన్నిటిని గూర్చి అసలు తలచనే తలచం...ఎందుకని? పిచ్చె క్కించిన వెన్నెలలోని విశేషం, తలచని వెన్నెలలోని లోపం ఏమిటి? బహుశా వెన్నెల ఎప్పుడూ ఒక్కటే! మార్పల్లా మనిషి 'మూడ్'లోనే నన్నేందుకు సందేహమేమిటి? భోజనం రుచి, వంటకాలమీదకన్న, ఆకలి మీదనే ఆధారపడివుండటం తనకు తెలియదా?

ఎంత విచిత్రం—యీ చంద్రుడు! నీకు కావాలంటే ప్రకాశిం చడు; అక్కర్లేదంటే ఊరుకోడు. ఎవరేమనుకున్నా, ఎవరు అనుభవిం చనీ, మాననీ తనపని చేసుకొనిపోతాడు...ఇదేవేళ, రాధాదేవికూడా మేలుకొని యీ చందమామను చూస్తూ, తననుగూర్చి ఆలోచిస్తూవుంటుం దేమో?...ఎందుకు కాకూడదు? తనవలెనే ఆమెకూడా చందమామను గూర్చి ఆలోచిస్తూ తనలోతాను మధన పడుతూంటుందేమో? ఒకే చంద మామ, ఇద్దరు వ్యక్తులకూ ఒకేరకం అభిప్రాయాల్నిచ్చి కలిపేందుకు ఉప యోగపడుతున్నా డనిపించింది.

రాధాదేవి స్మరణే ఇక జీవితంలో తనకు మిగిలేది. ఇంత పెద్ద జీవి తాన్ని తరిచి, తాను పొందిన అమృతమామె! ఎంత తరిచినా చివరకు మిగి లేదేమీ లేక నిరాశతోనే మట్టిలో కలిసిపోవాల్సిన దురదృష్టం తనకు దూరంగానే వుంది...రాధాదేవికూడా ఇలాగే అనుకుంటుంది...రేపు ఆమెను అడిగినప్పుడు అంతా తెలుస్తుంది.

యీ వెధవ రైలు చకచకా పోదేం? యీ ఇంజన్ డ్రైవర్‌కుకూడా ఒక ప్రియురాలుండి, ఆమె ఎదురుచూస్తూ వున్నట్లయితే తెలిసేది! కాలం స్తంభించిందేమో నన్నంత ఆతృత వేధిస్తోంది. కాలాన్ని భాగాలు చేసుకొని చూస్తుంటే మరీ చిల్లరబేరం తాలూకు తలనెప్పి, కొద్దికొద్దిగా తెలియకుండానే జారిపోతోందనే భయం కలుగుతూన్నవి.

జీవితం ఎంత చిత్రమైనది! జీవితాన్ని గూర్చి రాయమంటే ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క అభిప్రాయాన్నిస్తారు కాబోలు! జీవితాన్ని గూర్చి ఇన్నాళ్లూ తనెన్నిసార్లు తర్కించుకొన్నాడు! రకరకాల ఆలోచనల సారంగా ఒక అభిప్రాయం కలగటం, కొన్నాళ్ళయ్యాక మళ్ళీ మారటమూను...ఇప్పుడు జీవితాన్ని తనేమనుకుంటున్నాడు?

ఇది ఒక వ్యాపారం; బేరం లాటిది. జీవితం చంపుతానని బెదిరించింది; తను బలిమాలుకుంటే కళ్లు లొట్టపడుస్తానంది; మళ్ళీ తను భంగపడితే—కాదు రాధాదేవి ప్రార్థిస్తే-యీ సారికి వొదిలాను పొమ్మన్నది... అలాగే రాధాదేవిని తనకు ఇమ్మని ప్రార్థిస్తే జీవితమనే వ్యాపారి ఒప్పుకున్నాడు. ఇదే విధంగా జానకి తనను ఇమ్మని అర్థిస్తే ఇవ్వలేదు. ఇలా గీకి గీకి బేరమాడి రాధాదేవిని పొందాడు తను! జీవితం వ్యాపారం గాక మరేమిటి?

చందమామ బాగా పైకి ఎగబాకాడు. తననుచూసి నవ్వుతున్నా డనిపించింది...కాదు చందమామను చూసే తను నవ్వుతున్నాడు...అలాగే ఎంతోసేపు మేలుకున్నాక, తనకు తెలియకుండానే కునుకుపట్టింది... తెల్లారి లేచాక, తర్వాతి స్టేషనే తను దిగేదని తెలిసి ఆమితానంద మైంది.

దిగాల్సిన స్టేషన్ రాగానే ఆతృతతో దిగాడు; తనతోపాటు చాలా కొద్దిమంది ప్రయాణీకులే దిగారు. అసలీ ప్రాంతంలో ఒక ఊరున్నదనీ, అక్కడ ప్రణయ దేవతావతారంలో రాధాదేవి వున్నదనే సంగతి తనొక్కడికే తెలుసు. ఆదీమంచిదే—ఇలాటి కొన్ని రహస్యాలు జీవితాన్ని నడిపించి, మురిపించి ముందుకు సాగనిస్తున్నవి. ఇలాటి రహస్యాలే విజ్ఞానాన్ని కొద్దిమందికే దక్కేట్లుగా చేసినవి; మనిషి వ్యక్తిత్వాన్ని కాపాడుతూన్నవి కూడాను.

ముందుగా వైర్ చేసివుంటే రాధాదేవిని ఇక్కడే కలుసుకునేవాడు కదా! తనకీ ఆతృత, దోవతెలీని పాంథుడుపడే ఆవేదన వుండేదికాదు

కదా...కాదు. తనకోసం ఆమె ఇంతపొద్దున్నే వొచ్చే శ్రమను తప్పించాడు. అసలు అనుకోకుండానే ఆమెను కలుసుకుంటే బావుంటుంది. అంతా ముందుగా తెలుస్తే సారస్యం ఏముంటుంది కనుక?

తను వెళ్లాల్సినవూరు ఆరుమైళ్ళు. చేతిసంచీ తప్ప మరేంలేదు. బైటికివొచ్చి చూస్తే ఇవ్వాళో రేపో యీ మాయ కాయాన్ని త్యజిస్తాననే స్థితిలోవున్న గుర్రం కట్టబడిన బండివుంది. ఒకందుకు సంతోషంగా వుంది—గుర్రానికి తగినబండి అది; బండికితగిన పీరులాంటి సాయిబు. ఇప్పుడు తనకు ఇదేదిక్కు. నడుస్తే దీనికన్న ముందువెళ్ళగలడేమో కాని, దారి తెలియదాయె! అందుకని బండిని రెండు రూపాయిలకు బేరమాడి ఎక్కి కూర్చున్నాడు.

గజమొక మైలుగా నడకసాగించింది బండి. పోయినకొద్దీ దూరం పెరుగుతోందో, తరుగుతోందో తెలియడంలేదు. విసుక్కున్నాడు; గుర్రాన్నీ, బండివాణ్నికూడా తిట్టుకున్నాడు. తన తిట్లకూ, దీవెనలకూ ఫలితంలేదని తేలాక మెదలకుండా ఊరుకున్నాడు. దారంతా ఒకటే గతుకులు. గమ్యస్థానంజేరాక ఎముకలకు టంకాలు వేయవలసి వొస్తుందేమో?...ఏమైనా తను కలుసుకోబొయ్యే రాధాదేవినిగూర్చి తలుచుకుంటే యీ బాధలన్నీ ఒక లెక్కలోవి కావు.

ఎలాగో ఎనిమిదింటికి ఆ పల్లెటూరు జేరాడు. బండి ఎవరింటికి వెళ్ళాలని అడిగాడు, బండివాడు.

'రాధాదేవి...అదే...రాధ!'

'రాధ?...ఏరాధ?.. ఎవరు?'

ఎవరని చెప్పగలడు తను? ఆమె ఎవరో, ఎలా వుంటుందో తనకు తను చెప్పుకోగలడుకాని, మరొకరికి తెలియచెప్పటం ఎలా?

'అదే.. ఆసుపత్రిలో నర్సుగా వుంటుందే...యీమధ్య ఆమె తల్లికూడా పోయిందే...' అని నీళ్ళునమిలాడు జగన్నాథం.

బండివాడు కొంస్త ఆలోచించి 'ఓ...రాధా...!' అని ఆశ్చర్యంగా జగన్నాథంవైపు ఎగాదిగా చూసాడు. వాడి చూపులకు అర్థం తెలియక జగన్నాథం వేరొకదిక్కు చూశాడు.

బండి సాగింది. ఇది సుందరమైన పల్లె అనుకున్న తనకు చాలా నిరాశకలిగింది. ఎదురైన ప్రతివాళ్ళూ తనను ఎగాదిగా చూడటం,

చూపులతోనే గాయపరుస్తున్నట్లు భావించాడు తను. తనను దేవదూతగా భావిస్తున్నారో, వింత మృగంగా లెక్క వేస్తున్నారో తెలియలేదు.

బండి దాదాపు వూరి చివరకు వొచ్చింది. పూరిళ్ళు తప్ప మరేం లేవు. ఏ ఇంటిని చూసినా అనారోగ్య వాతావరణం కనిపిస్తోంది. రాధా దేవి ఇలాటి పూరింట్లోనే వుంటోందా?

'ఎంతదూరం?

'అదుగో... ఆ కనిపించటంలా—తాటిచెట్టు—అక్కడ' అన్నాడు బండివాడు చరణాకోలుకర్రతో చూపుతూ.

కళ్ళు పెద్దవిచేసి చూశాడు.. మామూలు పూరికొంప! కాకపోతే మిగతావాటికన్న కాస్త శుభ్రంగావున్నట్లు తోచింది. ఐతేనేం — తను యీ పూరికొంపకోసంకాదు వొచ్చింది ... ఇందులోని శాపగ్రస్తయి నివశించే తన దేవత రాధాదేవి కోసమాయె! బంగారం మట్టిలోనే కలిసి వుంటుంది మరి!

ఇంటిముందు బండాగింది. ఒక్క ఉదుటులో కిందికి దూకాడు జగన్నాథం. ఇల్లు గొళ్ళెం పెట్టివుంది. ప్రశ్నార్థకంగా బండివాడివైపు చూశాడు.

'నీళ్ళకు పోయివుంటుంది.—' అన్నాడు వాడు.

బండివాడికి డబ్బిచ్చి, మట్టి అరుగుమీద కూలబడ్డాడు. దృష్టికి కనిపించిన ప్రతి చీరకుచ్చెళ్ళనూ రాధాదేవిగానే భావించసాగాడు. వాళ్ళు యీ ఇంటివరకూ రాకపోవటంతో నిరాశ చేసుకుంటున్నాడు... ఇది వూరికి చివరి ఇల్లు. ఇక్కడ రాధాదేవి ఎలా వుండగలుగుతోందో? ఐనా ఆమె పెంపుడుతల్లి కదా ఇక్కడ వుండేది? రాధాదేవి చాలారోజులు యీ ఇంట్లోనే గడిపి వుంటుంది. ఆ కారణంగానే ఇది తనకు పవిత్రస్థలం!

నిమిషాలు యుగాలుగా దొర్లుతూన్నవి. ఇంతవరకూ ఎలాగో ఆగ గలిగిన తను, ఇక ఓర్పుకోలేని స్థితిలో కాలుకాలిన పిల్లివలె అటూ ఇటూ తిరగ సాగాడు...సందుచివర గచ్చకాయరంగు చీర కనిపించింది...రాధా దేవయి వుంటుంది! నిదానంగా చూశాడు...కాదేమో? విధి తన ఓర్పును పరీక్షిస్తోంది...ఆ వొచ్చేఆమె రాధాదేవి ఐవుండేందుకు వీల్లేదు. రాధా దేవి నడకే హంసనడక. సముద్ర కెరటాలవలె కదులుతూ వొస్తుండాలి. ఆమె ఆకృతి, ఎత్తు, వొడ్డు, పొడుగు మొదలైనవి యిటువొచ్చే వ్యక్తిని

పోలివుండటం లేదు...కాదనుకొని మళ్ళీ తన వలపు తలపుల్లోకి కొట్టుకొని పోయ్యాడు.

ఆమె వొచ్చి వొచ్చి యీ ఇంటిముందే ఆగింది. ఎవరై వుంటారా అని ఒక్కక్షణం ఎగాదిగా చూశాడు. బహుశా రాధాదేవి దాసీదై వుండొచ్చని పించింది.

...కాని ఆ చిరునవ్వుతో, చేతిలోని పాలగ్లాసు కిందపెడుతూ నమస్కరించింది. ఏమిటీ! యీమె-రాధాదేవి కాదుకదా? ఒక్కక్షణంలో మనసులో రామరావణయుద్ధం ఆరంభమైంది. యీమె రాధాదేవి ఐవుండ దని అంతరాత్మ పీకేనొక్కుతున్నాడు. మరి రాధాదేవి కాకుంటే తన కెందుకు నమస్కరిస్తుంది?

'రాధాదేవి ఎక్కడున్నారు?' అన్నాడు అనుమానం తీరక.

'మీ కెదురుగా!' అందామె, తీయని కంఠంతో.

సందేహంలేదు-యీమే రాధాదేవి! విధి తనకు ఇంత కఠిన పరీక్షను పెడతాడని ఎన్నడూ అనుకోలేదు. యీమెను ఒక్కసారి జాగ్రత్తగా పరిశీలించాడు.

చతురస్రమంగావున్న మొహం, చెదలుపట్టిన గోడల్లేవున్న ముశూచి మచ్చలు; ఆ వ్యక్తికి సంబంధించని ముక్కూ, చెవీ, నోరూ అతికినట్లున్నవి కాని, వాటికొక తీరే లేనట్లువుంది; కళ్ళల్లో జీవకళ వుంది కాని, దాన్ని మింగేస్తూన్న మూఖకళ భరించలేనిది. పొట్టిగా, గున్నేనుగల్లే దొర్లుకుంటూ వొచ్చిందీమె. తనను నూతిలోకితోసి, మరి పైకి లేవకుండా యీ బరువు మీద వేసేందుకేమో?

కాళ్ళకింద భూమే కంపించింది; మూర్ఛ పర్యంతమై అతికష్టంమీద నిలవ తొక్కుకున్నాడు... తన హృదయంలోని రాధాదేవికీ, యీమెకూ ఎక్కడా పోలికలేదు. కష్టపడి ఉత్తరధృవం చేరాక, దక్షిణధృవం ఎంత దూరమో తెలిసినట్లయింది. యీమెను - యీ అనాకారిని తనెలా ప్రేమించగలిగాడు? అదంతా కలే ఐతే, తప్పకుండా అది పీడకలే ఐవుండాలి. ఆ పీడకలంతా కరిగిపోగలిగినా, నాయకీనాయకులైన తా మిద్దరూ సజీవంగా మిగిలిపోవటమే శోచనీయం!

ఆమె దగ్గిరికి వొచ్చి కదిపాక మళ్ళీ వర్తమానంలోకి పడ్డాడు.

'ఎందుకలా వొణికిపోతారు? నేనే రాధాదేవిని!... లోపలికి

రండి—' అని చెయ్యిపట్టుకొని తీసికొని వెళ్ళింది. నులకమంచంమీద కూర్చోబెట్టింది. దుర్బలునివలె, నిస్సహాయునివలె తయారైంది అతని పని! కదలలేదు; మెదలలేదు. వందల వోల్టులకరెంట్ ఇంకా శరీరంలో ప్రవహిస్తోంది.

'ఏమండీ! మాట్లాడరేం?... మీదృష్టి వొచ్చినందుకు నాకెంతో ఆనందంగా వుంది...నేను చెప్పలేదా - భగవదనుగ్రహం వుంటుందని?' అందామె.

ఇంతకు పూర్వంకూడా ఆ భగవానుడు దయామయుడనే తనూ భ్రమపడ్డాడు; కాని ఆ దయ వెనుకదాగిన యీ నిర్దాక్షిణ్యం సంగతేమిటి? తనకు దృష్టినిచ్చింది యీ కురూపిని చూసేందుకా?

ఎలా అన్వయించుకోవాలన్నా కుదరకుండా వుంది. ముందసలు మాట్లాడాలి...కాని ఏం మాట్లాడాలి? ఎలా మాట్లాడాలి? తన అంతరాత్మకే తాను జవాబు చెప్పలేక పోతున్నాడు.

ఆమె తన భుజం పట్టుకొని కదుపుతోంది. మూర్ఛిల్లటం ఒక్కటే తక్కువగా మిగతా లక్షణాలన్నీ ఆమెకు కనిపిస్తున్నవి. జగన్నాథం మొహమంతా స్వేదబిందువులతో నిండిపోయింది. అగ్నిపర్వతం పగిలి వెలువడే లావా లాగుండా చెమట! లోని తెక తెకకు ఉడికిపోతున్నాడు.

రాధాదేవి పమిటచెంగుతో మొహంతుడిచి, మంచినీళ్లు పట్టింది. ఆ తరువాత విసనక్రరతో విసరసాగాక, జగన్నాథం మళ్ళీ యీలోకంలో పడ్డాడు.

'ఏమండీ — ఏమైందీ?... నాకు గాబరాగా వుంది... చెప్పండి. మాట్లాడండి ముందు—' అందామె ఆతృతతో.

బాగా తెలివి వొచ్చినట్లయింది; మరొక్కసారి తన ఆరాధ్యదైవాన్ని చూడాలనుకున్నాడు. కాని వెగటేసి, షాక్ తగులుతుందేమోనన్న భయం కలిగింది. వినప్పటికీ చూడకుండా ఉండలేకపోయాడు. అనుమానం వేసి కళ్లు నలుచుకొని మరీ చూశాడు.... అదేరూపు! మానసికంగా మార్పేమైనా వుండాల్సిందేకాని, భౌతిక నేత్రంచూసేదాంట్లో పొరపాటేమీ లేదని ఖచ్చితంగా తెలుస్తూనే వుంది.

రాధాదేవిలో కలిగిన సంచలనం చూస్తే జాలివేసింది. తనిలా ఎందుకు తలక్రిందులయ్యాడో ఎలా చెప్పడం? పాపం — ఏమనుకుంటుందో?

'ఏమండీ - మాట్లాడరూ?' అంది బతిమాలుతూ.

కళ్ళుమూసుకుంటే, ఆ మాటల మాధుర్యం, ఆ వ్యక్తిత్వపు గొప్ప తనం తెలుస్తోంది. కాని తనకు దృష్టివొచ్చింది కనుక, కళ్లుమూసుకో గల గటం కుదరదు.

'ఏంలేదు...ఏదో గుర్తొచ్చి—' అన్నాడు.

'ఉండండి—వేడికాఫీ తీసుకొస్తాను' అని ఆమె వంటింటివైపు వెళ్లాక కాస్త వూపిరి పీల్చుకోగలిగినట్లనిపించింది.

రాధాదేవి ఇలావుంటుందని తెలిసినట్లయితే, యీ ఊబి నేలమీద తానీ గాలిమేడను సృష్టించుకునేవాడు కాదుకదా! తనే కాకుండా, యీమెనుకూడా ఎవరెస్టు శిఖరం ఎక్కించాడు. తనను నమ్ముకొని, తనను ఆధారంగా చేసుకొని ఆమె యీ ఎత్తుకు వెళ్ళింది. తనిప్పుడు కిందికిదూకి భరాయించగలడు కాని, ఆమె...!

తలుచుకుంటే ఆశ నిరాశలమధ్య ఏర్పడిన యీ లోయను పూడ్చ టం తనవల్ల కాదు. యీ జీవితమంతా నిరర్థక మైనట్లయింది. తను జీవి తంతో బేరమాడి గెలుచుకున్నా ననుకున్నాడు; ఎంత పొరపాటు! చెల్లని నాణాన్ని గుడ్డిగా తీసుకున్నాడు—అంతే!

కనీసం జానకిముందు రాధాదేవి అందం — అందం! అందమనే విషయంమీద ఆలోచిస్తూంటే, రాధాదేవికి చోటెక్కడ? హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించిన ఆ జానకిని కాదని, మూర్ఖునివలె, హృదయాన్ని అర్పించిన యీ రాధాదేవి దగ్గరికివొస్తే, తన హృదయం ఇంత బరువెక్కు తుందని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు కదా! అసలు వస్తువు నీడనుచూసి, ఆవస్తువు సౌందర్యాన్ని అంచనా కట్టిన ఫలితమిది!

జానకిలాటి సౌందర్యవతి హృదయం పాషాణం! రాధాదేవి హృద యం నవనీతమే కాని, పైమెరుగేమీ లేదు. తానీవరకు నిజంగానే రాధాదేవి హృదయాన్నే ప్రేమించాడు. కాని యీనాడు 'హృదయాన్ని ప్రేమించ గలగటం' అసంభవంగానూ, కేవలం మతిభ్రమణం లాగూ కనిపించింది. లోకమేదో మనను మోసం చేస్తోందని వాపోతాంగాని, మనను మనం చేసు కునే మోసంలో, లోకంచేసేదాన్ని పోలిస్తే అదొక లెక్కలోకిరాదేమో!

కాదు—విధి తనను మోసంచేసింది. రాధాదేవికూడా మోసం చేసిందా? కావాలని చేసివుండదు...ఏమైతేనేం తనకుతాను మోసం చేసు

కునే అవకాశాలు ఏర్పడినవి. ఐతే ఇప్పటికీ మించిపోయిందిలేదు. తను మోసానికి గురికావటమా, లేక ఇతరులను — రాధాదేవిని మోసంచేసి చేతులు దులుపుకోవటమా? యీ రెంటిలో కళ్లున్న తనకు ఏది ఎన్నుకో దగ్గదో స్పష్టంగా కనిపిస్తూనే వుంది.

రాధాదేవిని అన్యాయంచేసి, ఒంటరిగా దిగవిడిచి పొయ్యేందుకు మనస్సు అంగీకరించటంలేదు. ఒకనాడు యీ మనస్సే రాధాదేవిని మెచ్చు కుంది కదా! ఇంద్రధనుస్సులాటి యీ మనస్సును అధీనంలో ఉంచుకో గలిగిన శక్తి తనకులేదు; దాన్ని తిట్టుకున్నప్పటికీ, ద్వేషించినప్పటికీ, తన సామర్థ్యం తెలిస్తే అది ఘర్కున మొహంలో నవ్వుతుంది. దీన్ని జయిం చేందుకు తాను యీ జన్మలో ప్రయత్నించటంకూడా వృథాయే!

పాపం — రాధాదేవి! ఆమె రూపానికి ఆమె కారకురాలు కాదు. కావలసిన రూపమే పొందగలిగేట్లయితే ప్రపంచంలో కురూపులు ఉండే వారు కాదు; అందగాళ్లూ వుండేవాళ్ళు కాదు! రూపానికి ఆమె బాధ్యత లేనిమాట నిజమే కాని, సౌందర్యా రాధకుడుగా పెరిగిన తా నామెను ప్రియురాలిగా స్వీకరించేందుకు శక్తి లేదు. చూస్తూ చూస్తూ ఎలా గోతిలో పడగలడు? రాధాదేవికి జీవితాంతంవరకూ కృతజ్ఞుడుగా వుండ గలడు. ఆమెను జీవితాంతం వరకూ పోషించనూ గలడు; భక్తితో ఆరా ధించి, పూజించగలడు,...కాని — ప్రేమించలేడు! ప్రియురాలిగా ఆమెను అంగీకరించలేడు.

యీ విషయాలన్నీ ఆమెతో చెప్పటమెలా? తను సగం చచ్చిన స్థితిలో పడ్డాడు... ఎలాటి నిరాశా సాగరంలో తను మునగానాం తేలా నాంగా వున్నాడో, ఆమెను తనస్థితికే తీసికొనిరావల్సి వుంటుంది. యీ ప్రణయపర్యవసానం, కన్నీ రేనని ఎన్నడూ అనుకోలేదు కదా!

రాధాదేవి తత్వంకూడా జానకి తత్వంలాటిదే ఐతే ఎంతబాగుండు! కాదు - రాధాదేవికి సజీవహృదయం వుంది. ఆమెలో ఎంత భూతదయ, జాలి ఉన్నవో, ఆమె ప్రణయంకూడా అంత బలవత్తరంగానూ, గాఢం గానూ వుంటుంది. ఆమె మనసారా నవ్వగలదు; మనసారా ఏడ్వగలదు. ఆమె హృదయం గాయపడితే, దాన్ని మాన్పేందుకు కాలచక్రంకూడా వెనుకాడుతుంది.

జానకిలాగు పందేళ్ళ జీవితాన్ని పందరోజులుగా, దుబారాగా

యీామె ఖర్చుచేయలేదు. జానకి ప్రతి విషయాన్నీ పైపైన తడివి చూడగలదేకాని, లోతులకువెళ్ళే శ్రమకూడా తీసుకోలేదాయె; కాని రాధాదేవి యీా లోతుల్ని తెలుసుకునే తత్వంగలది. జానకి బాధనుకానీ, ఆనందాన్ని కానీ తనకుకాకుండా ఎవరికో సంబంధించినంత తేలిగ్గా అనుభవిస్తుంది. అందుకనే ఆమెలో తీవ్రమైన అనుభూతి లేదు. అంతలో తృప్తిపడగల తత్వంవున్నవాళ్ళు ఒకరకంగా సుఖపడగలరు కూడాను.

తనను బాధిస్తూన్న సమస్యల్లా ఇప్పుడేం చేయాలని! తన అయిష్టాన్ని రాధాదేవి మొహం ఎదుటనే చెప్పే సాహసంలేదు. లౌకికమార్గంలో డొంక తిరుగుడుగా చెప్పాలి. తనెంత నీచానికి వొడిగట్టాడో ఆ సంగతి రాధాదేవి ఒక్కటే గ్రహించినంత మాత్రాన ప్రమాదం ఉండబోదు కాని, ఆ విషయం తనకూ తెలుసు. తన నైచ్యాన్ని తానే భరించాలి. ఆమెను గాయపరుస్తూ, తనూ గాయపడతాడు!

విధి తనపట్ల కాఠిన్యాన్ని వహించేందుకు యీా సంఘటనను ఎందుకు ఎన్నుకోవాలి? ప్రణయాన్ని పరిపక్వదశవరకూ పెంచి, యీా ఘాతాన్ని ప్రసాదించింది. తను ఆ ప్రమాదంలో బతికి బైటపడింది—ఇప్పుడీ ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కొనేందుకేనా?

భౌతిక నేత్రం ఎప్పుడైతే చూడగలుగుతోందో, అప్పుడే మనో నేత్రానికి గుడ్డితనం వొచ్చిపడింది...తనలోవున్న దివ్యత్వమల్లా కళ్ళు రావటంతోనే మాయమైంది: మానవత్వమన్నా మిగిలివుండవలసింది; కాని ఒక ధృవంనుంచి, మరో ధృవానికి విసిరివేయబడినట్లుగా, రాక్షసత్వం ఒక్కటే పేరుకొని పోయింది.

ఇంతదూరం పరుగెత్తుకొని వొచ్చినందుకు తనను తను తిట్టుకున్నాడు. తన పొరపాటుకు తను బాధపడుతూనే ఆ శిక్షనంతనూ రాధాదేవి పరం చేయక తప్పేట్లులేదు. జానకిని అంత తేలిగ్గా వొదిలించుకో గలిగాడు. కాని యీామెను విడనాడేందుకు గొంతు తెగిన సన్న జీవంవలె అంతరాత్మ ఎందుకిలా గిలగిలా కొట్టుకుంటుంది?

జాగ్రత్తగా ఆలోచిస్తే జానకి పైన దేవకన్య, ఆంతర్యంలో రాక్షసి; రాధాదేవి పైకి రాక్షసల్లే కనిపిస్తే మాత్ర మేం, ఆంతర్యంలో దేవత్వం వుంది.. యీా ఇద్దర్లో ఎవర్నీ తాను వరించలేదు. ఒకచోట భౌతిక నేత్రం తృప్తిపడితే, మనోనేత్రం అంగీకరించటం లేదు; మరోచోట భౌతిక

నేత్రం అసంతృప్తితో వుంటే, మనోనేత్రం మెచ్చుకునే సావకాశం కూడా లేకుండా మూసుకొని పోయింది...

ఎటూ తేల్చుకోకముందే ఆమె వేడి కాఫీ తీసుకొచ్చింది. కప్పు చేతికి అందివ్వకుండా, అలవాటు ప్రకారమేమో, తానే తాగించింది. ఇంత ఆదరణను, కరుణను వర్షించగల వ్యక్తి తనకీ ప్రపంచంలో ఎవరున్నారు?...కాని ఇలాటి కురూపి కాకుండావుంటే రాధాదేవి శాశ్వతంగా తన హృదయాధి దేవతే అయ్యేది కదా!

కొత్త అనుమానం వొచ్చింది: రాధాదేవికి తెలియదా, తను అందగత్తె కాదని? తెలిసే ఉండొచ్చు. యీ ప్రణయమంతా మొదలుపెట్టి, దానికి చిలువలు పలవలు కల్పించి, ఒక రమ్య హర్మ్యాన్ని నిర్మించే ఉద్దేశ్యంతోనే పునాదులకు గోతులు తవ్వాడు; కాని ఆ గోతుల్లోనే ఆ ప్రణయాన్ని పూడ్చిపెట్టి గోరీకట్టాల్సి వొస్తుంద అనుకోలేదు కదా! అంతా తనమీదుగా తిరగబట్టే ఆమె తన అందచందాల్ని గూర్చి ఆలోచించి వుండదు. ఆ నాడు హృదయపూర్వకమైన పవిత్ర ప్రణయమే, యీ నాడు నీచాతి నీచమైన దేహసౌందర్యాన్ని కాక్షించి, కామరూపానికి మారింది. తనేమీ చేయలేని అశక్తతతో బాధపడుతున్నాడు.

యీ ప్రదేశంలో మరి నిలవలేదు. ఒకపక్క ఆమె రూపానికి బాధపడుతూ, తాను చూపే ఏవగింపును కూడా గమనించకుండానే తనమీద అనురాగసుధను వెదజల్లుతుందీమె! యీ రెండు అనుభూతుల మధ్యా నలిగిపోతున్నాడు. ఏదో వొక సాకుమీద బైటపడటం మంచిదనిపించింది. చెప్పే సాకు కారణంగా ఆమెకు తనమీద ఆశవుండటం, చిత్రవధలాటిది. కనుక కష్టమో, సుఖమో ఎదురొక్కవటమే మంచిది.

'రాధాదేవీ!...నేను వెళ్ళిపోతున్నాను' అన్నాడు, ఆమె మొహంలోకి చూసే ధైర్యంలేక.

'ఇప్పుడే కదా వొచ్చింది; అప్పుడే వెళ్ళిపోతానంటా రేమిటి?... నన్ను మరిచిపోయ్యారేమో ననుకున్నాను సుమండీ!' అందామె.

మరిచిపోయి నట్లయితే ఇంత బాధ వుండేదికాదు; తనూ, రాధాదేవికూడా బతికి బైటపడే వాళ్ళు.

'మీరిక్కడ ఇంకా వారం రోజులన్నా ఉండాలి. నా ఆతిథ్యాన్ని కాదనకండి'

శాశ్వతంగానే రాధాదేవి సమక్షంలో ఉండాలని వుంది; కాని ఎట్లా? ఏ దేవత కరుణించి, రాధాదేవికి సుందరరూపాన్ని ఇవ్వగలదు? లేక తన మనసు మార్చగలదు? తనకా దేవత్వం చాలా దూరమైపోయింది.

'వొచ్చినప్పట్నుంచీ అన్య మనస్కంగానే వున్నారు. కళ్ళొచ్చిన సంతోషమేలేదు. మిమ్మల్ని చూస్తుంటే నా ఉత్సాహంకూడా తగ్గిపోయింది—'

ఎంత అమాయకురా లీమె! కళ్లు వొచ్చినప్పుడు తనెంతో సంతోషపడ్డాడు! ఇకముందు కూడా తను గుడ్డివాడు కాదని ఆనందించ వొచ్చు; గుడ్డివాళ్ళను చూసినవ్వనూ వొచ్చు...కాని తన యీ చూపు జీవితానికే ఘోరమైన తాపుగా పరిణమించింది. తనలోని ఉత్సాహాన్ని చూసుకొని, తన ఉత్సాహాన్ని తగ్గించుకున్న పిచ్చిపిల్ల! యీ నిరపరాధిని ఎలా శిక్షించగలడు? ఆమె ఆశలన్నిటినీ ఒక్కసారిగా ఎలా నీట కలపగలడు? ఇప్పుడు సందర్భాన్ని అనుసరించి ఆమెను అన్యాయంచేసి తను బైటపడినప్పటికీ, తన యీ నైన్యం జీవితమంతా తనను వెన్నాడుతుంది; యీ కల్మషాత్మను తను భరించాల్సిందే! ఆ సంగతి తెలిసే కావాలని తను పొరబడుతున్నాడు.

రాధాదేవి ఎంత సుగుణరాశి ఐతేనేం గాక, తనకు అతీతురాలే! చందమామ ఎంత అందమైనదైనా, దానిలోని మచ్చకే ఆ ప్రాధాన్యం; గురిగింజలోని ఎరుపుభాగం, నలుపుభాగాన్ని ఎంత మింగేయగలిగినా, దాని నలుపును గూర్చే చర్చిస్తాం కదా! గులాబి ఎంత సువాసనతో, అందంగా వున్నా, దాని ముళ్ళసంగతి పట్టించుకోకుండా ఉండలేం కదా...యీ వాతావరణంలో పెరిగిన తను, ఒక్కసారిగా రెక్కలుంటేనే కాని పైకి ఎగరలేడు.

'మీరేదో చాలా దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నారు...చాలా బాధపడుతున్నారు కూడాను...ఏమిటో నాతో చెప్పరా?' అందామె, నేలమీద కూర్చొని, ప్రాధేయపడే ధోరణిలో.

తనింకెవరితో చెప్పుకుంటాడు? ఆ విధికి చెప్పుకున్నా వినదు. తనకు తను చెప్పుకోవటమూ ఐంది. ఇక మిగిలిందల్లా యీమెకు చెప్పటమే!

'రాధాదేవీ!' అన్నాడు చెప్పేమాటలు ఎవరివో ననే ధోరణిలో 'నీవేం చేయదలుచు కున్నావ్?'

ఆమె నవ్వి అంది: 'వంట చెయ్యదలుచుకున్నాను'

ఆ వ్యథలోనే తనూ నవ్వాడు. తనను నవ్వించి కవ్వించగల దీమె! కాని ఆకర్షించలేరు. ఏం చేసుకోగలడు యీ సుగుణాలను? విధి అన్నిటినీ ఒక్కచోట చేర్చదు కదా? సృష్టిలోని యీ లోపాన్ని పూరించేందుకు కళాకారులు నానా అవస్థా పడుతున్నారేమో? కాని ఆ 'కళ' లోపించిన తన జీవితం ఎంత భారంగా, ఘోరంగా తయారైంది!

'రాధాదేవీ!... నేను అడిగేది అదికాదు...నీ భావిజీవితాన్ని గూర్చి —' అన్నాడు వొణికిపోయే కంఠంతో.

ఆమె ముఖంలో ఆశ్చర్యం కనిపించింది. ఇదివరకే జరిగిన నిర్ణయం, భూకంపంవల్ల నెర్రిలిచ్చిన భూమివలె ఐనట్లయింది.

'ఇక్కడ పనులింకా వారం పట్టొచ్చు...' అందామె 'తరువాత —?' అని అతని ముఖంకేసి చూసింది.

'తరువాత—?' అన్నాడు అతను, ఆతృతతో.

'తరువాత...మీరే వున్నారు!'

ఆమెకు తను ఎప్పుడూ వుంటాడు; కాని తన కామె ఏమీకాదా? మనసులోమాత్రమే ఉండిపొయ్యే ఒకానొక దివ్యానుభవం తాలూకు మధురమైన తలపు తళుకుమాత్రమేనా?

'రాధాదేవీ! ... నా సంగతి వొదిలెయ్' అన్నాడు ఎలాగో, మాటలు వెతుక్కోవాల్సి వొస్తోంది.

ఆమె నిశ్చేష్టురాలయింది; మెల్లిగా తేరుకొని అతనిముఖంలోకి ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది. కొంత అర్థమైవుండొచ్చు. మిగతాది తేలిగ్గా వూహించిఉండనూవొచ్చు. ఆమె జవాబు చెప్పలేక పమిట చెంగుచాటున ఏడ్వసాగింది.

'రాధాదేవీ!'అన్నాడు తలమీద నిమురుతూ 'ఎందుకు ఏడుస్తావ్?... చెప్పు...నాకు చెప్పవా?' బతిమాలాడు.

'యీ సంగతి చెప్పేందుకేనా మీరు ఇంతదూరం వొచ్చింది?... ఒక కార్డుముక్క రాస్తే సరిపొయ్యేది కదా?' అందామె.

యీమెను చూశాకకదా, తన నిశ్చయాలన్నీ పటాపంచలైంది. కన్నుమూసి కన్ను తెరిచేలోగానే ఎన్ని విపరీతాలు జరిగినవి; యీ ఇంద్ర

జాలం వల్లనే అంతా తలక్రిందులైంది. జీవితంకన్న ఇంద్రజాలం ఇంకెక్కడ వుంది?

'నేనేం చెప్పానని రాధాదేవీ?——'

'నాకామాత్రం అర్థం కాలేదనుకున్నారా? నాకు తెలుసు——నేను అందకత్తెను కాదు; కురూపినే! కాని మీరు సహృదయులని, మానవులనీ అనుకున్నాను. మీ మాటలు నమ్మాను. నమ్మినందుకే చెడ్డాను...పోనీండి.. నేను మీకు తగను. ఆ సంగతి నేనే చెప్పగలను...కాని నాకు మీపట్ల కలిగిన అనురాగమంతా, మీరు కల్పించిందే! నా వూహలకు రెక్కలిచ్చారు; నా ఆశలకు సౌధాల్ని కట్టారు. ఆ ఇచ్చినవన్నీ యీ నాడు లాక్కుంటున్నారు; అవి మీ ఆస్తి పాస్తులే కనుక మీవి మీరు తీసుకెళ్లటం న్యాయం...నన్ను నన్నుగా మిగిల్చారు——'

తనకు, ఇంతహాని చేసిన తనను బాధించటమన్నా తెలియదేం? కఠినమైన పదాలే యీమెకు తెలియవేమో? హృదయం ఎంత సున్నితమైందో, మాటలుకూడా అంత మెత్తనివే! వరమీయని వేల్పుమీద అలిగి పూలతో కొట్టాలని ప్రయత్నించే పిచ్చిభక్తురాలివలె వుంది...తనకు జాలికలుగుతోంది; కాని యీ జాలి అనురాగంగా మారేందుకు యీ ప్రపంచంలో ఏదైనా మార్గమున్నప్పటికీ, అది తనకు ప్రస్తుతం అంగుబాటులో లేదు.

'రాధాదేవీ!... నేను పొరబడ్డాను——'

'ఔను, నావల్లనే పొరబడ్డారు...కాని యీ అంద చందాలను నేను కోరి తెచ్చుకోలేదు. మీరే జీవిత సర్వస్వమని నమ్ముకొన్నాను. మీరు చూపిన అనురాగంముందు, నేనుచూపేది చాలా అల్ప మనిపించిందప్పుడు...కాని నాలో యీ అనురాగమే కలగనట్లయితే, ఇది ఫలించలేదనే బాధ వుండేదికాదు. కొండమీది కెక్కించి, సుందరమైన దృశ్యాన్ని చూపించింది,ఆకొండమీదినుంచి కిందికి తోసేందుకేనని ఇప్పుడు అర్థమైంది-.

తనలోని విరుద్ధశక్తుల సంఘర్షణలో ఉచ్చాన్ని నీచం,జయించిందని ఎలా చెప్పగలడు? నీచమని తెలిసి మనంచేసే, చేసితీరవలసిన అనేక పనుల్లో ఇదీ వొకటి. ఆరు నూరుకానీ రాధాదేవిని తను స్వీకరించలేదు. న్యాయాన్యాయ విచక్షణ లేకకాదు. ఆమెది న్యాయమే కావొచ్చు; కాని దాన్ని అమలుజరపటమంటే, తనకు తాను అన్యాయం చేసుకోవటమే కదా!

'రాధాదేవీ! ఇప్పుడు నేనేమీ చెప్పగలిగే స్థితిలో కూడాలేను. నా తప్పులన్నిటినీ క్షమించగల విశాలహృదయం నీకు వున్నదనే నమ్మకం వుంది'

ఆమె నవ్వింది; జీవితంలోని విషాదాన్ని మాటల్లో కంఠస్వరంలో జోడించింది.

'క్షమించటమా?' అందామె 'ఎంత తేలిక! గాయపడిన హృదయాలనుంచి క్షమాభిక్షను యాచించటం యీనాడు కొత్తకాదు. ఐనా మీరేం తప్పుచేశారని? నేనే పొరబడ్డాను; నేను తవ్వుకున్న గోతిలోనే పడ్డాను—'

'రాధాదేవీ! నీవు సుఖపడాలనే నేను కోరుతున్నాను. నీకు డబ్బిస్తాను...డబ్బుతో ప్రపంచంలో చాలా సుఖపడొచ్చు—'

ఆమె మండిపడింది. ఆమె మాటలకు అగ్నిశిఖలే జోడించబడుతవని తనెన్నడూ అనుకోలేదు.

'ఔను...ప్రపంచంలో డబ్బుకు అన్నీ దొరుకుతవి. మానవులు, మానవ హృదయాలు, అనురాగాలు, ఆపేక్షలు అన్నీ లభ్యమౌతవి... అందులోనూ నేను మిమ్మ ప్రేమించానంటే, మీ డబ్బుచూసి...ఇవ్వాళ ఎలా అనగలుగుతున్నారీ మాటలు? వేశ్యలు శరీరాల్ని అమ్ముకుంటారు; కాని నేను హృదయాన్నికూడా అమ్ముకునేటంత నీచురాలికింద కట్టారు...నా యీ విలువను తెలియ జెప్పేందుకు ఎంత శ్రమ తీసుకున్నారు!'

ఆమె వెక్కి వెక్కి ఏడ్వసాగింది. సూర్యరశ్మికి కరిగే మంచుగడ్డకూ తన హృదయానికీ తేడాలేదు. కాని, మరోపక్క ప్రపంచంచూపే ఆశలకు, తన కొరకై వేచివున్న సౌఖ్యాలకు, కళాపూరితమైన మనస్సు కాంక్షించే సౌందర్యానికి లొంగిపొయ్యాడు. యీమె తనను తీవ్రంగా గాయపరిచినా బాగుండు; అందువల్లనే నిరాకరించాననే ఆత్మతృప్తన్నా మిగిలేది.

'మీరింకా ఇక్కడే వున్నారా?' అందామె 'మీరు వెళ్ళిపొండి. మీరిక్కడ ఉన్నంతసేపూ నేను మొహం ఎత్తలేను. అనవసరంగా మీరు బాధపడతారు, నన్ను బాధ పెడతారెందుకు?...నాకు మీ డబ్బు అక్కర్లేదు. నేను బతకగలను...వెళ్ళండి—'

జగన్నాధం తన ప్రయత్నం లేకుండానే లేచి నిలబడ్డాడు. కాళ్ళు వొణుకుతూన్నవి. చేయకూడని పనిచేసేప్పుడు కలిగే కంపరం ఆరంభమైంది. కాని చేయక తప్పదనే అంతరాత్మ ఆజ్ఞ గదమాయిస్తోంది.

'వెళ్ళరా మీరు? నేను బతకటమన్నా మీకు ఇష్టం లేదా?' అందామె.

ఒక్కసారి ఆ పరిసరాలన్నిటినీ కలయచూచాడు. తను కాదన్నట్లుగానే ఎలాగో బైటపడ్డాడు. ఏమీ తెలియటంలేదు. కాని శరీరాంగాలు మాత్రం తమ జాగ్రతల్ని తీసుకొని జగన్నాధాన్ని రోడ్డెక్కించినవి.

స్టేషన్ చాలా దూరమనే ఆలోచనేలేదు. కాళ్లు ముందుకు సాగుతున్నవి. కాని మనసంతా రాధాదేవి కుటీరాన్నే పట్టుకొని వేళ్లాడుతోంది. దాన్నికూడా బలంగా లాగేందుకు కాళ్ళల్లో సత్తువలేదు. కాళ్ళ కింద రోడ్డు జరిగిపోతోంది. అలా ఎంతసేపు నడిచాడో తెలియదు... ఎండ తీవ్రంగావుంది. చాలా ఆలసటగాకూడా వుంది. ఒక చెట్టుకింద కూలబడ్డాడు.

సేద దీర్చుకుంటూండగా తిరిగి తెగిన ఆలోచనలు ఒక్కుమ్మడిగా మీద పడినట్లయినవి...భూతకాలంలోనుంచి తెంచుకొని వర్తమానంలోకి పడ్డాడు.

'ఒరేయ్! నీచుడా!'

అదిరిపోయి చుట్టూ చూశాడు. ఎవ్వరూలేరు. యీశబ్దాలు తనలోనుంచి, అంతరాత్మ పలుకుతోంది.

'ఇంతకన్న దురన్యాయం వుందా? నిజంగా నీకు కృతజ్ఞత అంటే తెలుసా? రాధాదేవిముందు జానకి అల్పత్వాన్ని గ్రహించానుకున్నావే-అదంతా మరిచిపోయ్యావా? నీకు ఏ ఆత్మ బంధువు రాధాదేవికన్న ఎక్కువ అనురాగంతో సేవచేస్తుంది?...నీకొరకై ఆమె దేవుణ్ని సైతం ప్రార్థించి, కరిగించి, వరం తెచ్చింది. నీకు కళ్లు రాకుంటే ఆ జానకి నిరాకరించివుండేది కదా—కాని రాధాదేవి నీకు అండగా జీవితమంతా గడిపేందుకు సిద్ధపడింది. జానకి పరిస్థితుల్నిబట్టి, తన సుఖానికి అనుకూలంగా మారేతత్వం గలదనేకదా ఆమెను ద్వేషించింది. ఇప్పుడు నీవు జానకికన్న అధికుడివి ఎలా అయ్యావు? ఏ దుర్గుణాలనైతే ఇతరులలోచూసి అసహ్యించుకుంటున్నావో, అవే దుర్గుణాలు నీలో వున్నప్పుడు వాటిని ద్వేషించవు సరికదా, అంగీకరించి వాటికి లొంగి, ఆరాధిస్తున్నావు. ఇంతకన్నా దారుణం, ఘోరం వుందా?'

7

జగన్నాథం కొయ్యబారిపొయ్యాడు. తన అంతరాత్మ తనమీదనే తిరుగుబాటుచేస్తోంది. దాని శక్తికి తట్టుకోలేడు. బైటినుంచి వొచ్చే విప్లవాలను ఎదుర్కోగలడేమో కాని, తనలోనే జరిగే సంఘర్షణనుంచి దూసుకోవటం ఎట్లా?

'ఆలోచించు—' అంది అంతరాత్మ 'ఆ ఉద్వేగమంతా తగ్గింది కనుక ఇప్పుడు రెండో వైపుచూడు. నీకు దృష్టి రానట్లయితే ఏమయ్యేది? అప్పుడు రాధాదేవి కూడా నిన్ను నిరాకరించివుంటే ఏమయ్యేవాడివి?... అనవసరంగా ఆమెను మబ్బుల్లోకి లాక్కెళ్ళి, ఆమెను అక్కడే వొదిలి, నీవు చాటుగా, పిరికిపందవలె తిరిగివొచ్చావ్. నీలాగే తన సుఖం తాను చూసుకోగల జాణకాదు రాధాదేవి. నీలోవున్న నైచ్యమే ఆమెలోనూ వుంటే ఇంతబాధ పడేదికాదు. నీకు కళ్లొచ్చినవంటే, వాటితోచూసి, న్యాయా న్యాయాల్ని తూచేందుకు. అంతేకాని చూడగలవు కనుక, చూస్తూ చూస్తూనే ఎంత ఘోరానికైనా తలపడమనా?'

జగన్నాధానికి బుర్ర తిరిగిపోతోంది. యీ అంతరాత్మ ఇప్పుడు ఘోషించినట్లు, ఇంతకుముందు ఎందుకు యుద్ధారంభం చేయలేదు?

'ఇంతసేపు ఏమయ్యావ్?' అన్నాడు.

'ఏమయ్యాను—నీలోనే వున్నాను. గుడ్డివాడల్లే ప్రవర్తిస్తున్ననిన్ను చూస్తున్నాను. అప్పుడే మాట్లాడాలనుకున్నాను; హెచ్చరిద్దా మనుకున్నాను...కాని నన్ను నోరు కదపనిచ్చావా? నా గొంతు పిసికావు... ఇప్పుడు నీలో శక్తి తగ్గింది కనుక, నీపట్టు విడింది...అందుకనే కాచివడబోసిన సత్యాన్ని వెడలగ్రక్కుతున్నాను. యీ సత్యం చేదుగానే వుంటుంది. వితే వ్యాధికి దివ్యౌషధం లాంటిదిది...నీవుమళ్ళీ నా గొంతు పిసికేసేదాకా, నేను మాట్లాడుతూనే వుంటాను.'

జగన్నాథం చాలా సిగ్గుపడ్డాడు. తన అంతరాత్మకే ద్రోహం తలపెట్టాడు; ఇంకానయం—అది చావలేదు! దాని వాక్కుల ఫలితంగా తనలో తిరిగి మానవత్వం ప్రవాహంవలె వొచ్చిపడుతోంది.

కళ్ళు మూసుకున్నాడు; మళ్ళీ ఆ బృందావనం, యమునాతీరం, రాధాదేవి దివ్యసౌందర్యం అన్నీ మనఃఫలకంలో మెరిసినవి. గుడ్డితనంలో అందుకోగలిగిన యీ మహోన్నత శిఖరాలు, కళ్ళుతెరిస్తే కరిగిపోతున్నవి. తను నిజంగా గుడ్డివాడుగానేవుంటే ఎంత బాగుండేది!...రాధాదేవి.

తనను ఆరాధించేది; తానామెను కొలిచేవాడు. దివ్యప్రణయం ఉభయుల్నీ కలిపివుంచేది కాదా! ఇప్పుడు చేసిన యీ అన్యాయం రాధాదేవికే కాదు; తనకు తానూ చేసుకున్నాడు!

క్షణికమైన భౌతిక సౌందర్యంకోసం తనెందుకింత తహతహ పడ్డాడు? రాధాదేవిలాంటి రత్నాన్ని దిగవిడిచి, ఇక్కడ యీ దుమ్ములో గాజుపెంకులకోసం వెతకటం దేనికి? తనకీ కళ్ళు వొచ్చినందుకు తనుపడే పొరపాటుగాక మరేమిటి? గులాబికి ముల్లున్నవని దాన్ని ద్వేషిస్తున్నామా? చందమామలో మచ్చవున్నదని దాన్ని మెచ్చుకోకుండా వూరుకుంటున్నామా?...ఇంతదూరం వొచ్చాకకాని తను చేసిన నేరం తెలియలేదు. జీవితంలో పొరపాటుచేసి, దాన్ని దిద్దుకునే అవకాశం లేకుండా ముందుకు సాగిపోవటమే జరుగుతోంది. కాని అదృష్టవశాత్తూ ఇప్పుడు తను వెనక్కు నడిచి, ఆ పొరపాటును సరిదిద్దుకోగలడు.

పాపం—రాధాదేవి ఎంత తపనపడుతోందో? ఆ అమాయకురాలి మీద తనకు నిజంగా ఎంతో జాలికలిగింది. ఆ జాలిని అనురాగంగా మార్చగలిగిన సమర్థతవున్న సజీవ అంతరాత్మ తనలో వుంది. ఇంతకన్న తనకింకేం కావాలి!

'ఇంకా చూస్తావేం—లే...వెళ్ళి రాధాదేవి కాళ్ళమీదపడి, ఆమె క్షమను అర్థించి, సాధించి, స్వీకరించు. ఇంకా ఆలస్యంచేస్తే యీ అవకాశం కూడా పోతుంది—' అని హెచ్చరించింది అంతరాత్మ.

కొత్తశక్తులేవో శరీరంలో ప్రవేశించినవి. ఎంతో ఉత్సాహంతో తిరిగి గ్రామంవైపు నడవసాగాడు.

జీవితం ఎంత విచిత్రమైనది! రాధాదేవిని స్వీకరిస్తే తన జీవితం ప్రమాదానికి లోనవుతుందనే పిచ్చివూహ భ్రమింపచేసింది కాని, తను కోరని, కనీసం వూహించని ప్రమాదాలు ఎదురవుతూంటే తనేం చేయగలడు? ఆ ప్రమాదాలు వాటంతటవే సర్దుకున్నవి. సర్దుకోక పోయినా నామమాత్రంగా తను అనుభవించే తీరవలసి వుండేది కదా!

ఒక్కొక్కళ్లు తెలిసివుండీ యీ జీవితాన్ని వృధాగా చాలా స్వల్ప విషయాలకుకూడా రిస్కు చేయటం తనకు తెలుసు. గంటలతరబడి రైలులో కూర్చొని, తను దిగవలసిన స్టేషన్‌లో బండి ఆగుతూండగానే దిగి, రైలుకిందపడి చచ్చినవాళ్లను తను ఎరుగు! ఒక్క నిమిషం ఆగలేక,

నిండు ప్రాణాన్నే రిస్క్ చేసిన మనుషులు! వాళ్ళ నిమిషంలో సాధించేదేమీలేదు. అదంతా తెలిసే తృణప్రాయంగా ప్రాణాన్ని బలిపెట్టారు.

కాని తనుచేసే యీ 'రిస్క్'కు అర్థంవుంది. రాధాదేవి అందంలో కాకున్నా, హృదయంతో తనను సుఖపెట్టగలదు. యీమె తనను అర్థం చేసుకోగలిగిన వ్యక్తి. అందమంటే ఏదో తను మనస్సులో వూహించుకునేదే కాని, దీనికి కొలపాత్ర ఎక్కడ? అలాటిది ఎక్కడన్నా వున్నదనుకుంటే అందాన్నిగూర్చిన వివిధాభిప్రాయాలు ఎందుకుంటవి?...ఇప్పుడు రాధాదేవి సౌందర్యం తనకు అసంతృప్తిగా వున్నప్పటికీ,తను మారగలడు; తప్పక మారుతాడు! ఆ మార్పును తీసుకొనిరాగల సామర్థ్యం రాధాదేవికి వుంది. ఇప్పుడు మారలేదా?

ఇంకొనయం.క్షణంలోఅంతా తలక్రిందులయ్యేది చీకటి-వెలుగుల మధ్యవున్న ఆ సన్నని చార, జీవన్మరణాల మధ్యవున్న ఆ క్షణమో, అందులోనిభాగమో, సత్యాసత్యాల మధ్యవున్న కనపడీ కనపడని సరిహద్దుగీత-పీటన్నిటినీ తానిప్పుడు చూడగలుగుతున్నాడు. ఎటు కొత్తతూలినా ప్రమాదమేకదా! ఆ తూలటం వెంటనే నిల తొక్కుకోవటం జరిగింది.

మనసు వర్తమానంవిూదినుంచి భావివిూదికి దూకింది. తిరిగి ఆ దాంపత్యం, స్వర్గసౌఖ్యం, ఇల్లువాకిలి మొదలైనవన్నీ కళ్ళముందు మెరిసినవి. తాను వూహించి, అసంభవమనుకున్న ఆ భావిజీవితానికి తిరిగి పునాదులు పడి, క్షణంలో రమ్య హర్మ్యం తయారైంది. ఇలాటి మనసును వుంచుకొని, తనెందుకు భయపడటం?

మానవుడు విచిత్రవ్యక్తి. సాధువైన జంతువుల్నే చంపితింటాడు. వన్యమృగాల మాంసం రుచిలేదనికాదు; దానిరుచి తెలుసుకునే ప్రయత్నంలో, తన మాంసంరుచినే అవి తెలుసుకుంటవేమోనని భయం!... ఆ విధంగా యీ రాధాదేవిని, సాధుజీవిని తను నెత్తురుచుక్క కూడా కనిపించకుండా హత్యచేసేందుకు ప్రయత్నించాడు...కాదు, ఆ దుర్ఘటన పూర్తిగాకముందే సరిదిద్దుకోబోతున్నాడు.

ఊళ్లో ప్రవేశించాడు. రాధాదేవి దగ్గిర వాలుదామనే ఆతృత కలిగించే ఉత్సాహం తనకాళ్ళను చకచకా నడిపిస్తూంది...........

అల్లంతదూరాన వుండగానే వీధిచివర ఇల్లేదే తగలబడుతోంది. అగ్ని శిఖలు పైపైకి పాకుతూన్నవి. దట్టంగా పొగ కమ్ముకుంటోంది.

గాలికి ఎగిరివొచ్చే బూడిద అగ్నివై పులకలు పయనిస్తోంది. వాసాలు కాలి చిటికిన చప్పుళ్ళు వినిపిస్తున్నవి...రాధాదేవి ఇల్లు కాదుకదా!

యీ తలపురాగానే జగన్నాథం పరుగెత్తసాగాడు. దగ్గిరవుతున్న కొద్దీ, రాధాదేవి ఇల్లేనని నిశ్చయమైంది.ఒకపక్క కంపరం ఆరంభమైంది. నిజానికి ఆభయంలో కాళ్ళాడకుండవలసింది: కాని ఆ భయమే ఆతనికి కరవేగాన్నిచ్చింది; రాధాదేవి ఏమైందోననే భయమది. మృత్యుదేవత వెం టాడినప్పుడు పరుగెత్తే వేగమది!

ఇంటిచుట్టూ చాలామంది జనం పోగైవున్నారు. కొంతమంది కుండల్తో నీళ్లు పోస్తున్నారు. వాళ్ళశ్రమ తగ్గించేందుకు అగ్నిదేవుడు దాదాపు తనపనిని పూర్తిచేసుకున్నాడు. ఆ సెగకు బయపడి, దూరదూరా నికి జరుగుతున్నారు, ప్రేక్షకులు.

జగన్నాథం బాణంవలె దూసుకొని జనంలోనుంచిముంగుకొచ్చాడు.

'రాధాదేవి......రాధాదేవి......ఎక్కడ?' అన్నాడు; ఊపిరి అందటంలేదు. ఆయాసంతో రొప్పుతున్నాడు.

'పాపం!...ఆ లోపలే ఉండిపోయింది'

కళ్ళముందు ప్రళయమే కనిపించింది. జగన్నాథం ఆలోచించే స్థితిలోలేడు. ముందు, తన రాధాదేవిని, ఆరాధ్యదైవాన్ని రక్షిద్దామనే పిచ్చిభ్రమతో దూకుతున్నాడు. ఇదిచూసి ఇద్దరు ముగ్గురొచ్చి, గట్టిగా, కదలకుండా జగన్నాథాన్ని పట్టుకున్నారు.

వాళ్ళపట్టు వొదిలించుకునేందుకు గుంజుకుంటూ 'వొదలండి... నన్నొదలండి...రాధాదేవీ!...' అని ఎలుగెత్తి అరిచాడు.

'బాబూ! లాభంలేదు......ఆమెను రక్షిద్దామని మేమెంతో ప్రయ త్నించాం......బూడిదైపోయింది' అనివాళ్ళు ఆపేందుకు ప్రయత్నిం చారు.

'పాపం! ఎంతమంచిది!' అన్నారు ఎవరో.

ఆమె మంచితనం తనకన్న బాగా తెలిసినవాళ్లీ ప్రపంచంలోలేరు. రాధాదేవి భౌతికశరీరం కళ్ళముందే బూడిదయింది; ఆమె ఆత్మ పొగ రూపాన ఎగిరిపోతోంది. నిండుప్రాణం తనకు బలయింది! ఇది హత్య ఐనప్పటికీ తాను నేరస్థుడుకాదు! ఇంతకన్న ఘోరాన్ని తానసలు వూహించగలడా? ఆమె తనకు ప్రాణాన్నిచ్చింది; ప్రతిఫలంగా తానా

మెకు మృ[illegible] ప్రసాదించాడు. తన[illegible] మట్టిని బంగారం చే
దామె; ఆమె[illegible] తాను! ఇక ఆమె విక
శరీరం తనకు కని[illegible] దివ్యత్వమున్న ఆత్మకూ
శాశ్వతంగా యీలోకంనుంచి విరమించింది...యీ కొద్ది కాలవ్యః
తన జీవిత పరిణామాన్ని ఎన్నింతలు పెంచి, ఎంతభారాన్ని కొని తేగలిగ

'భగవాన్!' అనుకున్నాడు జగన్నాధం 'నాకు కళ్ళెందుకిచ్చా
కళ్ళు లేనప్పుడే నేను సత్యాన్ని చూడగలిగాను. కళ్లువుంటే చూసేదం
యీ మిధ్య! యీ ఘోరాన్ని చూసేందుకేనా నాకు దృష్టి ఇచ్చిం
అన్నాడు.

కాని భగవాన్ జవాబు చెప్పలేదు. ప్రపంచంలో జరిగే వాట
టికీ కారణాలు చెప్పే తీరిక ఆయనకులేదు. అనుభవించి తెలుసుకునేం
యీ సంఘటనలు వొస్తూంటవి...కళ్ళు వున్నప్పటికీ తను అంధు
శాశ్వతంగా!

జగన్నాధం ఎంత గుంజుకున్నా, తనను పట్టుకున్నవాళ్ళ
వొదిలించుకోలేక పోయ్యాడు. చూస్తూచూస్తూ నిండుప్రాణాన్ని బలి
లేని కరుణార్ద్రిహృదయులైన మానవశక్తులు అతన్ని అదిమిపట్టినవి. ఆ
శాహ్యశక్తులు అలసిపోయినవి. అలాగే ఆ పట్టుకొన్న వాళ్ళ చేతుల్లో
మొదలు నరికిన అరటిచెట్టల్లే కూలిపోయ్యాడు!

